

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η επίδραση της χρήσης tablet στις πραγματολογικές
ικανότητες σε παιδιά ηλικίας 12 ετών μέσα από την
οπτική γωνία των παιδιών και των γονιών τους*

*The effect of tablet use on Pragmatic Skills in 12-year-old children from the
perspective of children and their parents*

Ανδρικοπούλου Φωτεινή

Βλάση Βασιλική

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Παπακυρίσης

Πάτρα - 2019

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον κύριο Ιωάννη Παπακυρίτση, επιβλέπων καθηγητή και καθηγητή του Τμήματος Λογοθεραπείας, για την καθοδήγησή του κατά την διάρκεια της πτυχιακής εργασίας, καθώς επίσης τον Διευθυντή του 1^{ου} Ημερήσιου Γυμνασίου Βραχναϊκών κύριο Κωνσταντίνο Παλάσκα και τους μαθητές του τμήματος Α2 της Α' Γυμνασίου που βοήθησαν στην διανομή και συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη

Ελληνική Περίληψη.....5

Αγγλική Περίληψη.....5

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1: Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....8

1.1 Ανάπτυξη της πραγματολογίας.....8

1.1.1 Ορισμός της πραγματολογίας.....8

1.1.2 Πραγματολογία.....8

1.2 Ανάπτυξη της πραγματολογίας.....11

1.2.1 Προγλωσσική Επικοινωνία.....11

1.2.2 Γλωσσική Πραγματολογία.....13

1.2.3 Στάδια πραγματολογικής ανάπτυξης.....18

1.3 Διαταραχές στην πραγματολογία.....20

1.3.1 Διαταραχές στην πραγματολογία, οι επιπτώσεις στην αφηγηματική ικανότητα, δυσκολίες στα μαθηματικά.....21

1.3.2 Πραγματολογική διαταραχή και αυτισμός.....23

1.3.3 Πραγματολογία και Δ.Ε.Π.Υ.....24

1.3.4 Πραγματολογία και νοητική υστέρηση.....25

1.3.5 Πραγματολογία και Ειδική γλωσσική διαταραχή.....26

1.3.6 Πραγματολογία και εγκεφαλική βλάβη.....27

1.4 Η εξέλιξη της τεχνολογίας.....28

1.4.1 Σημερινά δεδομένα στην επικοινωνία.....29

1.4.2 Επίτευξη επικοινωνίας χωρίς την χρήση τεχνολογίας.....30

1.4.3 Επικοινωνία με την χρήση τεχνολογίας.....31

1.4.4 Πως ο υπολογιστής και το tablet μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τον ύπνο ενός παιδιού.....32

1.4.5 Αρνητική Επίδραση του tablet στην υγεία των παιδιών.....33

1.4.6 Συμπτώματα από την κατάχρηση του tablet.....34

1.5 Χρήση ερωτηματολογίου μέσα σε έρευνες.....35

1.6 Η συμμετοχή των γονέων σε έρευνες.....36

1.7 Ερευνητικά Ερωτήματα.....36

<u>Κεφάλαιο 2: Μεθοδολογία</u>	
2.1 Ερευνητικός Σχεδιασμός.....	39
2.2 Δείγμα.....	40
2.3 Όργανα Μέτρησης.....	41
2.4 Διαδικασία Μέτρησης.....	46
2.5 Ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων.....	48
<u>Κεφάλαιο 3: Αποτελέσματα</u>	49
3.1 Περιγραφική καταγραφή αποτελεσμάτων.....	49
3.2 Στατιστική Ανάλυση.....	60
<u>Κεφάλαιο 4: Συζήτηση Αποτελεσμάτων</u>	92
<u>Κεφάλαιο 5: Περιορισμοί – Συστάσεις</u>	94
5.1 Περιορισμοί.....	94
5.2 Συστάσεις.....	94
<u>Βιβλιογραφία</u>	96
<u>Παράρτημα</u>	99

Περίληψη

Η ανάπτυξη της πραγματολογίας επιτυγχάνεται με την ύπαρξη των ικανοτήτων αντίληψης μίας επικοινωνιακής κατάστασης, όπως επίσης και της αντίληψης των συναισθημάτων και της ψυχολογικής διάθεσης του ακροατή. Η πραγματολογική ικανότητα εξελίσσεται μέσα από στάδια που συνδέονται με την συνολική ανάπτυξη του παιδιού. Ωστόσο, πιθανόν να προκύψουν πραγματολογικές δυσκολίες που σχετίζονται με την επικοινωνιακή ικανότητα. Η επίτευξη επικοινωνίας επιτυγχάνεται και με την χρήση της τεχνολογίας. Η μεγάλη έκθεση ενός παιδιού στην οθόνη ενός tablet πιθανόν να προξενήσει σταδιακά διάσπαση προσοχής, ΔΕΠΥ, προβλήματα στον λόγο, στην ομιλία ή και να επηρεάσει τον ύπνο του. Ως εκ τούτου, σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνηθεί η επίδραση του τάμπλετ ως προς τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών. Δομήθηκαν μη σταθμισμένα ερωτηματολόγια η απάντηση των οποίων κάλυπτε κατηγορίες που συνδέονταν με την πραγματολογία. Διερευνήθηκε αν επηρεάζεται η πραγματολογία από τον χρόνο και τρόπο, και αξιολογήθηκαν οι λεκτικές και πραγματολογικές ικανότητες και έπειτα από ανάλυση των ευρημάτων διαπιστώθηκε πως η πραγματολογία μένει ανεπηρέαστη από την χρήση tablet.

Abstract

The development of the Pragmatics is achieved by having the ability to perceive a communicative state, as well as the perception of the emotions and the psychological mood of the listener. Pragmatic Skills evolve through stages associated with the overall development of the child. However, pragmatic difficulties related to communication ability may arise. Communication is also achieved with the use of technology. The large exposure of a child to a tablet's screen may gradually cause distraction, ADHD, speech problems, or speech impairment. Therefore, the purpose of this research is to investigate the effect of the tablet on children's pragmatic skills. Unweighted questionnaires were devised, the response of which covered categories related to the pragmatics. It was investigated whether the pragmatic skills was effected by time and the way of use and verbal and pragmatic skills were evaluated. After the analysis of the findings it was found that the fact remains unaffected by tablet use.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά ολόκληρου του πλανήτη είναι η επίτευξη της επικοινωνίας σε όλες της μορφές που την διέπουν. Η επικοινωνία έχει συμβάλλει σημαντικά στην διευκόλυνση της καθημερινότητας των ανθρώπων και συνολικότερα στην καθημερινή τους επιβίωση, καθώς χάρη σε αυτήν ο άνθρωπος μπορεί να εκφράζει αλλά και να εκπληρώνει τους σκοπούς του και ταυτόχρονα να συναναστρέφεται με τον κοινωνικό του περίγυρο. Με άλλα λόγια η επικοινωνία είναι το στοιχείο που χαρακτηρίζει ένα άτομο από την στιγμή της γέννησης του καθώς από βρέφος μπορεί να επικοινωνεί με οποιονδήποτε τρόπο μέσω του οποίου φανερώνει τι νιώθει και αν χρειάζεται κάτι. Αυτό επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους, οι πιο κοινοί από τους οποίους είναι οι εκφράσεις του προσώπου, το κλάμα, η γλώσσα του σώματος και η βλεμματική επαφή. Η επικοινωνία μπορεί να επιτευχθεί είτε γραπτώς είτε προφορικώς, με νοήματα, με λέξεις ή ακόμα και με προτάσεις. Ωστόσο η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων μπορεί να είναι εφικτή με την χρήση διαφόρων τεχνολογικών συσκευών οι οποίες χρησιμοποιούνται για πολύ πιο συγκεκριμένο λόγο, κυρίως για να διευκολύνουν και να κάνουν πιο άμεση την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων που τους χωρίζουν μεγάλες αποστάσεις.

Εκτός από την λεκτική μορφή της επικοινωνίας, υπάρχει και μία άλλη μορφή η μη λεκτική η οποία είναι ευρέως γνωστή ως η γλώσσα του σώματος. Με την γλώσσα του σώματος η επικοινωνία γίνεται εφικτή με την χρήση χειρονομιών, με εναλλαγές του ύψους της φωνής, με διαφορετικές στάσεις του σώματος και τέλος με τις εκφράσεις του προσώπου. Με την χρήση αυτών των στοιχείων οι άνθρωποι μπορούν να επικοινωνήσουν και να εκφράσουν τις επιθυμίες τους. Ένα αρκετά συχνό φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί, είναι η αδυναμία επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στην αδυναμία κατανόησης των όσων λέγονται από τους άλλους, στην δυσκολία έκφρασης των επιθυμιών τους ή ακόμα και στην λανθασμένη ερμηνεία των όσων έχουν ειπωθεί.

Ωστόσο για να κατανοηθούν πλήρως οι πλευρές αυτού του προβλήματος, υπάρχει ο τομέας της πραγματολογίας και της γλωσσολογίας οι οποίοι μπορούν να εξηγήσουν ποιες είναι οι βασικές αιτίες που ευθύνονται για τα εκάστοτε προβλήματα επικοινωνίας. Ο τομέας της πραγματολογίας που αφορά άμεσα την συγκεκριμένη έρευνα, μελετά τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος χειρίζεται όλες εκείνες τις πλευρές της γλώσσας που αφορούν πολύ περισσότερα από την

απλή ερμηνεία των όσων λέει ή ακούει κάποιος. Πιο συγκεκριμένα η μελέτη του τομέα της πραγματολογίας χωρίζεται σε δύο ομάδες.

Η πρώτη ομάδα αναφέρεται στο γεγονός πώς ένας άνθρωπος είτε από την θέση του ακροατή είτε από την θέση του ομιλητή είναι σε θέση να ξεπεράσει την κυριολεκτική ερμηνεία των όσων ακούει και να προχωρήσει ένα βήμα πιο πέρα δημιουργώντας και καταλήγοντας σε συμπεράσματα. Η δεύτερη ομάδα αφορά το πώς ένας άνθρωπος μπορεί να διατηρήσει μία συζήτηση και να παραμένει εντός θέματος. Συχνά είναι πιθανόν να παρουσιαστούν διαταραχές στις πραγματολογικές ικανότητες οι οποίες να συνοδεύονται και από άλλες χαρακτηριστικές δυσκολίες μία από τις πιο συνηθισμένες είναι η δυσκολία στην ανάπτυξη του λεξιλογίου ή διαταραγμένη επικοινωνία λόγω έλλειψης των κατάλληλων γνώσεων των γλωσσικών κανόνων η οποία δεν επιτρέπει στο άτομο να γίνεται κατανοητός από τον κοινωνικό του περίγυρο.

Κύριος σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί εάν η χρήση του τάμπλετ μπορεί να επηρεάσει τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης, ηλικίας 12 ετών. Η αναφορά στο τάμπλετ και στο συγκεκριμένο θέμα υπήρξε λόγω της ταχείας εξέλιξης της τεχνολογίας που γίνεται ολοένα και πιο φανερό και της αυξημένης χρήσης της από τις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Ως εκ τούτου γεννάται και η επιθυμία διερεύνησης για το εάν η χρήση των τεχνολογικών επιτευγμάτων και συγκεκριμένα του τάμπλετ μπορεί να λειτουργήσει ως αντίβαρο στις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών. Στην παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιείται αδρή αναφορά στον τομέα της πραγματολογίας συμπεριλαμβανομένων και των διαταραχών που συνδέονται μαζί της καθώς επίσης και ανασκόπηση του τομέα της τεχνολογίας και των επιτευγμάτων της. Τέλος, η έρευνα αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική καθώς η επικοινωνία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ανθρώπου βοηθώντας τον να επιβιώνει μέσα από την εξωτερική των καθημερινών αναγκών και των επιθυμιών του.

Κεφάλαιο 1: Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

1.1 Ανάπτυξη της πραγματολογίας

Η ανάπτυξη της πραγματολογίας είναι εφικτή όταν το παιδί διαθέτει την ικανότητα αντίληψης μίας επικοινωνιακής κατάστασης όπως επίσης και την αντίληψη των συναισθημάτων και της γενικότερης ψυχολογικής διάθεσης του ακροατή. Η ικανότητα αυτή περνάει μέσα από διαφορετικά στάδια εξέλιξης και βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με την ανάπτυξη του παιδιού. Όταν υπάρχουν ελλείψεις στην πραγματολογία παρατηρούνται δυσκολίες και στην επικοινωνία αντίστοιχα. Οι ελλείψεις στην πραγματολογία συνδέονται με δυσκολίες έκφρασης μίας επικοινωνιακής πρόθεσης, δυσκολίες χειρισμού μίας συζήτησης και δεν υπάρχει μεγάλη ποικιλία στην χρήση της γλώσσας.

1.1.1 Ορισμός της πραγματολογίας

Η πραγματολογία αφορά την σωστή χρήση του λόγου, τον τρόπο δηλαδή που χρησιμοποιεί ένας ομιλητής τον λόγο για να εκφράσει μία επικοινωνιακή πρόθεση όπως μία υπόσχεση ή ένα αίτημα αλλά και το πώς διαφέρουν οι φράσεις μεταξύ τους ως προς τον βαθμό ευγενείας που τις χαρακτηρίζει. Η πραγματολογία επίσης αφορά και τις διάφορες ερμηνείες και νοήματα που απαρτίζουν τον λόγο ανάλογα το περιβάλλον και την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ένα άτομο. Η πραγματολογία επίσης αφορά τον τρόπο με τον οποίο ένας ακροατής προσθέτει πληροφορίες στην σημασία ενός μηνύματος αλλά και τον τρόπο με το οποίο εξάγει συμπεράσματα γι' αυτά τα μηνύματα (Carston, Robyn 2002). Η πραγματολογία μελετά επίσης τον τρόπο με τον οποίο η δομή μίας φράσης επιτρέπει σε έναν ομιλητή να αντιληφθεί τα πιθανά υπονοούμενα που κρύβονται μέσα σε αυτήν.

1.1.2 Πραγματολογία

Ο Pierce το 1870 (Morris, 1971) ήταν εκείνος που πρώτος χρησιμοποίησε τον όρο πραγματολογία. Αναφέρεται στο έργο του πραγματιστική φιλοσοφία. Ωστόσο η πραγματολογία ως όρος της γλωσσολογίας χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Morris το 1938. Ο όρος κοινωνική επικοινωνία είναι συνώνυμο με τον όρο πραγματολογία είναι πιο πρόσφατος ορός και χρησιμοποιήθηκε στην τριάδα των διαταραχών των Wing και Gould (1979). Ο λόγος που χρησιμοποιήθηκε ο όρος κοινωνική επικοινωνία ήταν για να γίνει περιγραφή των συμπτωμάτων στις επικοινωνιακές δυσκολίες σε άτομα που έχουν αυτισμό. Όπως αναφέρθηκε, ο Morris(1971) ήταν ο πρώτος που

χρησιμοποίησε στην γλωσσολογική επιστήμη τον όρο πραγματολογία και προχώρησε σε διαχωρισμό της γλώσσας σε 3 περιοχές. Οι 3 περιοχές που απαρτίζουν την γλώσσα είναι η σύνταξη που αφορά τις σχέσεις μεταξύ των συμβόλων, η σημασιολογία που σχετίζεται με την σύνδεση συμβολών και των αναφορών τους και η τελευταία περιοχή είναι η πραγματολογία που αφορά τις σχέσεις ανάμεσα στα σύμβολα και στους ανθρώπους που τα χρησιμοποιούν.

Από την άλλη πλευρά ο Austin(1962) προσπάθησε να κάνει πιο γνωστή την κατανόηση ως προς το περιεχόμενο της πραγματολογίας. Η προσπάθεια αυτή έγινε με την θεωρία των πράξεων ομιλίας (speech acts). Αυτές οι τρεις πράξεις ομιλίας υποστηρίζουν πως όταν ένας άνθρωπος συνθέτει και παράγει μια φράση, εκτελεί την ίδια στιγμή 3 πράξεις. Αυτές οι τρεις πράξεις είναι οι εξής:

A) Εκφωνητική πράξη (locutionary act)

Αυτή η πράξη έχει να κάνει με τις φράσεις που χρησιμοποιεί ένας άνθρωπος που έχει ως σκοπό την μετάδοση ενός μηνύματος. Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται καθορίζονται από σημασιολογικούς, μορφοσυντακτικούς και φωνολογικούς κανόνες της γλώσσας.

B) Προσλεκτική πράξη (illocutionary act).

Η συγκεκριμένη πράξη υποστηρίζει ότι η κάθε φράση επιτελεί μια συγκεκριμένη επικοινωνιακή λειτουργία. Στην ουσία αφορά την πρόθεση που έχει ένας ομιλητής παράγοντας μια φράση. Πιο συγκεκριμένα σε κάθε φράση υπάρχουν ορισμένα μη λεκτικά και παραλεκτικά στοιχεία που χρησιμοποιεί ο κάθε ομιλητής και τα οποία κάνουν πιο συγκεκριμένο το μήνυμα που θέλει να εκφράσει, δηλαδή αν ένας άνθρωπος παράγει μια συγκεκριμένη φράση όπως για παράδειγμα «Είναι ωραία εδώ» και την συνοδεύει από λυπημένη έκφραση προσώπου και ο επιτονισμός είναι πιο μονότονος με λιγότερες διακυμάνσεις στο ύψος του επιτονισμού, τότε το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει αλλάζει εντελώς και παίρνει νόημα διαφορετικό από εκείνο που οι λέξεις σημασιολογικά σημαίνουν.

Γ) Διαλεκτική πράξη (perlocutionary act).

Η πράξη αυτή επικεντρώνεται στο αποτέλεσμα και στην επίδραση που έχει η εκφώνηση μια συγκεκριμένης φράσης στις αντιδράσεις του ακροατή που εμπλέκεται στην συζήτηση. Πιο συγκεκριμένα αν στην φράση που προαναφέρθηκε «Είναι ωραία εδώ» ο ομιλητής την συνοδεύει με λυπημένη έκφραση προσώπου και με πιο μονότονο επιτονισμό και ο ακροατής απαντήσει

«Μην ξανά έρθεις εδώ» αυτό φανερώνει πως ακροατής έχει κατανοήσει το πραγματικό νόημα του μεταδιδόμενου μηνύματος και προσαρμόζει την απάντηση του ανάλογα.

Οι πράξεις ομιλίας για να έχουν ισχύ, είναι απαραίτητες οι πραγματολογικές δεξιότητες τις οποίες πρέπει να έχουν οι συνομιλητές για να είναι σε θέση να επικοινωνήσουν.

Ένα ακόμα στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις πραγματολογικές γνώσεις είναι οι κοινωνικοπολιτισμικοί κανόνες που υπάρχουν στην κάθε κοινωνία και οι οποίοι ασκούν την ανάλογη επίδραση στην χρήση της κάθε γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα η επίδραση αυτή φαίνεται από τον τρόπο που διαφορετικοί λαοί μπορεί να απευθύνονται σε άτομα τρίτης ηλικίας, ο τρόπος που απευθύνονται σε άτομα που είναι ανώτερα λόγω ιεραρχίας κάνοντας χρήση του πληθυντικού ευγενείας, επίσης είναι και η χρήση των κοινωνικών συμβάσεων που υπάρχουν και χαρακτηρίζουν την κάθε κοινωνία.

Με λίγα λόγια, η πραγματολογία στην ουσία μελετά τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιείται η γλώσσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Η πραγματολογία αποτελείται από στοιχεία που σχετίζονται με την χρήση και την κατανόηση. Αυτά τα στοιχεία είναι τα εξής:

1)το πλαίσιο επικοινωνίας και συγκεκριμένα ο χώρος, ο χρόνος και ο εκάστοτε συνομιλητής.

2)οι μη λεκτικές επικοινωνιακές πληροφορίες και συγκεκριμένα η στάση του σώματος, η έκφραση του προσώπου, χειρονομίες κ.λπ.

3)οι κατάλληλες γλωσσικές δομές όπως είναι η σημασιολογία και η μορφοσύνταξη.

4)οι κατάλληλες παραλεκτικές πληροφορίες όπως η ένταση και η χροιά της φωνής, ο επιτονισμός ή οι παύσεις στην ροή της ομιλίας.

5)οι κατάλληλες κοινωνικές συμπεριφορές.

Στην ουσία η πραγματολογία είναι η ικανότητα που πρέπει να έχει ένας άνθρωπος όταν επικοινωνεί, ώστε να λέει το σωστό πράγμα, το οποίο να είναι χωροχρονικά κατάλληλο αλλά και να χρησιμοποιεί συγχρόνως τον κατάλληλο τρόπο ο οποίος ορίζεται από τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες.

1.2 Ανάπτυξη της πραγματολογίας

Η ανάπτυξη της πρώιμης πραγματολογίας αποτελεί το πρώτο βασικό στάδιο για την ανάπτυξη της χρήσης της γλώσσας. Η πραγματολογία θα μπορούσε να διαχωριστεί σε δύο κύριες κατηγορίες, στην προγλωσσική και στην γλωσσική. Η προγλωσσική κατηγορία αναφέρεται στην ανάπτυξη της γλώσσας, ενώ η γλωσσική κατηγορία αναφέρεται στην χρήση της γλώσσας για την επίτευξη επικοινωνίας.

1.2.1 Προγλωσσική Επικοινωνία

Η προγλωσσική πραγματολογία αφορά όλες αυτά τα στοιχεία και τις συμπεριφορές οι οποίες προηγούνται της επικοινωνίας. Αυτές οι συμπεριφορές είναι οι αντιδράσεις του βρέφους που φανερώνουν την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Πιο συγκεκριμένα το κλάμα, τα ψελλίσματα, οι κινήσεις, τα χαμόγελα αλλά ακόμα και η οπτική επαφή αποτελούν τα πρώτα σημάδια με τα οποία επικοινωνεί ένα βρέφος. Ωστόσο αυτά αποτελούν συμπεριφορές που δεν τις μαθαίνει κανείς από το περιβάλλον του.

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για την ανάπτυξη της πραγματολογικής επικοινωνίας με πιο χαρακτηριστικές αυτές των Bloom και Lahey (1978), των Bates, Camaioni και Volterra (1975), και του Halliday (1975). Αρχικά, οι Bloom και Lahey (1978) ανέπτυξαν την θεωρία που αφορά την ύπαρξη τριών σταδίων προγλωσσικής ανάπτυξης ενός παιδιού. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο στάδιο χρησιμοποιεί συμπεριφορές που ονομάζονται πρωταρχικοί τύποι (primary forms) όπως για παράδειγμα είναι το κλάμα. Αυτές οι συμπεριφορές μεταδίδουν συγκεκριμένα μηνύματα, και το βρέφος τις αναπτύσσει καθώς καθοδηγείται από τις φυσικές αλλά και τις βιολογικές του ανάγκες. Οι φυσικές και βιολογικές ανάγκες καθορίζουν τις συμπεριφορές αυτές ως προς την ένταση, τον τύπο αλλά και την κατεύθυνση της συμπεριφοράς του. Οι συμπεριφορές αυτές είναι ακούσιες και συμβαίνουν αντανακλαστικά, ωστόσο σταδιακά αλλάζουν και γίνονται εκούσιες κινητικές πράξεις. Με αυτό τον τρόπο το βρέφος έχει την δυνατότητα να χρησιμοποιήσει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά ώστε να δηλώσει μία συγκεκριμένη ανάγκη ή επιθυμία του. Στο δεύτερο στάδιο αν και οι επικοινωνιακοί τρόποι έχουν αναπτυχθεί από το παιδί, παραμένουν ακόμα περιορισμένοι. Αυτό όμως δεν εμποδίζει το παιδί να χρησιμοποιεί διαφορετικούς συνδυασμούς συμπεριφοράς για να εξωτερικεύει τις ανάγκες του. Μπορεί για παράδειγμα να ζητήσει αυτό που θέλει με μία μόνο λέξη, αλλά αν δεν έχει το αποτέλεσμα που επιθυμεί τότε μπορεί να

χρησιμοποιεί μη λεκτικούς τρόπους συμπεριφοράς ένας από τους οποίους να δείξει αυτό που θέλει κάποιος να του φέρει.

Εν συνεχεία, είναι σκόπιμο να αναφερθούν και οι Bates, Camaioni και Volterra (1975) οι οποίοι ομοίως με τους Bloom και Lahey διαχωρίζουν την επικοινωνία ενός παιδιού κατά την προγλωσσική περίοδο της ζωής του σε τρία στάδια. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο στάδιο το ονομάζουν ως διαλεκτικό στάδιο καθώς αντιστοιχεί στην διαλεκτική πράξη (perlocutionary act).

Το διαλεκτικό στάδιο ξεκινά από την γέννηση του παιδιού και διαρκεί έως και τον ένατο μήνα της ζωής του. Στην ουσία κατά το χρονικό αυτό διάστημα το βρέφος παρουσιάζει ακούσιες αντανάκλαστικές συμπεριφορές και δεν ενδιαφέρεται ώστε να έχει η συμπεριφορά του έναν συγκεκριμένο χαρακτήρα επικοινωνίας. Ωστόσο η συμπεριφορά του επιδρά αντίστοιχα στην συμπεριφορά των ενηλίκων που υπάρχουν στο περιβάλλον του και εν συνεχεία οι ίδιοι ερμηνεύουν και δίνουν περιεχόμενο στην συμπεριφορά του βρέφους.

Το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης της προγλωσσικής επικοινωνίας των Bates, Camaioni και Volterra (1975) ονομάζεται προσλεκτικό (illocutionary) και έχει διάρκεια από τον ένατο έως και τον δέκατο πέμπτο μήνα ζωής του παιδιού. Κατά την διάρκεια αυτή οι ακούσιες αντανάκλαστικές συμπεριφορές τροποποιούνται και το παιδί αρχίζει να εκδηλώνει τις πρωτοπροστακτικές (protoimperative) συμπεριφορές. Οι πρωτοπροστακτικές συμπεριφορές δείχνουν την πρόθεση που έχει ένα παιδί να προσελκύσει και να χρησιμοποιήσει έναν ενήλικο με σκοπό να αποκτήσει το αντικείμενο που επιθυμεί. Επίσης εδώ κάνουν την εμφάνιση τους και οι συμπεριφορές πρωτοδηλώσεων (protodeclarative) κατά τις οποίες ένα παιδί χρησιμοποιεί ένα αντικείμενο επιθυμώντας να τραβήξει την προσοχή ενός ενήλικου. Οι συμπεριφορές αυτές χαρακτηρίζονται ως επικοινωνιακές πράξεις καθώς αναγνωρίζονται από το βρέφος αλλά και από τον ενήλικο. Μέσω των επικοινωνιακών πράξεων υπάρχει αλληλεπίδραση παιδιού – ενήλικου.

Το τρίτο στάδιο ονομάζεται εκφωνητικό (locutionary) και διαρκεί από τον δωδέκατο έως και τον δέκατο πέμπτο μήνα ζωής του παιδιού. Στην διάρκεια αυτής της περιόδου τα παιδιά λένε τις πρώτες τους λέξεις. Στο συγκεκριμένο στάδιο, το παιδί πραγματοποιεί χρήση των λέξεων με στόχο την αναφορά σε αντικείμενα που βλέπει και σε καταστάσεις που υπάρχουν στο περιβάλλον του. Επιπροσθέτως αυτό το στάδιο έχει γλωσσικό χαρακτήρα και πραγματοποιείται

κατάκτηση της δομής της γλώσσας από το βρέφος αλλά και προσπάθεια τελειοποίησης της λειτουργικής του επικοινωνίας.

Υπάρχουν τέσσερα στάδια στην ανάπτυξη της προγλωσσικής επικοινωνίας σύμφωνα με τον Halliday (1975). Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο στάδιο το παιδί είναι σε θέση να γνωστοποιεί τις ανάγκες του αλλά συγχρόνως και να γίνεται φανερό η κατάσταση στην οποία βρίσκεται, ωστόσο η επικοινωνία του παιδιού δεν έχει συγκεκριμένη πρόθεση και δεν χαρακτηρίζεται από κανόνες. Το δεύτερο στάδιο του Halliday (1975) αντιστοιχεί στο διαλεκτικό στάδιο των Bates, Camaioni και Volterra (1975). Σε αυτό το στάδιο γίνεται προσθήκη της πρόθεσης του παιδιού για επικοινωνία. Ωστόσο και εδώ δεν υπάρχει ακόμα γνώση των κανόνων σχετικά με το πώς δομείται και χρησιμοποιείται η γλώσσα σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο. Στο τρίτο στάδιο το παιδί κατακτά πλέον την δομή αλλά και το πλαίσιο επικοινωνίας. Τέλος, στο τέταρτο στάδιο της ανάπτυξης της προγλωσσικής επικοινωνίας του Halliday (1975) το παιδί κατακτά ολοκληρωτικά την ικανότητα του να χρησιμοποιεί την γλώσσα με διαφορετικούς και εναλλακτικούς τρόπους. Συγκρίνοντας την θεωρία του Halliday με όσες προαναφέρθηκαν, εδώ παρατηρείται αναφορά και περιγραφή των επικοινωνιακών λειτουργιών που υπάρχουν σε κάθε στάδιο ανάπτυξης της προγλωσσικής επικοινωνίας από την πλευρά του βρέφους.

1.2.2 Γλωσσική Πραγματολογία

Ο Bernstein και Tiegerman (1993) υποστηρίζουν ότι υπάρχουν δύο τομείς στην ανάπτυξη της γλωσσικής πραγματολογίας κατά την διάρκεια της προσχολικής ηλικίας του παιδιού. Ο πρώτος τομέας αφορά την επεξεργασία στην οποία υπόκεινται οι επικοινωνιακές λειτουργίες. Πιο συγκεκριμένα σε αυτόν τον τομέα τα παιδιά αρχίζουν να προσδίδουν μεγαλύτερη έκφραση στα επικοινωνιακά τους μηνύματα δίνοντας μία ποικιλία στην χρήση της γλώσσας. Το γεγονός ότι αυξάνουν την έκφραση των επικοινωνιακών τους μηνυμάτων επηρεάζεται από τις γνωστικές και κοινωνικές αλλαγές του παιδιού. Αρχικά στην πρώιμη προσχολική ηλικία παρατηρείται χρήση της γλώσσας από το παιδί για τους εξής λόγους:

- Για να κατευθύνει τον εαυτό του.
- Να εκφράσει εμπειρίες.
- Να δώσει εντολές στους άλλους.

Αργότερα, όμως, καθώς το παιδί μεγαλώνει παρατηρείται χρήση της γλώσσας για τους εξής διαφορετικούς λόγους:

- Αναφορά αιτίας σε κάποιο γεγονός.
- Εξωτερίκευση σκέψεων .
- Επίλυση προβλημάτων (Tough 1977).

Σύμφωνα με τον Moerk (1975) υπάρχει ένα διάστημα ανάμεσα στο δεύτερο και στο πέμπτο έτος, στο οποίο το παιδί χρησιμοποιεί την γλώσσα για τους εξής συγκεκριμένους λόγους:

- Για να μιμηθεί.
- Για έκφραση των αναγκών του.
- Για να θέσει ερωτήσεις .
- Για να δώσει απάντηση σε ερωτήσεις άλλων.
- Για να περιγράψει ένα γεγονός, μία εικόνα ή ένα αντικείμενο.
- Για να διηγηθεί μια εμπειρία του παρελθόντος.
- Για να περιγράψει μία πράξη του.
- Για να εκφράσει παράπονο για κάτι που τον ενόχλησε ή να κάνει κριτική για κάτι αντίστοιχο.
- Για να απειλήσει ή να προκαλέσει φόβο σε κάποιον άλλον.
- Για να πειράξει ή να ενοχλήσει κάποιον.
- Για να οργανώσει ένα σχέδιο δράσης του.

Ο δεύτερος τομέας ανάπτυξης γλωσσικής πραγματολογίας κατά την πρώιμη προσχολική ηλικία αφορά την ανάπτυξη της συζήτησης ως ένα μέσο για επικοινωνία. Πιο συγκεκριμένα αν και παρατηρείται ανάπτυξη αρκετών ικανοτήτων για συζήτηση, οι συζητήσεις που διεξάγονται είναι σύντομες και εστιάζουν στο «εδώ και τώρα». Ωστόσο, στην ηλικία των τριών ετών θα είναι σε θέση να συζητήσει ένα θέμα άμεσου ενδιαφέροντος όπως επίσης θα έχει γνώση των κανόνων που διέπουν μία συνομιλία και αφορούν την εναλλαγή σειράς ανάμεσα στους συνομιλητές. Εν συνεχεία, στον τέταρτο χρόνο αυξάνονται οι γνώσεις του παιδιού σχετικά με την συζήτηση και τον κοινωνικό της ρόλο. Πλέον είναι σε θέση το παιδί να μπορεί να κατανοεί και να λαμβάνει υπόψη του την γνώμη του άλλου και να έχει την ικανότητα να τροποποιεί και να προσαρμόζει την γλώσσα του ανάλογα με τις ανάγκες του συνομιλητή του. Ωστόσο αν και το παιδί έχει βελτιώσει αρκετές από τις ικανότητες του στον τομέα της συνομιλίας αυτό δεν σημαίνει πως μετατράπηκε σε έναν άριστο συνομιλητή. Υπάρχουν ακόμα αισθητές δυσκολίες οι οποίες έχουν να κάνουν

με το μορφοσυντακτικό κομμάτι του μηνύματος που θέλει ένα παιδί να μεταδώσει. Εξαιτίας αυτών των δυσκολιών, το μήνυμα που μεταδίδει ένα παιδί καταλήγει αρκετές φορές να μην γίνεται αντιληπτό από τον εκάστοτε συνομιλητή του, με αποτέλεσμα να ζητούνται οι ανάλογες διευκρινήσεις, γεγονός που προκαλεί μεγάλη δυσκολία στα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας (Owens, 1992). Εφόσον έχουν ολοκληρωθεί τα στάδια πραγματολογικής ανάπτυξης, με την πάροδο του χρόνου τα παιδιά θα πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν ορθά τον λόγο. Η ορθή χρήση του λόγου εξαρτάται από τον χώρο, τον χρόνο αλλά και την κοινωνική περίσταση στην οποία χρησιμοποιείται. Πιο συγκεκριμένα το άτομο θα είναι σε θέση να εξωτερικεύει αυτό που επιθυμεί με τον κατάλληλο τρόπο και να το διαμορφώνει τον λόγο του ανάλογα την περίσταση. Επιπροσθέτως θα πρέπει να έχει την ικανότητα να διατηρεί το θέμα σε μία συζήτηση, να μην διακόπτει τον συνομιλητή του και να μιλάει όταν θα είναι η σειρά του. Ωστόσο η επικοινωνία του θα πρέπει να χαρακτηρίζεται και από την ικανότητα να χρησιμοποιεί τα κατάλληλα λεκτικά και μη λεκτικά νοήματα, να είναι σε θέση να διατηρεί την βλεμματική επαφή με τους γύρω του αλλά και να χρησιμοποιεί τις εκφράσεις του προσώπου του όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο. Τέλος ένα παιδί τυπικής ανάπτυξης, έχοντας ολοκληρώσει τα στάδια της πραγματολογικής του εξέλιξης θα πρέπει να είναι σε θέση να πραγματοποιεί την περιγραφή μίας κατάστασης αναφέροντας την λογική ακολουθία των γεγονότων που την απαρτίζουν και να ενσαρκώνει φανταστικούς ρόλους όταν αυτό χρειάζεται.

Η ανάπτυξη των ικανοτήτων της χρήσης γλώσσας από τα παιδιά ολοκληρώνεται μετά τον πέμπτο χρόνο. Πλέον μπορούν να θεωρηθούν ικανοί συνομιλητές οι οποίοι είναι σε θέση να επικοινωνήσουν με επιτυχία σε κάθε επικοινωνιακό περιβάλλον.

Αργότερα, κατά την διάρκεια της πρώτης σχολικής ηλικίας και μέχρι και το έβδομο έτος πραγματοποιείται ανάπτυξη παρόμοιων ικανοτήτων στην γλώσσα οι οποίες αφορούν:

- Την διατήρηση της συζήτησης.
- Την επεξήγηση του μεταδιδόμενου μηνύματος κάνοντας χρήση διαφορετικών γλωσσικών δομών.
- Τη χρήση και κατανόηση της πλάγιας αίτησης.
- Την ικανότητα αφήγησης βασισμένη σε ένα σχήμα.

Επίσης την παρόμοια χρονολογική περίοδο είναι σε θέση να ζητούν περαιτέρω εξήγηση όταν δεν κατανοούν κάτι, επίσης να τροποποιούν και να προσαρμόζουν τον τρόπο που εκφράζονται ανάλογα το φύλλο, την ηλικία, τον βαθμό συγγένειας και την κοινωνική θέση του ανθρώπου με τον οποίο συνομιλούν. Επιπροσθέτως έχουν την ικανότητα και τις γνώσεις να χρησιμοποιούν μοντέλα εκφράσεων που είναι κοινωνικά αποδεκτά, να αντιλαμβάνονται τα λογοπαίγνια, να είναι σε θέση να αντιληφθούν το χιούμορ ώστε να διασκεδάζουν με τα ανέκδοτα. Τέλος μπορούν να κατανοούν λεπτομερείς αφηγήσεις, να εκφράζουν μια ποικιλία συναισθημάτων να διαπραγματεύονται με τον συνομιλητή τους και να αναπτύσσουν μεταγλωσσικές ικανότητες. (Dewart & Summers, 1998)

Η θεωρία του νου (theory of mind) (Premack & Woodruff, 1978), η θεωρία της συσχέτισης (relevance theory) (Sperber & Wilson, 1986) και η θεωρία της κεντρικής συνοχής (central theory) (Frith, 1994) αποτελούν μία σειρά από γνωστικές λειτουργίες οι οποίες βοήθησαν σημαντικά στην ολοκλήρωση των πραγματολογικών δεξιοτήτων.

Αρχικά σύμφωνα με την θεωρία του νου (Premack & Woodruff, 1978) από τεσσάρων ετών και άνω τα παιδιά αναπτύσσουν την ικανότητα να μπαίνουν νοητικά στην θέση του άλλου. Σε αυτό συμβάλλει το γεγονός ότι τα παιδιά αντιλαμβάνονται πως όλοι οι άνθρωποι έχουν διάφορες σκέψεις και επιθυμίες για τον κόσμο, οι οποίες υπάρχουν σαν νοητικές αναπαραστάσεις και επιδρούν στην συμπεριφορά του ατόμου πολύ περισσότερο από την φυσική κατάσταση του κόσμου. Αυτός ο γνωστικός μηχανισμός επιτρέπει στο άτομο να δημιουργεί αναπαραστάσεις νοητικών καταστάσεων και σύμφωνα με τον Leslie(1987), οι αναπαραστάσεις αυτές ξεκινούν από το δεύτερο έτος ζωής του παιδιού περίπου αλλά εξακολουθούν να αναπτύσσονται και να βελτιώνονται μέχρι και το πέμπτο έτος σύμφωνα με τους (Baron – Cohen, Tager – Flusberg και Cohen (1996). Οι πρώιμες αναπαραστάσεις είναι οι εξής:

- Πρωταρχικές αναπαραστάσεις που αφορούν όλα εκείνα τα πράγματα με την μορφή που υπάρχουν στον κόσμο.
- Οι μετά – αναπαραστάσεις, οι οποίες βοηθούν το παιδί να φτάσει στην προσποίηση και μέσω αυτής στο συμβολικό παιχνίδι.

Οι Baron – Cohen, Tager – Flusberg και Cohen (1996) υποστηρίζουν ότι ο όρος «αναπαράσταση» αναφέρεται στην ικανότητα που έχει ένα παιδί να

κατανοεί ότι ο άλλος σκέφτεται ενώ ο όρος «μετά – αναπαράσταση» αναφέρεται στην ικανότητα που έχει ένα παιδί να κάνει υποθέσεις για τις σκέψεις ενός άλλου ατόμου. Η ικανότητα αυτή βοηθούν το παιδί στο να μάθει τους κοινωνικούς κανόνες και συμπεριφορές αλλά και να αναπτύσσει συνολικά την κοινωνική του κατανόηση. Όλα αυτά τον βοηθούν να ερμηνεύει την πρόθεση του συνομιλητή του, να κάνει υποθέσεις για την συμπεριφορά του αλλά και να μπορεί να προβλέψει τι θα ακολουθήσει.

Σύμφωνα με την θεωρία της συσχέτισης των Serber και Wilson (1986) μία επικοινωνιακή κατάσταση για να μπορεί να φέρει ένα επιθυμητό αποτέλεσμα πρέπει να είναι κατάλληλη για τον ακροατή. Με άλλα λόγια το μήνυμα που μεταδίδεται πρέπει να περιέχει κατάλληλη και σχετική πληροφορία η οποία να αρμόζει με τις γνώσεις του ακροατή αλλά και με το συνολικό επικοινωνιακό πλαίσιο και να μην χρειάζεται μεγάλη επεξεργασία ώστε το μήνυμα να γίνει αντιληπτό. Επίσης η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι όταν ο ακροατής ακούει ένα γλωσσικό μήνυμα, τότε για να το κατανοήσει θέτει σε λειτουργία τις διαδικασίες αναφοράς, διασαφήνισης και εμπλουτισμού. Οι διαδικασίες αυτές λειτουργούν ως εξής:

- Η διαδικασία της αναφοράς συμβάλλει στον να γίνουν αντιληπτές από τον ακροατή οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στο λεκτικό μήνυμα.
- Η διαδικασία της διασαφήνισης συμβάλλει στην κατανόηση των πολλαπλών μηνυμάτων των λέξεων.
- Η διαδικασία του εμπλουτισμού συμβάλλει στο να κατανοήσει τον λόγο που ο ομιλητής χρησιμοποιεί μία συγκεκριμένη λέξη ή φράση.

Τέλος, ο ακροατής χρησιμοποιεί και επεξεργάζεται όλες εκείνες τις πληροφορίες που αντλεί από το επικοινωνιακό πλαίσιο και χρησιμοποιεί τις γνώσεις του για τον κόσμο και την αφαιρετική του ικανότητα. Με αυτό τον τρόπο είναι σε θέση να καταλήξει σε ένα υποθετικό συμπέρασμα μέσα στο οποίο μπορεί να υπάρχει η πιθανή πρόθεση του ομιλητή.

Σύμφωνα με την θεωρία της κεντρικής συνοχής Frith(1994) ένα άτομο έχει την ικανότητα να αποκτά διαφορετικές πληροφορίες την ίδια στιγμή και να δημιουργεί σκέψεις υψηλότερου επιπέδου. Το γεγονός αυτό επιτρέπει την αποθήκευση αλλά και την ανάκληση πληροφοριών σε οργανωμένη μορφή. Αυτή είναι μία πολύ σημαντική ικανότητα καθώς επιτρέπει στο άτομο να κατανοεί σε κάθε επικοινωνιακή κατάσταση ποιο είναι το βασικό νόημα αλλά και να διαλέξει τις κατάλληλες πληροφορίες που θα αναφέρει στον συνομιλητή

του ενώ συγχρόνως εμποδίζουν το άτομο από το να εμμένει σε λεπτομέρειες οι οποίες δεν προωθούν την επικοινωνιακή διαδικασία.

Συμπερασματικά, από τα παραπάνω φαίνεται ότι ο σκοπός της επικοινωνίας εσωκλείεται μέσα στην προγλωσσική και γλωσσική πραγματικότητα. Κάθε παιδί αντιλαμβάνεται τι είναι επικοινωνία, τι μπορεί να κερδίσει μέσα από αυτήν και τι μπορεί να κάνει για την επιτυχή πραγματοποίηση της κάνοντας χρήση της προδιάθεσης τους για κοινωνικότητα, του γνωστικού δυναμικού τους και την ικανότητα που έχουν να λαμβάνουν και να επεξεργάζονται πληροφορίες. Για τον λόγο αυτόν αλλά και για να μετατραπούν σε ικανούς ομιλητές αναπτύσσουν τις γλωσσικές και μη γλωσσικές δεξιότητες τους. Όταν πλέον έχει ολοκληρωθεί η ανάπτυξη των πραγματολογικών δεξιοτήτων τους είναι σε θέση να κατανοήσουν πόσο διαφέρει η νοητική κατάσταση του άλλου και εν συνεχεία να αναπτύσσουν δεξιότητες ανάγνωσης του νου του συνομιλητή τους ώστε να έχουν την ικανότητα να διακρίνουν ποιο είναι το νόημα των γλωσσικών εκφράσεων που χρησιμοποιεί να αναλύουν και να ερμηνεύουν την συμπεριφορά του, να προβλέπουν τι θα ακολουθήσει και τέλος να τροποποιούν και να προσαρμόζουν την συμπεριφορά τους στο κάθε επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται.

1.2.3 Στάδια πραγματολογικής ανάπτυξης

Κάθε παιδί παρουσιάζει διαφορετική ανάπτυξη λόγου και ομιλίας. Οι γλωσσικές του ικανότητες αναπτύσσονται και βελτιώνονται με την πάροδο του χρόνου. Παρακάτω παρατίθενται στοιχεία που περιγράφουν τα γενικά στάδια στην ανάπτυξη της ομιλίας ενός παιδιού.

Ηλικία 0- 6 μηνών

- Αρχίζει να αντιδρά στους ήχους και γυρίζει το κεφάλι του.
- Μιμείται ήχους.
- Παράγει ήχους για να δείξει ευχαρίστηση.
- Αναγνωρίζει τις φωνές στο περιβάλλον του και γελάει όταν του μιλάνε.
- Πραγματοποιεί χρήση διαφορετικού κλάματος για να εκφράσει διαφορετικές ανάγκες.

Ηλικία 7-12 μηνών

- Καταλαβαίνει και αρχίζει να ανταποκρίνεται όταν ακούει το όνομά του.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο είναι 1-3 λέξεις.
- Κατανοεί απλές εντολές.

- Αντιλαμβάνεται ποια είναι τα οικεία του πρόσωπα, και αναζητά την στοργή σε αυτά.
- Ξεχωρίζει το «ναι» και το «όχι».
- Αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτες «λέξεις» βάβισμα.

Ηλικία 13 -18 μηνών

- Ακολουθεί απλές εντολές.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο είναι 3-25 λέξεις ή και περισσότερες.
- Είναι σε θέση να ζητάει αρκετά από τα αντικείμενα που επιθυμεί.
- Υπάρχει ηχολαλία.
- Παρατηρείται συνδυασμός χειρονομιών και λέξεων.

Ηλικία 19-24 μηνών

- Η ομιλία του παιδιού γίνεται πλέον κατανοητή και σταδιακά μοιάζει με την ομιλία των ενηλίκων.
- Γίνεται χρήση προτάσεων που αποτελούνται από ουσιαστικά και ρήματα.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο είναι 50- 100 λέξεις ή και περισσότερες.
- Είναι σε θέση να κάνει έναρξη διαλόγου.

Ηλικία 2-3 ετών

- Κατονομάζει αντικείμενα.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο είναι 50 έως 250 λέξεις.
- Αρχίζει να εμπλέκεται σε διαλόγους.
- Κατανοεί τα περισσότερα πράγματα από αυτά που ακούει να λένε οι άνθρωποι του περιβάλλοντος του.
- Μπορεί να ακολουθεί εντολές απλού τύπου αλλά και να δίνει απάντηση σε απλές ερωτήσεις.
- Οι φράσεις που χρησιμοποιεί αποτελούνται από 3-4 λέξεις και έχουν την δομή Υ-Ρ- Α.

Ηλικία 3-4 ετών

- Κάνει απλές ερωτήσεις και δίνει απαντήσεις.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο αποτελείται από 800- 1.500 λέξεις.
- Εμπλέκεται και συμμετέχει σε συζητήσεις.
- Αρχίζει να γίνεται πιο συχνή χρήση των ουσιαστικών και των ρημάτων.
- Ζητάει άδεια για να κάνει κάτι.
- Μπορεί να μιμηθεί και να προσποιηθεί τη συμπεριφορά άλλου ατόμου.

Ηλικία 4-5 ετών

- Παρατηρείται βελτίωση στην γραμματική του.
- Γίνεται χρήση κτητικών αντωνυμιών, μέλλοντα και συγκριτικού αλλά και μορφημάτων στις προτάσεις.
- Μπορεί να περιγράψει σωστά τα γεγονότα μίας ιστορίας που βλέπει σε εικόνες.
- Το εκφραστικό του λεξιλόγιο αποτελείται από 900- 2.000 λέξεις.
- Εκφράζει τα συναισθήματα του μέσω της ομιλίας του.

Ηλικία 5-6 ετών

- Χρησιμοποιεί κλίσεις και χρόνους ρημάτων κυρίως αορίστου – μέλλοντα.
- Αρχίζει να ακολουθεί πιο σύνθετες εντολές οι οποίες αποτελούνται από τρία μέρη.
- Η επικοινωνία του με παιδιά της ηλικίας του και με ενήλικες γίνεται πιο εύκολη.
- Αρχίζει να συμμετέχει σε ομαδικά παιχνίδια και ακολουθεί τις οδηγίες τους.
- Σχηματίζει προτάσεις που γραμματικά είναι ολοκληρωμένες.(Κάκουρος• & Μανιαδάκη, 2005; Shipley Kenneth,Mcafee Julie.G 2013; Κάρτζια,2011; Andersen & Smith, 1997).

1.3 Διαταραχές στην πραγματολογία

Τα παιδιά που παρουσιάζουν πραγματολογικές διαταραχές δυσκολεύονται να κατανοήσουν την συναισθηματική και νοητική κατάσταση του ακροατή και αυτό επηρεάζει την αλληλεπίδραση με τον κοινωνικό τους περίγυρο.

Συγκεκριμένα κατά την συναναστροφή τους με άλλα άτομα επιλέγουν να συζητήσουν για καταστάσεις που αφορούν συγκεκριμένα και περιορισμένα θέματα και ενδιαφέροντα, με αποτέλεσμα να μην προκαλούν το ενδιαφέρον του ακροατή και ως επί τω πλείστον η συζήτηση να διακόπτεται.

Οι πραγματολογικές δυσκολίες είναι πολύ πιθανόν να συνυπάρχουν με ασθένειες νευρολογικής φύσεως, με γνωστικές και γλωσσικές δυσκολίες, ψυχιατρικές καταστάσεις αλλά και με αναπτυξιακές διαταραχές όπως είναι οι διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, ο αυτισμός, το σύνδρομο Asperger κ.α. Καθεμία από τις δυσκολίες ανάλογα από τον βαθμό της σοβαρότητας που τις χαρακτηρίζει, σύμφωνα με τους MacKay και Anderson (2002) διακρίνονται σε:

- Ήπιες πραγματολογικές δυσκολίες οι οποίες ενδέχεται να παρατηρηθούν σε άτομα που έχουν φυσιολογική ανάπτυξη.
- Μέτριες πραγματολογικές δυσκολίες, οι οποίες συνυπάρχουν με τις διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές και παρουσιάζονται κυρίως σε περιπτώσεις ιδρυματοποίησης, σε αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές αλλά και σε εγκεφαλικά επεισόδια στο δεξί ημισφαίριο.
- Σοβαρές πραγματολογικές δυσκολίες, που παρουσιάζονται σε διαταραχές αυτιστικού φάσματος αλλά και σε σοβαρές ψυχώσεις.

1.3.1 Διαταραχές στην πραγματολογία, οι επιπτώσεις στην αφηγηματική ικανότητα, δυσκολίες στα μαθηματικά.

Οι διαταραχές στην πραγματολογία εκδηλώνονται με περιορισμένη ή ανύπαρκτη χρήση της μη λεκτικής επικοινωνίας. Η χαρακτηριστική συμπτωματολογία των διαταραχών πραγματολογίας είναι ακατάλληλος τονισμός, μονότονη χροιά και διαταραγμένη ροή ομιλίας, προβλήματα στις εκφράσεις του προσώπου, στην βλεμματική επαφή και στον τρόπο συμπεριφοράς σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Οι δυσκολίες στην πραγματολογία στα παιδιά, επηρεάζει την αφηγηματική ικανότητα τόσο σε επίπεδο έκφρασης όσο και σε επίπεδο κατανόησης. Ωστόσο τα παιδιά πραγματολογικές διαταραχές είναι σε θέση να περιγράψουν μία βιωματική εμπειρία αλλά μόνο όταν αυτή είναι πολύ συγκεκριμένη, διότι στα πολύ αφηρημένα γεγονότα παρουσιάζεται χαρακτηριστική δυσκολία. Για τον λόγο που προαναφέρθηκε πολλά παιδιά αποτυγχάνουν στην περιγραφή ενός γεγονότος που είδαν ή

άκουσαν ή διάβασαν. Συνεπώς, εξαιτίας αυτής της δυσλειτουργίας, επηρεάζεται και σχολική απόδοση και συγκεκριμένα επηρεάζονται τα μαθήματα που απαιτούν αφηγηματική ικανότητα και κατανόηση ενός γραπτού κειμένου. Στον τομέα των μαθηματικών τα παιδιά που έχουν πραγματολογικές διαταραχές δυσκολεύονται ιδιαίτερα στα μαθηματικά προβλήματα καθώς και εκεί υπάρχει το στοιχείο του αφηγηματικού λόγου και τα παιδιά πρέπει να είναι σε θέση να βρουν σημαντικές πληροφορίες μέσα σε αυτά. Αντίθετα τα καταφέρνουν και δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις αριθμητικές πράξεις.

Την δεκαετία του 1980 πραγματοποιήθηκαν δύο προσπάθειες ώστε να γίνει ταξινόμηση της πραγματολογικής διαταραχής ως ένας τύπος γλωσσικής διαταραχής. Η πρώτη προσπάθεια πραγματοποιήθηκε από τους Rapin και Allen(1983) και η δεύτερη προσπάθεια από τους Bishop και Rosenbloom(1987). Οι Rapin και Allen ήταν αυτοί που χρησιμοποίησαν πρώτοι σύνδρομο σημασιολογικού ελλείμματος (semantic deficit disorder) ενώ οι δεύτεροι ερευνητές χρησιμοποίησαν τον όρο σημασιολογική πραγματολογική διαταραχή. Εδώ, υπάρχει μία αισθητή διαφορά μεταξύ των ερευνητών η οποία είναι πως οι πρώτοι υποστηρίζουν την άποψη πως οι πραγματολογικές διαταραχές είναι πιθανόν να συνυπάρχουν με οποιαδήποτε άλλη γνωστή διαταραχή, όπως μία από αυτές είναι ο αυτισμός αλλά ακόμα και διάφορα σύνδρομα γενετικής φύσεως. Ωστόσο οι δεύτεροι ερευνητές είχαν την άποψη πως οι πραγματολογικές διαταραχές αποτελούν έναν τύπο της Ειδικής Γλωσσικής Διαταραχής (Specific language Impairment – SLI). Παρά τις διαφορετικές απόψεις και διατυπώσεις τους, και οι δύο ομάδες είχαν ως κοινό παρανομαστή την περιγραφή των δυσκολιών. Επιπροσθέτως και οι δύο ομάδες τόνισαν πως οι πραγματολογικές διαταραχές εμφανίζονται σε παιδιά που χαρακτηρίζονται από ένα φυσιολογικά και ικανοποιητικά αναπτυγμένο φωνολογικό και μορφοσυντακτικό σύστημα αλλά παρουσιάζουν φτώχη και περιορισμένη χρήση της γλώσσας σε ένα κοινωνικό πλαίσιο (Bishop , 2000). Επίσης, επισημαίνεται πως ακόμα και σήμερα δεν έχει δοθεί μία οριστική και σαφής απάντηση για το εάν τελικά οι πραγματολογικές δυσκολίες αποτελούν μία ξεχωριστή διαγνωστική ομάδα ή αν περιλαμβάνονται ως σύμπτωμα σε διαφορετικές αναπτυξιακές διαταραχές. Τα τελευταία πέντε χρόνια τείνει να επικρατεί η άποψη πως οι πραγματολογικές διαταραχές αποτελούν ένα σύμπτωμα το οποίο όμως συνυπάρχει με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές όπως είναι ο αυτισμός ή και το σύνδρομο Asperger (Barrett, Prior & Manjiviona, 2004) και πως είναι αρκετά δύσκολο να υπάρξουν ως μία αυτοτελή διαγνωστική κατηγορία.

Οι πραγματολογικές δυσκολίες συνδέονται άρρηκτα με την επικοινωνιακή ικανότητα. Συγκεκριμένα υπάρχουν επιπτώσεις στην συμπεριφορά, καθώς χαρακτηρίζεται ως ακατάλληλη για συγκεκριμένες καταστάσεις και περιβάλλοντα όπως για παράδειγμα είναι το περιβάλλον του σχολείου. Οι ακατάλληλες αυτές συμπεριφορές οφείλονται σε ελλείψεις ευκαιριών που επιτρέπουν την εκμάθηση του τρόπου λειτουργίας σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρούνται περιορισμένες γλωσσικές και επικοινωνιακές δεξιότητες. Οι δυσκολίες που προαναφέρθηκαν χαρακτηρίζουν τα άτομα που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού. Επίσης μπορούν να είναι υπαρκτές και σε άτομα που πάσχουν από ψυχική ασθένεια.

Χαρακτηριστικά των πραγματολογικών διαταραχών.

- Προβλήματα στην βλεμματική επαφή.
- Έχουν μειωμένες δεξιότητες εναλλαγής σειράς σε έναν διάλογο.
- Δυσκολίες στην αφηγηματική ικανότητα.
- Πολλές φορές δυσκολεύονται να διακρίνουν τις σημαντικές από τις ασήμαντες πληροφορίες και γι' αυτό τον λόγο τείνουν να κουράζουν τον ακροατή τους σε μία συζήτηση.
- Δυσκολία κατανόησης του χιούμορ.
- Υπάρχουν δυσκολίες όταν χρειαστεί να καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα.
- Όταν τους μιλάει κάποιος, συνηθίζουν να αποκρίνονται με ακατάλληλη φωνή, η οποία τείνει να είναι είτε πολύ έντονη είτε πολύ σιγανή, και χαρακτηρίζεται από ασυνήθιστη χροιά.
- Δυσκολεύονται στο συμβολικό παιχνίδι.
- Δυσκολία απόκρισης σε οδηγίες.
- Σε έναν διάλογο τείνουν να διακόπτουν τον συνομιλητή τους.

1.3.2 Πραγματολογική διαταραχή και αυτισμός.

Ως Αυτισμός ορίζεται η διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή η οποία χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενη και στερεότυπη συμπεριφορά καθώς και από περιορισμένη επικοινωνία και γενικότερα περιορισμένη κοινωνική αλληλεπίδραση (APA, 1994). Τα παιδιά με αυτισμό παρουσιάζουν ελλείψεις στους κανόνες της πραγματολογίας. Πιο συγκεκριμένα οι δυσκολίες τους εντοπίζονται:

- Στην χρήση της γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας.
- Στην οπτική αλληλεπίδραση με άλλα άτομα.
- Στην ανάπτυξη και κατανόηση του λόγου.
- Την τήρηση των κανόνων ενός κοινωνικού πλαισίου.
- Χαρακτηριστικές δυσκολίες υπάρχουν και στην διατήρηση ενός θέματος σε μία συζήτηση.
- Στην κατανόηση της αρχής εναλλαγής σειράς.
- Και στην εναλλαγή ρόλων ακροατή-ομιλητή.

Τα παιδιά με αυτισμό παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση στην ανάπτυξη της γλώσσας. Υπάρχει και ένα ποσοστό περιπτώσεων όπου η γλώσσα δεν εμφανίζει καμία ανάπτυξη. Στον αυτισμό υπάρχει δυσκολία χρήσης της επικοινωνίας ως μέσο για την περιγραφή ενός γεγονότος, για τον λόγο αυτό στο πλαίσιο της επικοινωνίας παρατηρείται χρήση της γλώσσας και χειρονομιών.

1.3.3 Πραγματολογία και Δ.Ε.Π.Υ

Είναι μία από τις πιο συχνές διαταραχές νευρολογικής φύσεως η οποία επηρεάζει τα άτομα σε όλη την διάρκεια της ζωής τους. Η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής υπερκινητικότητας είναι επίσης αναπτυξιακή διαταραχή και αφορά τα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες με την διατήρηση της προσοχής τους σε μία δραστηριότητα για μία ορισμένη χρονική διάρκεια. Παρουσιάζουν κυρίως σωματική υπερδραστηριότητα και δυσκολίες ως προς τον έλεγχο της παρόρμησης (Barkley, 1995).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των ατόμων με Δ.Ε.Π.Υ είναι:

- Αυξημένη σωματική δραστηριότητα.
- Δυσκολίες συγκέντρωσης σε σχολικές δραστηριότητες.
- Δυσκολίες εστίασης της προσοχής κατά την διαδικασία διεξαγωγής μίας δραστηριότητας.
- Προβλήματα στην μάθηση και στην επικοινωνίας.
- Δυσκολίες στην εκτέλεση οδηγιών.
- Ακατάλληλη συμπεριφορά ως προς τα δεδομένα και τις απαιτήσεις μίας δραστηριότητας.
- Νευρικότητα.

Τα συμπτώματα της Δ.Ε.Π.Υ επηρεάζουν τις πραγματολογικές ικανότητες των ατόμων. Η πραγματολογία αφορά την ορθή χρήση της γλώσσας η οποία απαιτεί συγκεκριμένες δεξιότητες όπως είναι να μπορεί το παιδί να διατηρήσει την προσοχή του σε ένα θέμα, να τηρεί τον κανόνα εναλλαγής σειράς σε έναν διάλογο. Συμπερασματικά τα παιδιά που έχουν Δ.Ε.Π.Υ εμφανίζουν ελλείμματα και στις πραγματολογικές ικανότητες λόγω των συμπτωμάτων που προαναφέρθηκαν. Με αυτό τον τρόπο επηρεάζεται η κοινωνική αλληλεπίδραση τους με άλλα άτομα. Σύμφωνα με το DSM-IV (Diagnostic and statistical manual of mental Disorders, DSM), (Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών διαταραχών) η συμπτωματολογία της Δ.Ε.Π.Υ που συνδέεται και με τις πραγματολογικές ικανότητες είναι:

- Πολύ μεγάλη ροή της ομιλίας.
- Όταν μιλάει, έχει δυσκολία να ακούσει κάποιον άλλον.
- Μεγάλη συχνότητα διακοπών στον διάλογο.

1.3.4 Πραγματολογία και νοητική υστέρηση

Σύμφωνα με το DSM-IV νοητική υστέρηση είναι, όταν η νοητική ικανότητα ενός ατόμου βρίσκεται σημαντικά κάτω από τον μέσο όρο. Ο δείκτης νοημοσύνης είναι πιθανόν να βρίσκεται κοντά στο 70 ή και ακόμα πιο κάτω.

Τα χαρακτηριστικά της νοητικής στέρησης είναι:

Δυσκολίες και ελλείμματα στην λειτουργία προσαρμογής οι οποίες συνδέονται:

- με την αυτοεξυπηρέτηση
- την επικοινωνία
- την λειτουργικότητα του ατόμου μέσα στο σπίτι
- τις διαπροσωπικές σχέσεις

Τα παιδιά που έχουν νοητική στέρηση έχουν πολλές δυσκολίες και αδυναμίες στις πραγματολογικές ικανότητες. Πιο συγκεκριμένα:

- Διαθέτουν αρκετά περιορισμένο λεξιλόγιο.
- Δυσκολεύονται να διατυπώσουν κατάλληλα τις δηλώσεις τους ώστε να γίνονται κατανοητοί στον ακροατή τους.
- Η φωνή τους χαρακτηρίζεται από ακατάλληλη τονικότητα γεγονός που επηρεάζει τις δηλώσεις τους όταν μέσω αυτών πρέπει να εκφράζουν ενδιαφέρον, απάθεια, ενθουσιασμό, έκπληξη, αρνητισμό κ.α.

- Έχουν ελλείψεις στην επικοινωνία τους με άλλα άτομα διότι δυσκολεύονται ως προς την κατανόηση ή την απάντηση σε ερωτήσεις άλλων ατόμων.
- Παρουσιάζουν ελλείμματα στην έκφραση και κατανόηση της ομιλίας, καθώς υπάρχουν καθυστερήσεις στην διατύπωση δηλώσεων και ερωτήσεων.

Οι δυσκολίες και οι καθυστερήσεις στην ομιλία τους προκύπτουν από περιορισμούς και ελλείμματα στο γλωσσικό, γνωστικό, συναισθηματικό και στον κοινωνικό τομέα. Η καθυστέρηση ανάπτυξης αυτών των τομέων προκύπτει από την ύπαρξη νοητικής υστέρησης. Το γεγονός αυτό επηρεάζει την πραγματολογία,

η ανάπτυξη της οποίας συνδέεται άρρηκτα με την ανάπτυξη αυτών των τομέων.

- Επίσης έχουν την ικανότητα να προσαρμόζουν μία συζήτηση σύμφωνα με τα δεδομένα μίας κατάστασης ώστε το θέμα που έχουν επιλέξει να συζητήσουν να είναι κατάλληλο για μία συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο όταν μία κατάσταση είναι ασαφής, δυσκολεύονται να κάνουν ερωτήσεις για περαιτέρω κατανόηση.

Τα άτομα με νοητική στέρηση παρουσιάζουν δυσκολίες στην προσαρμοστική τους συμπεριφορά αλλά και δυσκολίες στις πραγματολογικές τους ικανότητες.

1.3.5 Πραγματολογία και Ειδική γλωσσική διαταραχή

Η ειδική γλωσσική διαταραχή (SLI) αφορά την καθυστέρηση της γλωσσικής ανάπτυξης, είναι αναπτυξιακή γλωσσική διαταραχή σε περιπτώσεις που απουσιάζουν άλλες αιτίες όπως είναι η κώφωση, ο αυτισμός, νοητική στέρηση ή ότι άλλο θα μπορούσε να δώσει μία ερμηνεία στην γλωσσική καθυστέρηση. Τα παιδιά που έχουν S.L.I αρχίζουν να μιλάνε σχεδόν στην ίδια ηλικία με τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης, ωστόσο η πρόοδος τους είναι σημαντικά πιο αργή. Επιπροσθέτως εμφανίζουν δυσκολίες στο λεξιλόγιο, στην γραμματική και στην γλωσσική κατανόηση. Από πραγματολογική σκοπιά, δυσκολεύονται να διατηρήσουν ένα συγκεκριμένο θέμα συζήτησης ή να πραγματοποιήσουν μία ομαλή μετάβαση σε ένα καινούργιο θέμα. Χρησιμοποιούν πολύ πρώιμους μηχανισμούς επανόρθωσης / αποσαφήνισης του λόγου τους (π.χ επανάληψη αντί για περίφραση), δεν κάνουν αυτοδιόρθωση στα λάθη τους και αρκετές

φορές σε σοβαρές περιπτώσεις παρουσιάζουν ηχολαλίες. Στην βρεφική τους ηλικία δεν γίνεται κατονομασία των οικείων αντικειμένων όπως κάνουν τα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Είναι επίσης πιθανόν να μην απαντούν σε ερωτήσεις ή οι απαντήσεις τους να είναι εκτός θέματος. Το πιο κύριο χαρακτηριστικό σύμπτωμα της S.L.I είναι η δυσκολία που υπάρχει ως προς την εύρεση της κατάλληλης λέξης (Aram & Nation, 1975; Leonard, 1988 ; Wolfusetal, 1980). Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την δυσκολία αυτή είναι:

- Οι σημασιολογικές παραφασίες.
- Μεγάλη χρήση λέξεων που δεν είναι συγκεκριμένες (γενικές , αόριστες).
- Καθυστερημένη απάντηση στα λεκτικά ερεθίσματα.
- Πολλές φορές περιγράφουν αυτό που θέλουν να πουν αντί να χρησιμοποιήσουν την κατάλληλη λέξη για την περιγραφή μίας έννοιας, χρησιμοποιούν χειρονομίες και κάνουν αναφορές στον χώρο.

Ωστόσο υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ ειδικής γλωσσικής διαταραχής και πραγματολογικής διαταραχής. Συγκεκριμένα στην S.L.I υπάρχει απουσία ερωτήσεων και αποριών, δεν υπάρχει ευγένεια, αδυναμία αυτοδιόρθωσης και τέλος ο λόγος τους συνδέεται κυρίως με το παρόν λόγω μειωμένης ικανότητας για ανάκληση πληροφοριών. Στην πραγματολογική διαταραχή παρατηρείται αδυναμία εύρεσης της κατάλληλης λέξης, αντικοινωνικός τρόπος συμπεριφοράς, αδυναμία χρήσης της λογικής σκέψης για να καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα και τέλος δυσκολία διατήρησης του θέματος σε μία συζήτηση.

1.3.6 Πραγματολογία και εγκεφαλική βλάβη

Η Εγκεφαλική βλάβη μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εμπόδιο και να προκαλέσει γνωστική εξασθένηση με προβλήματα στην προσοχή, την μνήμη ή την κίνηση. Τα στοιχεία της πραγματολογίας συνθέτουν ένα σύνολο που απαιτείται ώστε να υπάρχει επάρκεια στην χρήση της γλώσσας σε φυσικό και λειτουργικό επίπεδο. Οι πραγματολογικές συμπεριφορές δημιουργούν ένα σύστημα με κανόνες που επεξηγούν τον τρόπο χρήσης της γλώσσας σε σχέση με μία κατάσταση ή ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Οι Milton, Putting και Buder (1984) στα πλαίσια έρευνας, αξιολόγησαν πέντε άτομα με εγκεφαλική βλάβη και πέντε χωρίς. Το συμπέρασμα ήταν ότι μετά την

εγκεφαλική βλάβη τα άτομα μπορούν να μιλάνε καλύτερα παρά να επικοινωνούν. Αυτό είναι διαφορετικό από την αφασία στην οποία οι ασθενείς τα καταφέρνουν περισσότερο στην επικοινωνία παρά στην ομιλία. Ένας ασθενής με εγκεφαλική βλάβη μπορεί να εμφανίζει φυσιολογικές γλωσσικές δεξιότητες αλλά έχουν μεγάλη δυσκολία στην προσαρμογή της επικοινωνίας τους σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς. Τα πραγματολογικά ελλείμματα που παρατηρούνται μετά την εγκεφαλική βλάβη είναι πηγές που περιλαμβάνουν την αλληλεπίδραση γνωστικών και συναισθηματικών παραγόντων. Επιπροσθέτως η πρόκληση βλάβης στις μετωπιαίες εγκεφαλικές δομές οι οποίες αφορούν τις εκτελεστικές λειτουργίες οδηγεί συχνά σε εξασθένηση της κοινωνικής επικοινωνίας. Ένα άτομο που έχει υποστεί τραυματισμό στα μετωπιαία εγκεφαλικά κυκλώματα παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις στην αυτό-ρύθμιση , για τον λόγο αυτόν μπορεί είτε να διακόπτει υπερβολικά, είτε να επιλέγει ακατάλληλα θέματα προς συζήτηση, είτε να μην κατανοεί την προσωπική άποψη του συνομιλητή του επί του θέματος. Ωστόσο, επειδή τα άτομα αυτά δεν έχουν σημαντικές δυσκολίες ως προς την εύρεση λέξεων στην ομιλία ή στην λεκτική ροή, δεν είναι ξεκάθαρο στον συνομιλητή τους ότι οι επικοινωνιακές δυσκολίες που παρατηρούνται ,οφείλονται σε εγκεφαλική βλάβη. Οι άνθρωποι αυτοί , πιθανόν να απομονωθούν γρήγορα εξαιτίας της φτωχής πραγματολογίας. Τα ελλείμματα στην πραγματολογία δεν παρουσιάζουν βελτίωση με την πάροδο του χρόνου.

1.4 Η εξέλιξη της τεχνολογίας

Η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων άρχισε να αναπτύσσεται πριν από εκατομμύρια χρόνια καθώς η κύρια πρόθεση των πρώτων ανθρώπων που υπήρξαν ήταν να είναι σε θέση να συμβιώνουν αρμονικά και να μπορούν να επικοινωνούν με τον συνάνθρωπο τους. Κύριο χαρακτηριστικό σε κάθε επίτευγμα και εφεύρεση του ανθρώπου ήταν να διευκολύνει και να κάνει πιο άμεση την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ξεκάθαρα πως η πρωταρχική πρόθεση του ανθρώπου δεν είναι να δημιουργήσει αποξένωση, αλλά αντίθετα να προσφέρει μία πιο εύκολη, άμεση, ευέλικτη και εύχρηστη επικοινωνία η οποία μόνο να φέρει κοντά τους ανθρώπους θα μπόρούσε. Ωστόσο από διαφορετική οπτική σκοπιά για την σύγχρονη νεολαία και κυρίως για τους σύγχρονους χρήστες των νέων τεχνολογιών ίσως δεν είναι και τόσο ευνόητη η προσπάθεια του ανθρώπου για επικοινωνία. Πιο συγκεκριμένα ο σύγχρονος άνθρωπος και κυρίως οι μικρότερες ηλικιακές ομάδες έχουν την τάση να θεωρούν δεδομένο ότι τους προσφέρεται από την

τεχνολογία, με αποτέλεσμα να μην λαμβάνουν υπόψη την σημασία και την ιστορία της επικοινωνίας. Επιπροσθέτως οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας και οι εναλλακτικές μορφές αυτής, τα χαρακτηριστικά που την συνθέτουν καθώς και οι φιλοδοξίες του ανθρώπου να την εξελίξει όσο το δυνατόν περισσότερο δεν ήταν πάντα μέσα στα δεδομένα του ανθρώπου. Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι πιο πρόσφατες εξελίξεις της τεχνολογίας και συγκεκριμένα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών βασίζονται σε παλιότερα στοιχεία και προσπάθειες και αυτό φανερώνει τον αμέριστο σεβασμό του ανθρώπου προς την ιστορία.

1.4.1 Σημερινά δεδομένα στην επικοινωνία

Η σύγκαιρη επικοινωνία δεν βασίζεται μονάχα στην τεχνολογία. Ωστόσο ανεξαρτήτως του τρόπου, η επικοινωνία μπορεί να είναι εφικτή σε διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων αλλά και σχέσεων. Με το πέρασμα του χρόνου ο τρόπος με τον οποίο μπορούμε να επικοινωνήσουμε όχι μόνο έχει γίνει πιο εύκολος αλλά ταυτόχρονα μας προσφέρει μία πληθώρα εναλλακτικών. Ως επί το πλείστον η εξέλιξη της επικοινωνίας πραγματοποιείται συνδυαστικά με την εξέλιξη της τεχνολογίας. Ως εκ τούτου η συνεχής πρόοδος της τεχνολογίας επιδρά άμεσα στην συνεχή πρόοδο της επικοινωνίας. Ένα από τα πιο καινοτόμα επιτεύγματα της τεχνολογίας είναι το internet το οποίο έκανε την εμφάνιση του το 1969 ως ένα πειραματικού προγράμματος μίας εξελιγμένης αντιπροσωπείας ερευνητικού προγράμματος ("ARPA") και για τον λόγο αυτό ονομάστηκε ARPANET. Το internet αντιπροσωπεύει το σήμερα και είναι ένας από τους πιο σύγχρονους τρόπους επικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων που τους χωρίζουν εξαιρετικά μεγάλες αποστάσεις. Πλέον υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ αυτών των ανθρώπων με ιδιαίτερα οικονομικό τρόπο και με αρκετές εναλλακτικές επιλογές (facebook, instagram, email, Skype, chat rooms). Αδιαμφισβήτητα αν και ο ρόλος του internet είναι σπουδαίος έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την καθημερινότητα του ανθρώπου με αποτέλεσμα να τροποποιεί αρκετές από τις συνήθειες του. Ένα παράδειγμα για την επιρροή του internet στην ζωή των ανθρώπων είναι ότι ενώ η αγορά υλικών αγαθών μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσω επίσκεψης στο αντίστοιχο κατάστημα, η πληρωμή λογαριασμών μέσω επίσκεψης στην τράπεζα και η ανάγνωση εφημερίδας μέσω αγοράς του αντίστοιχου εντύπου. Πλέον όλα αυτά είναι διαδικασίες που μπορούν να πραγματοποιηθούν διαδικτυακά χωρίς απολύτως κανέναν κόπο ή δυσκολία. Ωστόσο αν και το internet μπορεί να προσφέρει πλήθος υπηρεσιών μέσω των δικτύων που διαθέτει, από την άλλη πλευρά μπορεί να προκαλέσει και αρνητικά αποτελέσματα τα οποία θα συνδέονται για

παράδειγμα με την ασφάλεια προσωπικών δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα μπορεί να πραγματοποιηθεί κλοπή προσωπικών δεδομένων η οποία είναι μία άκρως σοβαρή κατάσταση που εμπεριέχει πληθώρα κινδύνων.

1.4.2 Επίτευξη επικοινωνίας χωρίς την χρήση τεχνολογίας

Για κάποιον απροσδιόριστο λόγο η επίτευξη επικοινωνίας έχει συνδεθεί άρρηκτα με την χρήση της τεχνολογίας. Πιο συγκεκριμένα όταν θέλει ένας άνθρωπος να μεταφέρει μία πληροφορία σε έναν άλλον, όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, ως επί τω πλείστον η πρώτη ενέργεια που θα κάνει είναι να μεταδώσει την πληροφορία είτε προφορικώς μέσω τηλεφώνου είτε γραπτώς μέσω μηνύματος. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι ο πιο εύκολος τρόπος επικοινωνίας είναι αυτός που συνδέεται με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας. Μέσα σε αυτούς τους τρόπους συγκαταλέγονται: η γλώσσα του σώματος, ο διαπροσωπικός διάλογος, ο γραπτός λόγος, η επικοινωνία μέσω τέχνης αλλά και πολλοί άλλοι τρόποι.

Αρχικά η γλώσσα του σώματος που είναι και ο πρώτος τρόπος επικοινωνίας που παρατέθηκε, είναι από τους πιο απλούς τρόπους ως προς την χρήση του. Στην ουσία αφορά την μετάδοση ενός μηνύματος μέσω των εκφράσεων του προσώπου, των αισθήσεων της οσμής και του αγγίγματος ή ακόμα και μέσω της στάσης του σώματος. Γενικότερα το πώς θα μεταδοθεί ένα συγκεκριμένο μήνυμα εξαρτάται από το σύνολο των εσωτερικών και εξωτερικών χαρακτηριστικών του ανθρώπου. Ωστόσο ο τρόπος αυτός αν και όπως αναφέρθηκε είναι ο πιο εύχρηστος και προσιτός, μπορεί αντίθετα ως προς την κατανόηση να αποδειχθεί πολύπλοκος. Η γλώσσα του σώματος αν αναλυθεί είναι ένας αινιγματικός τρόπος επικοινωνίας και αρκετά περιοριστικός καθώς είναι πιθανόν εύκολα να παρεξηγηθεί και να δημιουργηθούν παρανοήσεις από έναν δέκτη λόγω έλλειψης σαφήνειας και λανθασμένης κατανόησης των μηνυμάτων του πομπού. Εν συνεχεία στον διαπροσωπικό διάλογο η επικοινωνία επιτυγχάνεται μεταξύ δύο ή και περισσότερων ανθρώπων μέσω της κοντινής επαφής και συνδέεται με το πλαίσιο συναναστροφών ενός ατόμου. Είναι από τους πιο διαδεδομένους τρόπους επικοινωνίας καθώς δίνει περιθώριο για λεπτομερή περιγραφή των καταστάσεων και των σκέψεων. Η περιγραφή αυτή μπορεί να έχει το στοιχείο της ακρίβειας, σαφήνειας και της διεξοδικότητας. Στον γραπτό λόγο μπορούν να υπάρχουν δύο εκδοχές αλληλεπίδρασης. Αν η αλληλεπίδραση συμβαίνει μέσω αλληλογραφίας τότε μπορεί να υπάρξει όχι μόνο μετάδοση μηνυμάτων αλλά και απάντηση σε αυτά, ενώ αν ο γραπτός λόγος αφορά ένα βιβλίο ή μία εφημερίδα τότε η επικοινωνία

είναι αμφίδρομη διότι δεν δίνεται στον αναγνώστη η επιλογή να απαντήσει με τον ίδιο τρόπο. Όπως αναφέρθηκε υπάρχει και η επικοινωνία μέσω της τέχνης. Ένας καλλιτέχνης μέσω των δημιουργημάτων έχει την δυνατότητα να στέλνει μηνύματα που τον εκφράζουν. Ως επί τω πλείστον αυτός ο τρόπος επικοινωνίας δεν χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και τις περισσότερες φορές μπορεί να υπάρξουν αρνητικά σχόλια και κριτική.

1.4.3 Επικοινωνία με την χρήση τεχνολογίας

Η αλήθεια είναι πως η εξέλιξη της τεχνολογίας με το πέρασμα του χρόνου έχει επηρεάσει σημαντικά την επικοινωνία προσφέροντας της μέσα για μία πιο ακριβή, ευέλικτη και ταχύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων. Επιπροσθέτως έχει κατορθώσει να καλύψει αρκετά από τα μειονεκτήματα που συναντά κανείς στους βασικούς τρόπους επικοινωνίας. Ως επί τω πλείστον η επικοινωνία μέσω τεχνολογίας χρησιμοποιείται συνδυαστικά με τον γραπτό ή τον προφορικό λόγο. Ένα ίσως από τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής επικοινωνίας είναι το κόστος για να αποκτήσει κανείς αυτά τα τεχνολογικά μέσα. Ένα από τα πιο διαδεδομένα τεχνολογικά μέσα για την επικοινωνία είναι το κινητό τηλέφωνο. Την τελευταία δεκαετία το κινητό τηλέφωνο είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο και στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες. Πολλά παιδιά το χρησιμοποιούν είτε προς αλληλεπίδραση με τους φίλους τους, είτε ως ένα αξεσουάρ μόδας που συμβάλλει στην ολοκλήρωση της εμφάνισης τους και της αυτοπροβολής τους.

Αδιαμφισβήτητα, το κινητό τηλέφωνο ως μέσο επικοινωνίας μπορεί να προσφέρει πολλές δυνατότητες στον χρήστη όπως η αποστολή πολυμορφικών μηνυμάτων που μπορούν να συνδυάσουν ξεχωριστά ήχο και εικόνα, αποστολή αρχείων, αποστολή εικόνας είτε απλής είτε με κίνηση. Η αποστολή αυτών των αρχείων γίνεται ή σε άλλη συσκευή κινητής τηλεφωνίας ή σε έναν άλλον υπολογιστή. Από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του είναι το μέγεθος του και το ότι μπορεί να μεταφερθεί παντού. Αν και η χρησιμότητα τους είναι αποδεδειγμένη υπάρχουν αρκετοί προβληματισμοί ως προς την επίδραση τους στην υγεία. Κυριαρχεί η άποψη ότι έχουν αρνητικές συνέπειες στην υγεία. Ένα άλλο μειονέκτημα είναι ότι υπάρχει δυνατότητα υποκλοπής δεδομένων όπως είναι οι προσωπικές συζητήσεις. Η υποκλοπή μπορεί να πραγματοποιηθεί από κακοπροαίρετους χρήστες οι οποίοι έχουν τις γνώσεις ώστε να εισβάλλουν σε πρωτόκολλα ασφαλείας. Ένα ακόμα πιο σύγχρονο μέσο επικοινωνίας που επικρατεί τα τελευταία χρόνια και συνδυάζει και κινητό τηλέφωνο και υπολογιστή είναι το tablet. Ο λόγος χρήσης των tablet είναι πολύ πιο

στοχευμένος και συγκεκριμένος, γι' αυτό και αν κάποιος δεν τα χρειάζεται πραγματικά, τότε η αγορά τους μόνο σπατάλη χρημάτων θα μπορούσε να αποτελέσει. Τα θετικά στοιχεία αυτών των συσκευών είναι το μικρό τους μέγεθος καθώς είναι πολύ λεπτά και ελαφριά και το γεγονός ότι είναι φορητά. Διαθέτουν οθόνες αφής, προσφέρουν αρκετές από τις υπηρεσίες που προσφέρει και ένας υπολογιστής. Επιπροσθέτως είναι συμβατό με αρκετές εφαρμογές που επίσης υπάρχουν σε έναν υπολογιστή.

Η σύνδεση στο internet μέσω tablet μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε μέρος με πολύ απλό τρόπο και η πλοήγηση στο internet επίσης μπορεί να είναι πιο ευέλικτη συγκριτικά με ένα κινητό. Ένα ακόμα θετικό του είναι ότι με μερικά αγγίγματα στην οθόνη του, καταφέρνεις να κάνεις μία πληθώρα ενεργειών. Τα μειονεκτήματα του είναι κυρίως το υψηλό τους κόστος συγκριτικά με τις δυνατότητες τους. Είναι περιοριστικό ως προς την απόλαυση μεγάλων ή πιο σύγχρονων παιχνιδιών. Λειτουργεί μόνο με την αφή και αυτό για τους πιο πολλούς δεν είναι πάντα βολικό. Έχει μικρότερο μέγεθος συγκριτικά με ένα laptop επομένως θα ήταν άβολο και κουραστικό για αρκετές δραστηριότητες όπως η απόλαυση μίας ταινίας ή η εκπόνηση μίας εργασίας. Σύμφωνα με έρευνα του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου (2012) πάνω από το 80% των παιδιών του Γυμνασίου στην Ελλάδα πραγματοποιούν χρήση είτε του κινητού τηλεφώνου είτε ενός tablet. Επιπροσθέτως η έρευνα έδειξε πως στα παιδιά του Δημοτικού το ποσοστό αγγίζει το 36%, στα παιδιά ηλικίας 9-12 ετών 60% ενώ σχεδόν ένα στα 100 παιδιά έχουν πάρει μαζί τους στο νηπιαγωγείο είτε το tablet είτε το κινητό τηλέφωνο.

1.4.4 Πως ο υπολογιστής και το tablet μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τον ύπνο ενός παιδιού.

Η συνεχής έκθεση ενός παιδιού στην οθόνη ενός υπολογιστή ή ενός tablet μπορεί να τον επηρεάσει αρνητικά ποικιλοτρόπως, προξενώντας του σταδιακά διάσπαση προσοχής, ΔΕΠΥ, προβλήματα στον λόγο και στην ομιλία ή ακόμα και να επηρεάσει τον ύπνο του. Ο λόγος για τον οποίο ένα tablet μπορεί να επηρεάσει τον ύπνο ενός παιδιού είναι εξαιτίας της οθόνης του και του έντονου φωτός που πηγάζει από αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, το έντονο αυτό λευκό φως έχει την ιδιότητα να επηρεάζει την μελατονίνη, την ορμόνη του ύπνου, απορυθμίζοντας την και αποσυντονίζοντας την διαδικασία του ύπνου.

1.4.5 Αρνητική Επίδραση του tablet στην υγεία των παιδιών

Τα μέσα της τεχνολογίας έχουν εισβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην καθημερινότητα και γενικά στις ζωές των ανθρώπων, ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικιακές ομάδες καθώς τα παιδιά φαίνεται να είναι αρκετά πιο εξοικειωμένα με τα τεχνολογικά μέσα. Ωστόσο αυτή η εξοικείωση πέρα από τα θετικά της στοιχεία μπορεί να οδηγήσει σε εθισμό. Το συγκεκριμένο είδος εθισμού μπορεί να γίνει φανερό από το γεγονός ότι πολλά παιδιά συνηθίζουν να κάνουν χρήση του tablet. Η χρήση αυτή γίνεται κυρίως τις βραδινές ώρες εν αγνοία των γονέων τους, κρατώντας κρυφό το tablet κάτω από τα σκεπάσματα τους. Το κυριότερο πρόβλημα που δημιουργείται μέσα από αυτή την κατάσταση είναι η έκθεση στην ακτινοβολία που εκπέμπει ένα tablet. Η ακτινοβολία που εκπέμπουν αυτές οι συσκευές ονομάζεται μη ιονίζουσα και είναι ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία. Η μη ιονίζουσα ακτινοβολία δεν προκαλεί διάσπαση των χημικών δεσμών και ως κατά συνέπεια θα μπορούσε να βλάψει το DNA. Συνεπώς δεν υπάρχει κίνδυνος για την εμφάνιση καρκίνου εξαιτίας της έκθεσης στο tablet. Ωστόσο αν και έχουν γίνει αρκετές μελέτες και έρευνες μέσω των οποίων οι ερευνητές δεν έχουν καταλήξει στις αρνητική επίδραση των ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων που εκπέμπονται από τα τάμπλετ και από άλλες τέτοιου είδους συσκευές διατηρείται η επιφύλαξη για τα πιθανά προβλήματα που μπορεί μακροχρόνια να δημιουργήσει στην υγεία του ανθρώπου.

Σε έρευνα που διεξήχθη στο Moscone West Convention Center στο San Fransisco (2011), στόχος ήταν να μελετηθεί αν υπάρχει κάποια σύνδεση της χρήσης tablets με τα προβλήματα που εμφανίζουν τα παιδιά στον επικοινωνιακό τομέα. Σε αυτή την έρευνα πήραν μέρος 1077 παιδιά από τα οποία το 46% ήταν κορίτσια και το 54% ήταν αγόρια. Μέσος όρος της ηλικίας τους ήταν οι 18,4 μήνες καθώς ανήκαν στο ηλικιακό φάσμα 6-24 μήνες. Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκε παρακολούθηση των παιδιών από τον Σεπτέμβριο 2011 μέχρι και τον Δεκέμβριο 2015. Στην έρευνα έλαβαν μέρος και οι γονείς των παιδιών καθώς τους ζητήθηκε να αναφέρουν την χρήση των tablets που πραγματοποιούσαν τα παιδιά τους καθημερινά.

Έπειτα αξιολογήθηκαν τα προβλήματα που παρουσίαζαν στον τομέα της επικοινωνίας μέσω μίας σταθμισμένης κλίμακας της Infant Toddler Checklist (ITC). Στα πλαίσια της έρευνας αξιολογήθηκαν και άλλες παράμετροι όπως είναι το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, η οικονομική κατάσταση της

οικογένειας, το χρονικό διάστημα που χρησιμοποιούν οι γονείς τα tablets και τέλος η προσωπικότητα του κάθε παιδιού.

Από όσους έλαβαν μέρος στην έρευνα διαπιστώθηκε πως το 20% χρησιμοποιούσε το tablet 27,8 λεπτά ημερησίως ενώ το 69% δεν είχαν χρησιμοποιήσει ποτέ έως τώρα αυτές τις συσκευές. Έπειτα από την κατάλληλη προσαρμογή των παραμέτρων οι ερευνητές διαπίστωσαν πως υπάρχει υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στην χρήση των tablets και στην περιορισμένη ανάπτυξη του εκφραστικού λόγου. Το γεγονός αυτό ήταν πολύ πιο φανερό σε όσα παιδιά χρησιμοποιούσαν τα tablets για περισσότερο χρονικό διάστημα. Στο Πανεπιστήμιο του Τορόντο, οι ερευνητές με επικεφαλή την Julia Ma κατέληξαν στο συμπέρασμα πως ο χρόνος χρήσης των tablets συσχετίζεται με αυξημένο κίνδυνο για καθυστέρηση στην ανάπτυξη του εκφραστικού λόγου και για την πιθανή εμφάνιση επικοινωνιακών προβλημάτων.

1.4.6 Συμπτώματα από την κατάχρηση του tablet

Τα συμπτώματα που είναι φανερά στην καθημερινότητα ενός παιδιού που κάνει κατάχρηση του tablet, ιδίως τις νυχτερινές ώρες, είναι αρκετά. Πιο συγκεκριμένα εμφανίζουν κόπωση τόσο στην καθημερινότητα τους όσο και στο σχολείο, γεγονός που θα μπορούσε να επηρεάσει και την απόδοσή τους. Η κόπωση αυτή μπορεί να επιφέρει υπνηλία, με αποτέλεσμα αρκετά παιδιά να κοιμούνται την ώρα του μαθήματος. Επίσης η ενέργειά τους μειώνεται αισθητά, γι' αυτό και νιώθουν εξάντληση κατά την διάρκεια του μαθήματος. Εξαιτίας της κόπωσης που προαναφέρθηκε είναι πιθανόν να αυξάνεται η νευρικότητα τους και να γίνονται ευέξαπτα.

Αποτέλεσμα των όσων αναφέρθηκαν είναι η διαταραχή της προσοχής τους η οποία μειώνει την ικανότητα τους στο διάβασμα και ελαχιστοποιεί το ενδιαφέρον και την προσήλωση που πρέπει να έχουν στις σχολικές τους υποχρεώσεις. Στα πλαίσια έρευνας (Πανεπιστήμιο Duke Β.Καρολίνα, ΗΠΑ)πραγματοποιήθηκε σύγκριση της σχολικής επίδοσης πριν και μετά την απόκτηση ενός tablet. Οι συμμετέχοντες ήταν παιδιά ηλικίας 10 έως 14 ετών. Οι ερευνητές επισήμαναν πως παρατηρήθηκε μία αισθητή πτώση στις επιδόσεις των παιδιών στα σχολικά τους μαθήματα και ιδιαίτερα στην επίλυση των μαθηματικών. Επιπροσθέτως τα στοιχεία έδειξαν πως τα συγκεκριμένα αφιέρωναν πολύ περισσότερο χρόνο στην ενασχόληση τους με τα tablet παρά στην μελέτη των μαθημάτων τους. Συνεπώς επισημαίνουν πως ο χρόνος χρήσης του tablet επηρεάζει αρνητικά την σχολική επίδοση και υπάρχουν

πολλές πιθανότητες να δημιουργηθούν προβλήματα στην μάθηση και στην αντίληψη. Τέλος, ισχυρίζονται πως ένας υπολογιστής ή ένα tablet ενδεχομένως να αποτελεί ένα πολύ σημαντικό εργαλείο ως προς την διεξαγωγή μίας εργασίας, τα δεδομένα όμως αλλάζουν όταν οι συγκεκριμένες συσκευές γίνονται αντικείμενο χρήσης από παιδιά ηλικία 10-14 ετών.

1.5 Χρήση ερωτηματολογίου μέσα σε έρευνες

Αδιαμφισβήτητα, μια έρευνα απαιτεί πέραν από την εύρεση ενός αρκετά μεγάλου ποσοτικά δείγματος -γεγονός που θα αναλυθεί παρακάτω-, ένα αξιόπιστο και έγκυρο εργαλείο σχετικό πάντοτε με τα αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα. Γι' αυτό τον λόγο αρκετά συχνά χρησιμοποιούνται ερωτηματολόγια.

Πρόκειται για ένα καθαρά επιστημονικό τρόπο συλλογής δεδομένων καθώς σύμφωνα με τους Sir Moser C. και Kalton G. (1977) είναι ένα εργαλείο αρκετά αξιόπιστο για τις στατιστικές έρευνες. Με άλλα λόγια είναι ένα μέσο συλλογής δεδομένων το οποίο πρέπει να έχει δομηθεί με στοχευμένες ερωτήσεις στα διάφορα ερευνητικά ερωτήματα ώστε να μπορέσουν όσοι το χρησιμοποιούν τα συλλέξουν τις απαιτούμενες πληροφορίες για την περαιτέρω ερευνητική ανάλυση.

Σύμφωνα με τον Ι. Παρασκευόπουλο (1999), τα πλεονεκτήματα χρήσης του ερωτηματολογίου είναι περισσότερα σε σχέση με τα μειονεκτήματα. Τα θετικά που μπορεί να αποκομίσει κάποιος ερευνητής είναι ότι μπορούν να βοηθήσουν στην συλλογή ενός μεγάλου σε αριθμό δεδομένων, έχουν σχετικά μικρό κόστος, οι συμμετέχοντες έχουν απλά να επιλέξουν ή να συμπληρώσουν την απάντηση που τους ταιριάζει, είναι αξιόπιστα καθώς οι απαντήσεις δεν μπορούν να αλλοιωθούν από τον ερευνητή και ο χρόνος και ο τρόπος δημιουργίας τους είναι μικρός και εύκολος.

Από την άλλη, όμως, υπάρχει το ενδεχόμενο οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου να δυσκολέψουν την μελέτη των απαντήσεων και οι ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής μπορεί να μην καλύπτουν κάποιους από τους συμμετέχοντες. Μειονέκτημα μπορεί επίσης να θεωρηθούν και οι ανεπαρκείς ή εκτός ερευνητικού θέματος ερωτήσεις οι οποίες είτε δεν αφορούν το βασικό ερώτημα είτε οι πιθανές απαντήσεις που δίνονται στους ερωτηθέντες δεν καλύπτουν τις πιθανές απαντήσεις που μπορεί να δώσει το άτομο (Ι. Παρασκευόπουλος, 1999).

Σαφώς, όμως, αναφερόμαστε σε ένα τρόπο συλλογής δεδομένων που επιλέγεται συχνά. Η δειγματοληψία γίνεται ευκολότερα, η ποσοτική και ποιοτική ανάλυση είναι πιο εύκολη. Στην συνέχεια η ομαδοποίηση και η διεξαγωγή συμπερασμάτων καθώς σύμφωνα με το Θ. Παππάς (2002) είναι πιο ταχεία, μιας και αποτελεί την πιο γρήγορη μέθοδο, αρκεί να ελεγχθούν οι ερωτήσεις σχετικά με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους.

1.6 Η συμμετοχή των γονέων σε έρευνες

Αδιαμφισβήτητα, στον τομέα της λογοθεραπείας η συμμετοχή των γονέων είναι αρκετά σημαντική καθώς πέρα από την συμμετοχή τους στην θεραπευτική προσέγγιση μπορούν να δώσουν χρήσιμες πληροφορίες παρατήρησης. Ο γονέας έχει την δυνατότητα να παρατηρεί το παιδί του μέσα σε όλη την διάρκεια της ημέρας. Επίσης είναι εκείνος που μπορεί να δώσει πληροφορίες από την στιγμή που το παιδί γεννιέται μέχρι και την στιγμή που είτε θα επισκεφθεί ένα ειδικό, είτε θα συμμετάσχει σε κάποια έρευνα.

Η συμμετοχή των γονέων σε έρευνες είναι πιο συχνά συνδεδεμένη με την εκπαίδευση και τις εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού. Στον τομέα του συνδυασμού και της διασταύρωσης απόψεων γονέων και παιδιών, οι έρευνες που μας δίνουν πληροφορίες για την αξιοπιστία των γονέων σε σχέση με τα παιδιά ως προς τις πληροφορίες, είναι ελάχιστες και σχεδόν ανύπαρκτες.

Σε κάθε περίπτωση, όμως, η ύπαρξη πρόσθετων απόψεων και πληροφοριών πάνω στο ερευνητικό θέμα δίνει παραπάνω υπομελέτη στοιχεία. Μπορεί, δηλαδή, η σύγκριση των απαντήσεων να δώσει πληροφορίες για την αξιοπιστία των δυο πλευρών καθώς θα δούμε κατά πόσο ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι δυο απόψεις σε συγκριμένες ερωτήσεις.

1.7 Ερευνητικά Ερωτήματα

Έπειτα από την προηγούμενη βιβλιογραφική ανασκόπηση σε σχετικές έρευνες για την επικοινωνία και πως επηρεάζεται από το την χρήση τεχνολογίας και πιο συγκεκριμένα από την χρήση tablet, θεωρείται σκόπιμο να τεθούν και περαιτέρω ερευνητικά ερωτήματα. Η παρούσα πτυχιακή εργασία θα εστιάσει στο εάν η καθημερινή χρήση tablet μπορεί να επηρεάσει την πραγματολογική εξέλιξη των παιδιών και συγκεκριμένα, παιδιά ηλικίας 12 ετών μέσα από την οπτική γωνία των ίδιων των παιδιών αλλά και των γονιών τους. Οι ομάδες ελέγχου είναι δυο καθώς υπό μελέτη δεν θα είναι μόνο όσα αναφέρουν τα παιδιά αλλά και όσα θα αναφέρουν οι γονείς καθώς στόχος της παρούσας

εργασίας είναι και εάν οι γονείς μπορούν να αντιληφθούν και με ποιον τρόπο κάποια αλλαγή στις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για ερευνητικό πεδίο που χρήζει παραπάνω έρευνας και εστίασης καθώς πρόκειται ένα τομέα που αλλάζει με παράλληλα με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας.

Παρά το γεγονός ότι το tablet και γενικότερα οι ηλεκτρονικές συσκευές κατακλύζουν την ζωή μας από τα πρώτα στάδια της, οι έρευνες που μελετούν τις επιπτώσεις αυτής της χρήσης είναι σχετικά λίγες. Ακόμη πιο σπάνιες είναι οι έρευνες που αφορούν την επιρροή τους στον λόγο και την επικοινωνία. Αυτό συμβαίνει είτε γενικά στις διαστάσεις της επικοινωνίας σύνταξη, μορφολογία, φωνολογία και πραγματολογία. Ειδικά ο τομέας της πραγματολογίας είναι υπό μελέτη καθώς είναι ένας τομέας ερευνητικά νέος και συνεχώς εξελισσόμενος.

Βασικό ερώτημα της πτυχιακής εργασίας θεωρήθηκε, εάν το tablet επηρεάζει την πραγματολογία των παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 12 ετών. Από αυτό προέκυψε και ένα δεύτερο ερώτημα που αφορούσε εάν υπάρχει διαφορά στην επιρροή και την χρήση ανάμεσα στα δυο φύλα. Αξίζει να αναφερθεί ότι το δείγμα που λήφθηκε ήταν ισάριθμο καθώς το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε 15 αγόρια και 15 κορίτσια. Παράλληλα, γεννήθηκε και ένα επιπλέον ερώτημα σχετικά με το πώς και εάν βλέπουν οι γονείς την επιρροή του tablet στο παιδί τους. Γι αυτό τον λόγο στην έρευνα συμμετείχαν και 15 γονείς αγοριών και 15 γονείς κοριτσιών. Συνεπώς, τίθεται η ανάγκη σύγκρισης των απαντήσεων των 2 ομάδων γονέων μεταξύ τους. Βέβαια, κάτι τέτοιο συνεπάγεται και σύγκριση των απαντήσεων του γονέα με το κάθε παιδί ξεχωριστά, κάτι που δεν αφορά μόνο την αξιοπιστία των απαντήσεων των δύο πλευρών αλλά και κατά πόσο οι γονείς παρατηρούν στοιχεία της πραγματολογίας (π.χ. ανταπόκριση σε χαιρετισμούς ή όρους ευγένειας) τα οποία το παιδί από μόνο του δεν είναι σε θέση να καταλάβει.

Όλα τα παραπάνω, έχουν ως αποτέλεσμα σε αυτές τις 2 βασικές ομάδες ελέγχου (αγόρια-κορίτσια και γονείς με γονείς των 2 φύλλων) από τις οποίες ήταν εύλογο να δημιουργηθούν πιο μικρές κατηγορίες-υποερωτήματα προς σύγκριση. Αρχικά, όσον αφορά την σύγκριση αγοριών και κοριτσιών δημιουργήθηκαν μικρότερες ομάδες προς σύγκριση που αφορούσαν το χρονικό διάστημα χρήσης του tablet, τον τρόπο χρήσης του tablet, την κοινωνικότητα των παιδιών, την σχολική τους επίδοση, τις γενικότερες πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών, τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών κατά την διάρκεια μιας συζήτησης, την λεκτική συμπεριφορά του την στιγμή που τα

παιδιά χρησιμοποιούν το tablet, τον ελεύθερο χρόνο τους και το αν έχουν φίλους που εκείνοι έχουν tablet.

Στην συνέχεια, όσον αφορά την σύγκριση μεταξύ των απαντήσεων των γονέων των δυο φύλλων, δημιουργήθηκαν κάποιες υποκατηγορίες που διαχωρίστηκαν ανάλογα με την ομαδοποίηση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Αναλυτικότερα, δημιουργήθηκαν οι εξής επιμέρους κατηγορίες: χρονικό διάστημα χρήσης του tablet, γενικά οικογενειακά χαρακτηριστικά, τρόπος χρήσης του tablet, σχολική επίδοση του παιδιού, κοινωνική επίδραση του παιδιού, λεκτικές και πραγματολογικές συμπεριφορές του παιδιού, γενικές πραγματολογικές συμπεριφορές, πραγματολογικές ικανότητες του παιδιού στα πλαίσια συζήτησης και το λεκτικό επίπεδο του παιδιού.

Γενικά, τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας πτυχιακής εργασίας εστιάζουν στα εξής σημεία:

- Επηρεάζει η καθημερινή χρήση tablet την πραγματολογία παιδιών τυπικής ανάπτυξης και ηλικίας 12 ετών; (κύριο ερώτημα)
- Διαφέρει η επιρροή αυτή ανάλογα με το φύλο;
- Το χρονικό διάστημα που χρησιμοποιεί ένα παιδί το tablet μπορεί να επηρεάσει τις πραγματολογικές του ικανότητες;
- Ο τρόπος χρήσης μπορεί επίσης να επηρεάσει τις πραγματολογικές ικανότητες του παιδιού;
- Η χρήση του tablet επηρεάζει την κοινωνικοποίηση των παιδιών τις συγκεκριμένης ηλικίας αρνητικά;
- Τα παιδιά που περνούν ώρα στο tablet έχουν χαμηλότερη επίδοση στο σχολείο;
- Οι γενικές λεκτικές πραγματολογικές συμπεριφορές και πραγματολογικές ικανότητες συζήτησης επηρεάζονται γενικά αλλά και κατά την διάρκεια της χρήσης του tablet;
- Τι αναφέρουν οι γονείς σχετικά με τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τους;

Κεφάλαιο 2: Μεθοδολογία

2.1 Ερευνητικός σχεδιασμός

Η πτυχιακή εργασία που παρατίθεται καλείται να διερευνήσει αν η χρήση τεχνολογία επιδρά στην πραγματολογία. Πιο συγκεκριμένα το θέμα της έρευνας είναι αν επιδρά η χρήση tablet τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 12 ετών. Έχει την μορφή έρευνας καθώς στόχος ήταν να πραγματοποιηθεί μία βαθύτερη εξέταση και ανίχνευση στην υπόθεση που αναφέρθηκε, καθώς και στις ανησυχίες που προκύπτουν από αυτήν. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε όχι μόνο λόγω επικαιρότητας καθώς η εξέλιξη της τεχνολογίας και η επέκταση των τεχνολογικών επιτευγμάτων αποτελούν κύριο χαρακτηριστικό της σημερινής εποχής, αλλά και για να διερευνηθούν οι επιπτώσεις σε έναν πολύ σημαντικό τομέα για την ανάπτυξη των παιδιών, για τον τομέα της πραγματολογίας. Ένας ακόμα στόχος ήταν να απεικονισθεί η πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο θέμα και η μοναδικότητα του.

Η συγκεκριμένη έρευνα εστιάζει την προσοχή της σε συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων, συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας και κύριος σκοπός είναι η απόκτηση μίας πιο ουσιαστικής αντίληψης των πτυχών που συντελούν στη δημιουργία της περίπτωσης αυτής. Η έρευνα για το εάν η χρήση tablet επηρεάζει τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης έχει ορισμένα πλεονεκτήματα καθώς και μειονεκτήματα. Αρχικά υπήρξε δυνατότητα πρόσβασης σε ένα συγκεκριμένο δείγμα ανθρώπων μέσω των οποίων θα μπορούσε να διαπιστωθεί ή έστω να εξετασθεί αν υπάρχουν επιρροές από την χρήση tablet στις πραγματολογικές τους ικανότητες. Δευτερευόντως, η έρευνα αυτή δομήθηκε κυρίως μέσα από συγκεκριμένα ερωτηματολόγια με στοχευμένες ερωτήσεις η απάντηση των οποίων κάλυπτε αρκετές κατηγορίες που συνδέονταν άμεσα με την πραγματολογία. Τα μειονεκτήματα, ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση είναι πως δεν υπάρχει δυνατότητα να διαπιστωθεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των απαντήσεων. Πιο συγκεκριμένα μέσα στα πλαίσια αξιολόγησης της μελέτης επιλέχθηκαν και τέθηκαν ερωτήσεις με σκοπό να καλυφθούν όσο το δυνατόν περισσότερες πτυχές της περίπτωσης ωστόσο υπάρχει πιθανότητα αρκετές από τις απαντήσεις να μην ανταποκρίνονται 100% στην πραγματικότητα.

Σαφέστατα, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα αρκετά από τα παιδιά να έδωσαν διαφορετική απάντηση από αυτή που πραγματικά ισχύει είτε επειδή ήθελαν να

παρουσιάσουν πως ισχύει κάτι διαφορετικό είτε επειδή απάντησαν με βιασύνη μη επιδεικνύοντας αρκετή προσήλωση στο ερωτηματολόγιο που τους δόθηκε.

Αξίζει να αναφερθεί πως δόθηκε μεγάλη βαρύτητα στον ορισμό της περίπτωσης δηλαδή στην πιθανότητα επίδρασης της χρήσης tablet στις πραγματολογικές ικανότητες παιδιών τυπικής ανάπτυξης, στις ποικίλες πτυχές που απαρτίζουν την περίπτωση όπως είναι η αναφορά στις πραγματολογικές διαταραχές, ορισμός της πραγματολογίας, εξέλιξη της τεχνολογίας και η χρήση tablet από τα παιδιά. Δόθηκε επίσης ιδιαίτερη προσοχή στην εξέταση των απαντήσεων των ερωτηματολογίων, στην συλλογή, ανάλυση και εξέταση των δεδομένων και στην λεπτομερή καταγραφή αυτών.

2.2 Δείγμα

Για την όσο δυνατόν καλύτερη προσέγγιση του θέματος της πτυχιακής εργασίας, δημιουργήθηκαν ερωτηματολόγια που περιείχαν ερωτήσεις άμεσου και έμμεσου πραγματολογικού ενδιαφέροντος. Στόχος ήταν να δοθούν τα ερωτηματολόγια και να απαντηθούν από 30 μαθητές και 30 γονείς τους.

Όσον αφορά τους μαθητές ήταν συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας καθώς είναι δώδεκα ετών, χωρίζονται ισάριθμα στα δύο φύλλα, δηλαδή δεκαπέντε αγόρια και δεκαπέντε κορίτσια, που απαρτίζουν την τάξη της Α' Γυμνασίου στο 1^ο Ημερήσιο Γυμνάσιο Βραχναϊκών. Όσον αφορά τους γονείς, χωρίστηκαν ισόποσα σε 15 γονείς αγοριών και 15 γονείς κοριτσιών. Δεν αφορά την διεξαγωγή της έρευνας το φύλλο του γονέα. Για την διεξαγωγή της έρευνας δεν χρειαζόταν γίνει γνωστό το εκπαιδευτικό επίπεδο, την οικογενειακή κατάσταση και το εισόδημα των 2 ομάδων ελέγχου. Η επιλογή του δείγματος δεν έγινε τυχαία καθώς το ερώτημα της πτυχιακής εργασίας αφορούσε παιδιά τυπικής ανάπτυξης 12 ετών. Σαφώς, και το πιο σημαντικό κριτήριο των παιδιών που επιλέχθηκαν ήταν να έχουν όλα tablet και να το χρησιμοποιούν.

Συνεπώς, το δείγμα χαρακτηρίζεται από επαρκές μέγεθος, καθώς οι απαντήσεις τριάντα παιδιών και τριάντα γονέων είναι μία ικανοποιητική βάση για να πραγματοποιηθεί έρευνα για το εάν τελικά η πολύωρη χρήση tablet επηρεάζει τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας. Πρόκειται για τριάντα διαφορετικά παιδιά με ξεχωριστή προσωπικότητα το καθένα, διαφορετικές συνήθειες και καθημερινότητα. Η συμβολή των γονέων στην εκπόνηση της έρευνας είναι εξίσου πολύ σημαντική καθώς δίνουν πληροφορίες σχετικά με τις πιθανές επιδράσεις του tablet στην πραγματολογία αλλά και

παράλληλα θα μας δώσει μια εικόνα σχετικά με το πόσο εύκολα οι γονείς μπορούν να αντιληφθούν κάποια αλλαγή σε αυτό τον τομέα.

2.3 Όργανα Μέτρησης

Για την διεξαγωγή της έρευνας, σχετικά με το αν η καθημερινή χρήση tablet επηρεάζει την πραγματολογία παιδιών ηλικίας 12 ετών, το πιο χρήσιμο όργανο μέτρησης θεωρήθηκε το ερωτηματολόγιο. Ψάχνοντας σε διάφορες έρευνες μέχρι τώρα δεν εντοπίστηκε κάποιο επαρκές ερωτηματολόγιο για την εξέταση της πραγματολογίας σε παιδιά τυπικής ανάπτυξης ηλικίας 12 ετών που να συσχετίζει παράλληλα και την καθημερινή χρήση tablet. Γι' αυτό τον λόγο θεωρήθηκε αναγκαία η δημιουργία ενός νέου άτυπου ερωτηματολογίου το οποίο θα παρουσιαστεί αναλυτικά παρακάτω.

Προτού αρχίσει να δημιουργείται το ερωτηματολόγιο τέθηκαν κάποια γενικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει σύμφωνα με τον I. Παρασκευόπουλο (1999). Συνεπώς, οι ερωτήσεις θα έπρεπε να είναι διατυπωμένες με ακρίβεια και σαφήνεια, να είναι και ανοιχτού και κλειστού τύπου, να δίνονται κατευθυντήριες σχετικά με το πώς θα συμπληρωθούν οι ερωτήσεις, να υπάρχουν ερωτήσεις με διαβάθμιση (πολύ, λίγο, καθόλου) και να κατανεμηθούν οι ερωτήσεις από το πιο γενικό στο πιο ειδικό. Όσον αφορά λοιπόν τα δυο ερωτηματολόγια που δημιουργήθηκαν και τον λόγο που περιείχαν τις συγκεκριμένες ερωτήσεις εξηγείται παρακάτω.

Ερωτηματολόγιο παιδιών

Λαμβάνοντας υπόψη τα ερωτήματα που έπρεπε να ερευνηθούν δομήθηκαν και τα αντίστοιχα ερωτηματολόγια για τα παιδιά και για τους γονείς. Αρχικά, όσον αφορά το ερωτηματολόγιο των παιδιών, υπήρξαν γενικές ερωτήσεις που αφορούσαν το φύλλο ώστε να γίνει έπειτα ο διαχωρισμός των δειγμάτων και η σύγκριση κατά φύλα. Γι' αυτό υπήρξε, όπως είναι φυσικό, η ερώτηση «Τι φύλο είσαι;». Έπειτα εντάχθηκαν ερωτήσεις που αφορούσαν το χρόνο χρήσης του tablet, προκειμένου να αξιολογηθεί εάν η κατάχρηση του tablet μπορεί να επηρεάσει τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών ηλικίας 12 ετών και τυπικής ανάπτυξης. Οι ερωτήσεις αυτές ήταν «Πόσες ώρες αφιερώνεις στο tablet;», «Χρησιμοποιείς καθημερινά το tablet;» και «Όταν έρχεσαι από το σχολείο: Τρως, Διαβάζεις ή Χρησιμοποιείς το tablet σου;».

Επιπρόσθετα, προστέθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τον τρόπο χρήσης του tablet. Με αυτές τις ερωτήσεις στόχος ήταν να διερευνηθεί πως χρησιμοποιούν τα

παιδιά ηλικίας 12 ετών το tablet, τι εφαρμογές χρησιμοποιούν και γενικότερα πόσο αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς τους είναι το tablet. Άρα εντάχθηκαν στο ερωτηματολόγιο οι ερωτήσεις «Για ποίους λόγους χρησιμοποιείς το tablet;», «Χρησιμοποιείς μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ facebook , instagram κλπ.)», «Υπάρχουν φορές που παίρνεις μαζί στο σχολείο σου το tablet;», «Μιλάς με τους φίλους χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο tablet (π.χ από το facebook , instagram κ.α.);», «Θεωρείς ότι είναι χρήσιμο το tablet;», «θεωρείς πως μαθαίνεις πιο χρήσιμα πράγματα: Διαβάζοντας; Χρησιμοποιώντας το tablet;», «Συνοπτικά τι σου αρέσει να κάνεις όταν είσαι στο tablet; τι βλέπεις συνήθως; Ποιες είναι οι αγαπημένες εφαρμογές που χρησιμοποιείς;». Στόχος των συγκεκριμένων ερωτήσεων είναι να ανιχνευθεί πόσο σημαντικό είναι για τα παιδιά ηλικίας 12 ετών και τυπικής ανάπτυξης το tablet και τι προτιμούν να κάνουν όταν παίζουν με αυτό.

Σαφέστατα, δεν θα μπορούσαν να παραλειφθούν ερωτήσεις που αφορούσαν την κοινωνικοποίηση και την κοινωνικότητα των παιδιών που συμμετέχουν στην συγκεκριμένη έρευνα. Μέσα από τις συγκεκριμένες σκοπός ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο η συνεχή χρήση tablet επηρεάζει την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών θετικά ή αρνητικά. Οι ερωτήσεις ήταν «Οι φίλοι με τους οποίους περνάς ελεύθερο χρόνο είναι 1, 2-3, περισσότεροι από 3;», «Περνάς χρόνο με τους φίλους σου;» και «Ο χρόνος που περνάς με τους φίλους σου , σε σχέση με τον χρόνο που περνάς στο tablet είναι: περισσότερος με φίλους και λιγότερος στο tablet; λιγότερο με φίλους και περισσότερο στο tablet; το ίδιο και στα δύο;». Παράλληλα, όμως, με την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών θεωρήθηκε σημαντικό να εξεταστεί και η επίδοση των παιδιών στο σχολείο, καθώς μαθαίνοντας το επίπεδο του κάθε παιδιού σαν μαθητή μπορούμε να εξάγουμε και συμπεράσματα σχετικά με το εάν τελικά επηρεάζει το tablet και την σχολική επίδοση των παιδιών. Γι' αυτό τον λόγο εισήχθησαν στο ερωτηματολόγιο οι ερωτήσεις «Πόσες ώρες την ημέρα διαβάζεις;» και «Θεωρείς ότι είσαι: καλός μαθητής; Μέτριος; Κακός μαθητής;».

Στην συνέχεια ακολούθησαν ερωτήσεις ακόμη πιο εστιασμένες στο κύριο ερευνητικό ερώτημα, δηλαδή την πραγματολογία. Το ερωτηματολόγιο των παιδιών περιείχε ερωτήσεις που αφορούσαν τόσο τις γενικές πραγματολογικές ικανότητες, όσο και τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών κατά την διάρκεια μιας συζήτησης. Οι γενικές πραγματολογικές ικανότητες αφορούσαν την εκτέλεση εντολών και την προτροπή επεξήγησης όταν δεν καταλαβαίνουν κάτι και περιελάμβανε τις εξής ερωτήσεις, «όταν οι γονείς σου ζητάνε να

σταματήσεις να ασχολείσαι με το tablet; Τους ακούς; Δεν δίνεις σημασία και συνεχίζεις να ασχολείσαι με το tablet; Κάνεις αργότερα αυτό που σου λένε;» και «Όταν δεν καταλαβαίνεις κάποια πληροφορία που σου δίνουν: ζητάς να στην εξηγήσουν με διαφορετικά λόγια; Την αναζητάς στο tablet; Δεν σε ενδιαφέρει να την ψάξεις;» και «Ο τρόπος που μιλάς σε μία τάξη είναι διαφορετικός από αυτόν που μιλάς όταν είσαι σε έναν εξωτερικό χώρο με τους φίλους σου;». Οι ερωτήσεις για τις πραγματολογικές ικανότητες συζήτησης αφορούσαν την έναρξη συζήτησης από τα παιδιά και την αφήγηση ιστοριών ή γεγονότων και ελέγχθηκαν με τις ερωτήσεις «Κατά την διάρκεια της ημέρας συζητάς θέματα που σε απασχολούν με τους γονείς σου;» και «Γενικά , σου αρέσει να ξεκινάς μία συζήτηση;». Στόχος των ερωτήσεων και των δυο κατηγοριών ήταν να ελεγχθεί και να ερευνηθεί εάν τα παιδιά έχουν την επιθυμία επικοινωνίας και έναρξης συζήτησης.

Επιπρόσθετα, συμπεριλήφθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τις αντιδράσεις των παιδιών στην στιγμή που εκείνα χρησιμοποιούν το tablet. Οι ερωτήσεις που αφορούσαν αυτή την ερευνητική κατηγορία ήταν οι «Όταν χρησιμοποιείς το tablet και σου μιλάει ο γονιός σου: Του απαντάς εκείνη την στιγμή; Περιμένεις να τελειώσεις να ασχολείσαι με το tablet;» και «όταν είσαι στο tablet και κάποιος σου ζητά να το αφήσεις: Το κάνω με ευχαρίστηση; Εκνευρίζομαι πάρα πολύ και συνεχίζω να το χρησιμοποιώ;».

Ακόμη μια ομάδα ερωτήσεων που συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο των παιδιών αφορούσε το πώς εκείνα επιλέγουν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερό τους χρόνο. Σκοπός των ερωτήσεων εδώ είναι να ερευνηθεί εάν τελικά τα παιδιά προτιμούν να περνούν τον ελεύθερό τους χρόνο στο tablet ή σε κάποια άλλη δραστηριότητα. Επομένως, οι ερωτήσεις που προστέθηκαν ήταν «Συμμετέχεις σε εξωσχολικές δραστηριότητες (π.χ. σε κάποιο άθλημα, ζωγραφική , χορό);» και «Όταν έχεις ελεύθερο χρόνο με τι θεωρείς ότι ασχολείσαι περισσότερο; Tablet; Παιχνίδι με τους φίλους σου; Εξωσχολικές δραστηριότητες;». Εδώ προστέθηκε και μια παραπάνω ερώτηση-κατηγορία που σχετιζόταν με τους φίλους και το tablet και είχε ως στόχο να ερευνηθεί κατά πόσο tablet έχουν όλα τα παιδιά και εάν αυτό σημαίνει ότι επηρεάζονται μεταξύ τους. «Από τους φίλους σου πόσοι έχουν tablet;».

Ερωτηματολόγιο γονέων

Αρκετά σημαντική ήταν και η δημιουργία των ερωτηματολογίων των γονέων. Καθώς όπως έχουν προαναφέρει, για την αξιοπιστία των απαντήσεων των

παιδιών αλλά και για να ληφθούν παραπάνω πληροφορίες εισήχθησαν στο ερευνητικό ερώτημα και ο ένας από τους 2 γονείς των συμμετεχόντων παιδιών. Γι' αυτό τον λόγο κρίθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί, εξίσου, ένα ερωτηματολόγιο για τους γονείς.

Μια κατηγορία ερωτήσεων που δημιουργήθηκε αφορούσε το φύλο του παιδιού και το εάν υπάρχουν άλλα μέλη στην οικογένεια. Έχει αναφερθεί πολλάκις ότι τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και δεν περιέχουν καμία προσωπική πληροφορία για τα παιδιά ή τους γονείς τους που θα μπορούσε να αποκαλύψει και να εκθέσει τους ίδιους. Οι μόνες προσωπικές πληροφορίες που ζητήθηκαν από τους γονείς να απαντήσουν ήταν το φύλο του παιδιού «Ποιο είναι το φύλο του παιδιού σας;», προκειμένου να γίνει ο απαιτούμενος διαχωρισμός για τις μετέπειτα συγκρίσεις και την ύπαρξη άλλων παιδιών μέσα στην οικογένεια «Έχετε άλλα παιδιά; Και αν ναι, πόσα;», προκειμένου να ερευνηθεί εάν τα συμμετέχοντα παιδιά έχουν κάποιο άλλο άτομο-παιδί κοντά στην δική τους ηλικία ή περιστοιχίζονται μόνο από ενήλικες.

Επιπλέον, προστέθηκαν ερωτήσεις που αφορούσαν το χρονικό διάστημα που χρησιμοποιούν τα παιδιά τους το tablet. Με τις ερωτήσεις «Πόσες ώρες της ημέρας χρησιμοποιεί το παιδί σας το tablet καθημερινά;» και «Σε ποιο διάστημα της μέρας χρησιμοποιεί το παιδί περισσότερο το tablet;», στόχος ήταν να ελεγχθούν και να συγκριθούν όχι μόνο η αξιοπιστία των απαντήσεων των παιδιών σε σχετικές ερωτήσεις αλλά και πόσο αυτό διαφέρει μεταξύ των γονέων των δύο φύλων. Ακόμη μια ερώτηση-κατηγορία που είχε στόχο να διερευνήσει τις παραπάνω συγκρίσεις ήταν η ερώτηση «για ποιο λόγο χρησιμοποιεί το παιδί σας το tablet;» με στόχο τον τρόπο χρήσης του. Επίσης, εισήχθησαν ερωτήσεις που αφορούσαν το πόσο καλά πηγαίνει το παιδί στο σχολείο. Σκοπός αυτών των ερωτήσεων ήταν να διερευνηθεί όχι μόνο το κατά πόσο τα παιδιά απάντησαν αληθώς αλλά και το κατά πόσο διαφέρει η οπτική γωνία των γονέων των 2 φύλων. Οι ερωτήσεις αυτές ήταν οι εξής: «Τι μαθητής /μαθήτρια είναι το παιδί στο σχολείο;» και «πόσες ώρες το παιδί σας διαβάζει μέσα στην μέρα;».

Εν συνεχεία, μια μεγάλη κατηγορία ερωτήσεων που προστέθηκε στο ερωτηματολόγιο των γονέων και είναι αρκετά σημαντική, είναι εκείνη της λεκτικής και πραγματολογικής συμπεριφοράς των παιδιών κατά την διάρκεια που εκείνα χρησιμοποιούν το tablet. Χαρακτηρίζεται ως μεγάλη κατηγορία καθώς αποτελείται από πολλές ερωτήσεις. Αυτό συνέβη γιατί ένα τρίτο πρόσωπο μπορεί να παρατηρήσει στοιχεία τα οποία το ίδιο το άτομο που

συμμετέχει στην έρευνα πιθανότατα να μην μπορεί. Ειδικά όταν αναφερόμαστε σε γονείς αυτό γίνεται ακόμη πιο δυνατό καθώς ο γονέας πάντα εστιάζει μεγαλύτερη προσοχή στο παιδί του από οποιονδήποτε άλλο. Οι ερωτήσεις που εισηχθήσαν ήταν: «Όταν το παιδί χρησιμοποιεί το tablet και το διακόπτετε ή του απευθύνετε τον λόγο: Αδιαφορεί; Εκνευρίζεται; Απαντά και σας δίνει σημασία φυσιολογικά;», «Όταν ζητάτε από το παιδί να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet: Ανταποκρίνεται με προθυμία; Υπάρχουν έντονες αντιδράσεις;», «το παιδί δίνει σημασία στα γύρω ερεθίσματα όταν χρησιμοποιεί το tablet;», «Αλλάζει αυτό όταν χρησιμοποιεί το tablet; (για την διατήρηση του θέματος σε μια συζήτηση)», «Είναι πρόθυμο για διάλογο όταν χρησιμοποιεί το tablet;», «Έχετε παρατηρήσει κάποια αλλαγή σε αυτό όταν χρησιμοποιεί το tablet;» (για την χρήση όρων ευγενείας) και «κατά την χρήση tablet, όταν του απευθύνετε τον λόγο και σας απαντάει, το βλέμμα του παιδιού: Παραμένει προσκολλημένο στην οθόνη; Σας κοιτάζει κατά πρόσωπο;»

Επιπρόσθετα μια ακόμη ομάδα ερωτήσεων που προστέθηκε στο ερωτηματολόγιο των γονέων ήταν η κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών τους. Σ' αυτή την κατηγορία, οι γονείς θα πρέπει να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με τους φίλους και τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών τους. Έτσι εισηχθήσαν οι ερωτήσεις «Το παιδί σας είναι αρκετά κοινωνικό; έχει φίλους; Αρκετά(πάνω από 5), Μέτρια (5-2 φίλους), Καθόλου (2 και κάτω)» και «Έχει άλλες εξωσχολικές δραστηριότητες (π.χ. κάποιο άθλημα);».

Παράλληλα, προστέθηκαν ερωτήσεις που αφορούσαν τις γενικές πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών. Με τον όρο αυτό ορίζουμε ως όλες τις πραγματολογικές ικανότητες που πρέπει να έχει ένα άτομο όπως είναι η εκτέλεση εντολών, οι τυπικοί χαιρετισμοί, οι όροι ευγενείας, η βλεμματική επαφή, η αλλαγή επικοινωνιακού στυλ ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται, η κατανόηση και χρήση αφηρημένων εννοιών, η κατανόηση και χρήση του μεταφορικού λόγου και του χιούμορ. Επομένως, στο ερωτηματολόγιο των γονέων εισηχθήσαν οι ερωτήσεις «Έχετε παρατηρήσει ποτέ το παιδί σας να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet χωρίς την δική σας προτροπή;», «Κατά την αλληλεπίδραση του με άλλα άτομα, ανταποκρίνεται στους τυπικούς χαιρετισμούς;», «Χρησιμοποιεί όρους ευγενείας (π.χ. ευχαριστώ, παρακαλώ)», «Γενικά όταν συνομιλείτε με το παιδί: Σας κοιτάει κατά πρόσωπο; Εστιάζει το βλέμμα του μέσα στον χώρο;», «Γενικά, όταν συζητάτε με το παιδί σας κοιτάει στα μάτια;», «Σαν παιδί είναι υπάκουο/ ανταποκρίνεται σε όσα του ζητάτε να κάνει;», «Αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο

μιλάει ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται; (π.χ. Συνομήλικος, ενήλικας)», «Μετά την χρήση tablet παρατηρείτε κάποια αλλαγή στην συμπεριφορά του παιδιού;», «Μπορεί το παιδί να κατανοήσει αφηρημένες έννοιες (π.χ. δημοκρατία , ελευθερία);» και «Το παιδί έχει την ικανότητα να αντιληφθεί πότε του μιλάτε κυριολεκτικά και πότε μεταφορικά; (παρομοιώσεις και χιούμορ)».

Στην πορεία της δημιουργίας των ερωτηματολογίων των γονέων θεωρήθηκε ότι εκτός από τις ερωτήσεις που αφορούσαν γενικά τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών του οι γονείς θα έπρεπε να δώσουν πληροφορίες σχετικά με τις πραγματολογικές δυνατότητες των παιδιών μέσα στην συζήτηση. Πιο συγκεκριμένα για τη πορεία της έρευνας και για την διεξαγωγή των συμπερασμάτων σχετικά με το πόσο επηρεάζει η χρήση tablet την πραγματολογία των παιδιών ηλικίας 12 ετών και τυπικής ανάπτυξης θα πρέπει οι ερευνητές να γνωρίζουν τις ικανότητες επικοινωνίας που έχουν οι συμμετέχοντες. Γι' αυτό εισηγήθηκαν και οι ερωτήσεις «Στην διάρκεια της ημέρας , το παιδί έχει όρεξη για συζήτηση; Σας αφηγείται από μόνο του ιστορίες και περιστατικά που του συνέβησαν;», «Στην διάρκεια μιας συζήτησης το παιδί: Παραμένει συγκεντρωμένο στο θέμα; Αποσπάται και ξεχνά την σωστή σειρά των γεγονότων;» και «Σ' ένα διάλογο: Μιλάει με την σειρά του; Διακόπτει τους άλλους;».

Τελευταία αλλά εξίσου σημαντική ομάδα ερωτήσεων που προστέθηκε στο ερωτηματολόγιο των γονέων και αφορούσε το λεκτικό επίπεδο των παιδιών. Όπως έχει ήδη αναφερθεί πολλάκις οι ερωτήσεις που προστίθενται έχουν ως στόχο να αντιστοιχηθούν με τις ανάλογες ερωτήσεις των παιδιών αλλά και να συγκριθούν μεταξύ των γονέων των δυο φύλων. Έτσι εισηγήθηκαν οι ερωτήσεις «Το λεξιλόγιο του παιδιού: Είναι πλούσιο και ανάλογο της ηλικίας του; Είναι αρκετά περιορισμένο; Είναι επηρεασμένο από όσα βλέπει στο tablet;» και «οι προτάσεις που χρησιμοποιεί το παιδί: Είναι απλές και συνήθως ελλιπείς (Y-P-A); Είναι πλούσιες, χρησιμοποιεί κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις, προσδιορισμούς και προθέσεις;», προκειμένου οι γονείς να δώσουν τι σχετικές πληροφορίες οι οποίες θα συγκριθούν με εκείνες που αφορούν το λεκτικό επίπεδο των παιδιών ηλικίας 12 ετών.

2.4 Διαδικασία μέτρησης

Στις 14 Δεκέμβριου του 2018 επισκεφθήκαμε το 1^ο Ημερήσιο Γυμνάσιο Βραχναϊκών όπου συναντηθήκαμε με τον Διευθυντή του σχολείου

προκειμένου να συζητήσουμε ώστε να μας επιτραπεί η διανομή των ερωτηματολογίων. Έπειτα από δεκάλεπτη συζήτηση ο Διευθυντής, όπου εξηγήσαμε λεπτομερώς τον σκοπό της εργασίας μας και τον τρόπο που επιθυμούμε να την πραγματοποιήσουμε, ενέκρινε την είσοδο μας στο σχολείο μαζί με το κατάλληλο έντυπο από την Γραμματεία της σχολής που βεβαίωνε ότι είμαστε ενεργές φοιτήτριες του Τμήματος Λογοθεραπείας στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πατρών και πραγματοποιούμε πτυχιακή εργασία.

Έπειτα από την λήψη του εγγράφου βεβαίωσης από την Γραμματεία της σχολής, επισκεφτήκαμε και πάλι το 1^ο Ημερήσιο Γυμνάσιο Βραχαιίκων στις 17 Δεκεμβρίου 2019 όπου παραδώσαμε την βεβαίωση στον Διευθυντή και του εξηγήσαμε τον σκοπό της έρευνάς μας σχετικά με επιρροή του tablet στις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών, ότι επιθυμούμε να μοιράσουμε τα ερωτηματολόγια σε παιδιά που έχουν και χρησιμοποιούν tablet προκειμένου να τα συμπληρώσουν και ότι θα θέλαμε να μοιράσουμε και ερωτηματολόγια για τους γονείς. Στη συνέχεια ο Διευθυντής αφού ενέκρινε το αίτημα μας, μας ανέφερε ότι από έρευνα που έκανε ο ίδιος το τμήμα Α2 της Α' Γυμνασίου αποτελείται από παιδιά που έχουν όλα tablet και έθεσε την προϋπόθεση τα ερωτηματολόγια να συμπληρωθούν στο σπίτι και όχι κατά την διάρκεια του μαθήματος. Ορίσαμε, επομένως, ως μέρα διανομής την 19^η Δεκεμβρίου.

Στις 19 Δεκεμβρίου του 2018 και στο 1^ο Ημερήσιο Γυμνάσιο Βραχαιίκων Πατρών μοιράστηκαν σε 30 μαθητές του τμήματος Α2 τα ερωτηματολόγια προς συμπλήρωση. Η τάξη αποτελούνταν από 15 αγόρια και 15 κορίτσια. Τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν τα ερωτηματολόγια στο σπίτι καθώς η άδεια που δόθηκε από το σχολείο ήταν απλά για την διανομή των ερωτηματολογίων. Εξηγήσαμε στα παιδιά ότι οι οδηγίες συμπλήρωσης αναγράφονται στην αρχή του ερωτηματολογίου, αλλά ότι τονίσαμε θα πρέπει με Χ να επιλέξουν την απάντηση που είναι πιο ταιριαστή σε εκείνους και στη συνέχεια να παραδώσουν το δεύτερο ερωτηματολόγιο στους γονείς τους. Συνεπώς, παράλληλα με τη διανομή των ερωτηματολογίων των παιδιών, τους μοιράστηκε και ένα δεύτερο ερωτηματολόγιο το οποίο έπρεπε να το δώσουν σε ένα από τους δύο γονείς τους. Δόθηκε στα παιδιά χρονικό περιθώριο 2 ημερών προκειμένου να φέρουν πίσω και τα δυο ερωτηματολόγια συμπληρωμένα.

Στις 21 Δεκεμβρίου 2018 επισκεφθήκαμε και πάλι το 1^ο Ημερήσιο Γυμνάσιο Βραχαιίκων προκειμένου να παραλάβουμε τα ερωτηματολόγια. Με την είσοδο μας στην τάξη η δασκάλα είχε ήδη περισυλλέξει τα ερωτηματολόγια. Αφού τα χωρίσαμε και τα καταμετρήσαμε είδαμε ότι είχαν δοθεί πίσω όλα τα

διανεμηθέντα ερωτηματολόγια (30 παιδιών και 30 γονέων) και αφού ευχαριστήσαμε τα παιδιά, την δασκάλα και τον διευθυντή αποχωρήσαμε από το σχολείο.

2.5 Ποσοτική και Ποιοτική Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Δεδομένου ότι οι περισσότερες ερωτήσεις των δοθέντων ερωτηματολογίων ήταν ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και κλειστού τύπου η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε ως επί το πλείστον ποσοτικά. Ο στόχος, δηλαδή, είναι να βρεθεί εάν υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απαντήσεις ώστε να φανεί εάν τελικά η πραγματολογία επηρεάζεται από την καθημερινή χρήση tablet, εάν αυτό διαφέρει ανάμεσα στα δυο φύλα, εάν ο χρόνος χρήσης προκαλεί σχετικές αλλαγές και εάν όλα αυτά επιδρούν στην σχολική επίδοση και το γενικότερο λεκτικό τους επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την δημιουργία τις στατιστικής ανάλυσης θα χρησιμοποιηθεί το πρόγραμμα STATA 11.0. Στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου θα γίνει ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων καθώς πρόκειται για ερωτήσεις που θα μας δώσουν πληροφορίες σχετικά με το τι προτιμούν να κάνουν τα παιδιά με το tablet και πόσο χρήσιμο το θεωρούν για την καθημερινότητα τους. Συνεπώς, παραπάνω ορίσαμε τους δυο τρόπους με τους οποίους θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων των δυο ομάδων ελέγχου προκειμένου να διεξάγουμε στην στατιστική έρευνα που θα μας οδηγήσει στο συμπέρασμα.

Κεφάλαιο 3: Αποτελέσματα

3.1 Περιγραφική καταγραφή αποτελεσμάτων

Στις 19 Δεκεμβρίου του 2018 και μετά από σχετική έγκριση δόθηκαν ανώνυμα ερωτηματολόγια στο Γυμνάσιο Σχολείο Βραχναϊκών. Συγκεκριμένα, όπως έχει προαναφερθεί, δόθηκαν 15 ερωτηματολόγια σε αγόρια και 15 σε κορίτσια ηλικίας 12 ετών (Α' τάξη γυμνασίου), τα οποία ήταν τυπικής ανάπτυξης. Παράλληλα, τους διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια προς συμπλήρωση που αφορούσαν έναν από τους δύο γονείς. Επομένως, συλλέχθηκαν 30 ερωτηματολόγια συμπληρωμένα από τα ίδια τα παιδιά και 30 από τους γονείς τους. Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων καταγράφονται παρακάτω περιγραφικά.

Αγόρια και κορίτσια – αποτελέσματα ερωτηματολογίου

Αρχικά, όσον αφορά τα αποτελέσματα των ερωτήσεων που απάντησαν τα παιδιά, αναπόφευκτα δημιουργήθηκαν και ανάλογες συγκρίσεις μεταξύ τους. Συγκεκριμένα στην ερώτηση που αναφερόταν στις ώρες που αφιερώνει το παιδί στο tablet, από τα αγόρια 3 απάντησαν ότι αφιερώνουν λιγότερο από 1 ώρα, 1 μόνο αγόρι ότι αφιερώνει πάνω 3 ώρες και 11 αγόρια απάντησαν ότι αφιερώνουν 2-3 ώρες. Από την πλευρά των κοριτσιών, 3 κορίτσια απάντησαν ότι αφιερώνουν λιγότερο από μια ώρα, 2 ότι αφιερώνουν πάνω από 3 ώρες και 10 κορίτσια ότι αφιερώνουν 2-3 ώρες. Από αυτό είναι διακριτό ότι και τα δυο φύλλα αφιερώνουν αρκετές ώρες στο tablet με τα αγόρια να είναι λίγο περισσότερα. Η επόμενη ερώτηση εστίαζε στον λόγο που τα παιδιά χρησιμοποιούν το tablet. Από τα αγόρια, τα 10 απάντησαν ότι το χρησιμοποιούν για απλό σερφάρισμα, τα 5 για ψυχαγωγικούς λόγους και τα 2 για εκπαιδευτικούς λόγους, 2 εκ των οποίων απάντησαν διπλά, δηλαδή ότι χρησιμοποιούν το tablet και για ψυχαγωγικούς και για εκπαιδευτικούς λόγους. Από τα κορίτσια, τα 10 απάντησαν ότι χρησιμοποιούν το tablet για ψυχαγωγικούς λόγους, 4 για απλό σερφάρισμα και μόνο 2 για εκπαιδευτικούς λόγους. Σε αυτή την ερώτηση παρατηρήθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί λόγοι δεν επιλέχθηκαν από τα παιδιά, ενώ το απλό σερφάρισμα συνηθίζεται από τα αγόρια σε αντίθεση με τα κορίτσια που επέλεξαν τους ψυχαγωγικούς λόγους.

Στην ερώτηση που αφορούσε το τι συνήθεια έχουν αμέσως μόλις γυρίσουν από το σχολείο, παρατηρήθηκε ότι και τα αγόρια και τα κορίτσια μοίρασαν τις απαντήσεις τους ακριβώς το ίδιο. Συγκεκριμένα, 18 απάντησαν ότι αμέσως

μόλις γυρίσουν από το σχολείο τρώνε, 8 ότι διαβάζουν και 4 μόνο ότι χρησιμοποιούν το tablet. Αμέσως μετά, ακολούθησε η ερώτηση, πόσες ώρες την ημέρα διαβάζουν τα παιδιά. Από τα αγόρια, 1 μόνο διαβάζει λιγότερο από 1 ώρα, 4 διαβάζουν πάνω από 2 ώρες και 10 διαβάζουν από 1 έως 2 ώρες. Από τα κορίτσια, 1 μόνο απάντησε ότι διαβάζει λιγότερο από 1 ώρα, 5 ότι διαβάζουν πάνω από 2 ώρες και 9 ότι διαβάζουν από 1 έως 2 ώρες. Αυτό φανερώνει ότι και τα δύο φύλλα αφιερώνουν τον ίδιο χρόνο διαβάσματος, χρόνος ο οποίος θεωρείται λίγο για τις απαιτήσεις της τάξης που βρίσκονται. Στην ερώτηση που αφορούσε το επίπεδο απόδοσης των παιδιών μέσα στην τάξη, σύμφωνα με την προσωπική τους γνώμη, καμία από τις 2 ομάδες δεν επέλεξε την απάντηση του κακού μαθητή. Αναλυτικότερα, στα αγόρια υπήρχε μεγαλύτερη απόκλιση καθώς 10 απάντησαν ότι θεωρούν ότι είναι μέτριοι και 5 ότι είναι καλοί μαθητές. Αντιθέτως τα κορίτσια δεν είχαν τόσο μεγάλη απόκλιση καθώς 7 απάντησαν ότι θεωρούσαν ότι είναι καλές μαθήτριες και 8 ότι είναι μέτριοι μαθητές. Στην συνέχεια ακολούθησε η ερώτηση που αφορούσε την εναλλαγή επικοινωνιακού στυλ όταν βρίσκονται σε εξωτερικό χώρο με τους φίλους τους. Από τα αγόρια τα 12 απάντησαν θετικά και μόνο 3 αρνητικά. Το ίδιο απάντησαν και τα κορίτσια με 11 να απαντούν θετικά και μόνο 4 αρνητικά. Συνεπώς και τα δυο φύλλα έχουν κατακτήσει στην πλειονότητά τους αυτή την πραγματολογική ικανότητα.

Εκτός από την ερώτηση που προηγήθηκε σχετικά με τους λόγους που χρησιμοποιούν το tablet (εκπαιδευτικούς, ψυχαγωγικούς ή απλό σερφάρισμα), τα παιδιά ερωτήθηκαν και για το που και πως χρησιμοποιούν το tablet. Αρχικά ερωτήθηκαν αν εάν χρησιμοποιούν το tablet τους μέσα στον χώρο του σχολείου. Από τα αγόρια 8 απάντησαν θετικά και 7 απάντησαν αρνητικά. Το ίδιο ακριβώς μοιράστηκαν οι απαντήσεις και στα κορίτσια. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε εάν έχουν πρόσβαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, messenger, instagram κλπ). Στην ομάδα των αγοριών, 12 απάντησαν ότι έχουν προφίλ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και 3 ότι δεν έχουν, ενώ όλη η ομάδα των κοριτσιών απάντησε θετικά. Αν και στην ομάδα των αγοριών η πλειονότητα είχε έστω και ένα προφίλ σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης, προκαλεί εντύπωση ότι υπήρχαν 3 αρνητικές απαντήσεις ενώ στα κορίτσια καμία. Η επόμενη ερώτηση εστίασε στο αν το tablet είναι ένα μέσο για να μάθουν κάτι χρήσιμο. Η ομάδα των αγοριών απάντησε ότι μαθαίνει κάτι χρήσιμο διαβάζοντας (10 από τους 15) παρά μέσω του tablet (5 από τους 15). Το ίδιο απάντησαν και τα κορίτσια με 12 από αυτά να θεωρούν ότι μαθαίνουν κάτι χρήσιμο διαβάζοντας παρά με το tablet (3 από τα 15). Από αυτό

συμπεραίνεται ότι παρόλο που τα παιδιά χρησιμοποιούν καθημερινά και πολύ το tablet, η χρήση του περιορίζεται σε μη εκπαιδευτικούς λόγους.

Επιπρόσθετα, τα παιδιά ερωτήθηκαν μέσω ανοιχτού τύπου ερώτησης, τι τους αρέσει να κάνουν σε ένα tablet και ποιες εφαρμογές χρησιμοποιούν πιο συχνά. Από την μεριά των κοριτσιών, οι συνηθέστερες απαντήσεις περιελάμβαναν τις εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης (facebook και instagram). Αρκετά κορίτσια επίσης ανέφεραν όχι χρησιμοποιούν και το YouTube για να ακούνε μουσική και να βλέπουν σειρές και βίντεο από διάφορα τηλεοπτικά έργα. Εφαρμογές που αναφέρθηκαν επίσης ήταν το viber και το spotify, καθώς και η αναζήτηση μέσω google. Από την άλλη μεριά των αγοριών, η χρήση του facebook δεν αναφέρθηκε σχεδόν καθόλου. Περισσότερο χρησιμοποιούν το youtube και το instagram για κοινωνική δικτύωση, βίντεο και φωτογραφίες, καθώς επίσης και το viber και ακόμη πιο σπάνια, διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια

Επιπλέον, ερωτήθηκαν τα παιδιά εάν πραγματοποιούν καθημερινή χρήση του tablet, προκειμένου να διαπιστωθεί πόσο εξοικειωμένα είναι με αυτό. Συγκεκριμένα 12 από τα 15 αγόρια απάντησαν θετικά ενώ μόλις 3 απάντησαν αρνητικά. Το ίδιο συνέβη και με τα κορίτσια καθώς η πλειονότητα τους απάντησε ότι έχει καθημερινά επαφή με το tablet (11 από τα 15 απάντησαν θετικά και μόλις 4 αρνητικά). Στη συνέχεια ακολούθησε μια ερώτηση που αφορούσε την χρησιμότητα του tablet. Πρόκειται για μια ερώτηση ανοιχτού σχεδόν τύπου καθώς τα παιδιά που επέλεξαν την θετική απάντηση έπρεπε να το αιτιολογήσουν. Από την πλευρά των αγοριών, τα περισσότερα (10 στα 15) απάντησαν ότι θεωρούν το tablet χρήσιμο γιατί είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας, ενημέρωσης, λήψης πληροφοριών, συνομιλίας με φίλους και γενικά εύκολης αναζήτησης. Από την μεριά των κοριτσιών, 7 στα 15 απάντησαν ότι θεωρούν χρήσιμο το tablet καθώς τους δίνει την δυνατότητα να ενημερώνονται, να ψυχαγωγηθούν, να μάθουν νέα και πολλά πράγματα και να βλέπουν ταινίες.

Έπειτα ακολούθησαν ερωτήσεις που αφορούσαν την αλληλεπίδραση των παιδιών με τους γονείς σε συνάρτηση με το tablet . Συγκεκριμένα ερωτήθηκαν αν την στιγμή που κάποιος γονέας τους απευθύνει τον λόγο ενώ χρησιμοποιούν το tablet, τον αγνοούν και συνεχίζουν να παίζουν με εκείνο ή στρέφουν αμέσως την προσοχή τους στον γονέα. Στην ομάδα των αγοριών και τα 15 ανέφεραν ότι απαντούν αμέσως, εν αντιθέσει με την ομάδα των κοριτσιών που 11 ανέφεραν ότι απαντούν αμέσως ενώ 4 τους αγνοούν και επιλέγουν να απαντήσουν αφού τελειώσουν με το tablet . Εν συνεχεία, στην ερώτηση για το πώς αντιδρούν τα παιδιά όταν οι γονείς τους τους ζητούν να σταματήσουν να

ασχολούνται με το tablet, και στις 2 ομάδες η πλειονότητα απάντησε ότι σταματάει να ασχολείται με το αυτό. Αναλυτικότερα, στην ομάδα των αγοριών 10 απάντησαν ότι αφήνουν το tablet, 5 ότι το κάνουν αλλά αργότερα και κανένα ότι δεν τους δίνει καμία σημασία. Όσον αφορά την ομάδα των κοριτσιών, 10 απάντησαν ότι πρόθυμα αφήσουν το tablet, 4 ότι το κάνουν αυτό αργότερα και 1 ότι δεν τους δίνει καμία σημασία. Τέλος, υπήρχε μία ερώτηση που αφορούσε την ανάγκη των παιδιών να ανοίγουν συζήτηση με τους γονείς τους για θέματα ενδιαφέροντός τους. Από τα αγόρια, 12 απάντησαν θετικά και μόνο 3 αρνητικά, καθώς επίσης και από τα κορίτσια ισχύει το ίδιο με μικρή διαφορά μιας και 13 απάντησαν θετικά και μόλις 2 αρνητικά.

Στη πορεία του ερωτηματολογίου, τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που σχετίζονταν με την αλληλεπίδρασή τους με τους φίλους. Αρχικά, ερωτήθηκαν πόσους φίλους έχουν. Στην ομάδα των αγοριών, τα περισσότερα (8) απάντησαν ότι έχουν 2-3 φίλους, 6 ότι έχουν περισσότερους από 3 φίλους και μόλις 1 ότι έχει μόνο ένα φίλο. Στην ομάδα των κοριτσιών παρατηρήθηκε ισοψηφία στις απαντήσεις 2-3 και περισσότερους από 3 με 7 ψήφους η κάθε απάντηση και μόλις 1 κορίτσι ότι έχει 1 φίλο. Γενικότερα, η ερώτηση αυτή έδειξε πως τα παιδιά του δείγματος είναι αρκετά κοινωνικά και στα 2 φύλλα. Επιπλέον, ερωτήθηκαν για τον χρόνο που αφιερώνουν στους φίλους τους. Στα αγόρια παρατηρήθηκε ότι 14 από αυτά περνούν χρόνο με τους φίλους τους και στα κορίτσια 15 στα 15. Μετά, έγινε μια σύγκριση του χρόνου που περνούν με τους φίλους τους σε σχέση με τον χρόνο που αφιερώνουν στο tablet. Σε αυτή την ερώτηση παρατηρήθηκε ότι από την ομάδα των αγοριών, 7 μοιράζουν ισάξια τον χρόνο τους, 6 περνούν περισσότερο χρόνο με τους φίλους και 2 περνούν περισσότερο με το tablet. Στην ομάδα των κοριτσιών οι περισσότερες απαντήσεις ανέφεραν ότι περνούν περισσότερο χρόνο με τους φίλους (10 σε αριθμό), 4 απαντήσεις σχετικά με το ότι μοιράζουν ισάξια τον χρόνο τους και μόλις 1 περνάει περισσότερο χρόνο με το tablet. Παρατηρήσαμε ότι και στις 2 ομάδες η πλειονότητα δεν αφιερώνει παραπάνω χρόνο στο tablet, παρόλα αυτά τα αγόρια διαμελίζουν τον χρόνο μεταξύ φίλων και tablet ισάξια ενώ τα κορίτσια δίνουν περισσότερο χρόνο στους φίλους παρά στο tablet.

Επίσης, συμπεριλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο και ερωτήσεις που αφορούσαν tablet και φίλους πέρα από την οπτική γωνία της κοινωνικοποίησης που αναφέρθηκε προηγουμένως. Συγκεκριμένα, ερωτήθηκαν πόσοι από τους φίλους τους διαθέτουν και εκείνοι tablet. Στην ομάδα των αγοριών, 6 απάντησαν ότι όλοι οι φίλοι τους διαθέτουν, 5 απάντησαν ότι αρκετοί έχουν κι εκείνοι tablet

και 3 απάντησαν ότι λίγοι φίλοι τους έχουν tablet. Στην ομάδα των κοριτσιών, 5 απάντησαν ότι όλοι οι φίλοι τους έχουν tablet, 10 απάντησαν ότι έχουν αρκετοί. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε το αν τα παιδιά επιλέγουν να επικοινωνήσουν με τους φίλους τους μέσω του tablet. Σ' αυτή την ερώτηση, 11 αγόρια απάντησαν θετικά και 4 αρνητικά ενώ και τα 15 κορίτσια απάντησαν θετικά.

Σαφώς και δεν θα μπορούσαν να λείπουν από το ερωτηματολόγιο και ερωτήσεις που έμμεσα να εξετάζουν κάποιες πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών. Μια τέτοια ερώτηση αφορούσε το αν τα παιδιά παίρνουν την πρωτοβουλία να ζητήσουν επεξήγηση μιας πληροφορίας που δεν έχουν κατανοήσει. Σ αυτό 10 αγόρια απάντησαν ότι ζητούν επεξήγηση αλλά τα υπόλοιπα 6 ανέφεραν ότι αναζητούν την επεξήγηση στο tablet (ένας μαθητής ανέφερε ότι χρησιμοποιεί και τους 2 τρόπους. Κανένα από τα αγόρια δεν ανέφερε ότι δεν έχει την ανάγκη να ενδιαφερθεί να βρει την επεξήγηση αυτού που δεν καταλαβαίνει. Στην ίδια ερώτηση, 12 κορίτσια απάντησαν ότι ζητούν επεξήγηση, 2 ότι την αναζητούν μέσω του tablet και 1 ότι δεν την ενδιαφέρει να ψάξει να βρει τι δεν καταλαβαίνει. Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την πραγματολογική ικανότητα των παιδιών που αφορά την έναρξη συζήτησης. Και οι 2 ομάδες ελέγχου είχαν ακριβώς τις ίδιες απαντήσεις, 12 θετικές και 3 αρνητικές (επιλέγουν να παίζουν με το tablet) , αντίστοιχα. Τέλος, τα παιδιά κλήθηκαν να απαντήσουν και σε ερώτηση που αφορούσε την εκτέλεση εντολών, μέσα από το πόσο εύκολα αφήνουν το tablet όταν τους ζητηθεί. Συγκεκριμένα, 10 από τα αγόρια απάντησαν ότι το κάνουν με ευχαρίστηση και 5 ότι αντιδρούν έντονα και δεν το αφήνουν. Από την μεριά των κοριτσιών, 12 απάντησαν ότι ανταποκρίνονται με ευχαρίστηση και 3 ότι δεν εκτελούν την εντολή και έχουν έντονες αντιδράσεις. Αυτό μας δείχνει , μεν, ότι υπάρχουν παιδιά και των 2 φύλλων που έχουν έντονες αντιδράσεις όταν πρέπει να αφήσουν το tablet αλλά στην πλειονότητά τους παρόλο που το χρησιμοποιούν αρκετά το αφήνουν με προθυμία.

Τέλος, υπήρχαν ερωτήσεις που εστίαζαν στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών. Μια από αυτές ήταν εάν τα παιδιά συμμετέχουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Η ομάδα των αγοριών απάντησε 15 στα 15 θετικά , ενώ η ομάδα των κοριτσιών απάντησε 11 στα 15 θετικά και 4 στα 15 αρνητικά. Η επόμενη σχετική ερώτηση αφορούσε πως αξιοποιούν τον ελεύθερο χρόνο τους. Εδώ, από την ομάδα των αγοριών 7 απάντησαν ότι αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο με τους φίλους τους, 6 ότι αφιερώνουν τον ελεύθερο χρόνο στο

tablet και 3 σε εξωσχολικές δραστηριότητες. (ένα αγόρι έδωσε διπλή απάντηση, καθώς ανέφερε ότι μοιράζει τον ελεύθερο χρόνο του και στο tablet και στις εξωσχολικές δραστηριότητες). Από την ομάδα των κοριτσιών, 6 επέλεξαν ότι αφιερώνουν χρόνο στους φίλους τους, 5 επέλεξαν ότι ασχολούνται με το tablet και 4 ότι αφιερώνουν το χρόνο τους σε εξωσχολικές δραστηριότητες.

Γονείς αγοριών και γονείς κοριτσιών - αποτελέσματα

Τα ερωτηματολόγια στους γονείς δόθηκαν προς συμπλήρωση όχι μόνο για να παρατηρηθεί και να μελετηθεί η οπτική γωνία των γονέων σχετικά την ποσότητα και την ποιότητα της χρήσης του tablet από τα παιδιά τους και κατά πόσο αυτά επηρεάζουν την πραγματολογία. Γι αυτό τον λόγο θα συγκριθούν οι απαντήσεις των 2 γονέων μεταξύ τους.

Οι ερωτήσεις που δόθηκαν προς απάντηση κάλυπταν ένα μεγάλο εύρος τομέων τις πραγματολογίας, από την κοινωνικοποίηση των παιδιών μέχρι και το λεκτικό επίπεδο των παιδιών. Συγκεκριμένα, υπήρχαν ερωτήσεις που αφορούσαν το χρονικό διάστημα που αφιερώνει το παιδί είτε στο tablet είτε στο διάβασμα για το σχολείο. Πιο αναλυτικά, στην ερώτηση που αφορούσε πόσες ώρες χρησιμοποιούν τα παιδιά το tablet καθημερινά, οι γονείς των αγοριών είχαν μοιρασμένες απαντήσεις καθώς 2 στους 15 απάντησαν λιγότερο από 1 ώρα, 8 στους 15 1 ώρα και 5 στους 15 περισσότερο από 2 ώρες. Από την άλλη οι γονείς των κοριτσιών απάντησαν 5 στους 15 1 ώρα και 10 στους 15 περισσότερο από δυο ώρες ενώ κανένας δεν επέλεξε την απάντηση λιγότερο από μια ώρα. Αυτό είναι μια πρώτη ένδειξη ότι τα κορίτσια σύμφωνα με τους γονείς περνούν περισσότερο χρόνο στο tablet σε σχέση με τα αγόρια. Επιπλέον, στην ερώτηση σχετικά με το διάστημα της ημέρας που χρησιμοποιεί το παιδί τους το tablet οι γονείς των αγοριών απάντησαν ισόποσα με 6 στα 15 ότι η χρήση γίνεται είτε αμέσως μετά το σχολείο είτε το απόγευμα και μόνο 3 στους 15 επέλεξαν το βράδυ. Από την πλευρά των γονέων των κοριτσιών, οι απαντήσεις μοιράστηκαν μεταξύ των επιλογών απόγευμα και βράδυ με 7 στους 16 και 6 στους 16 αντίστοιχα και μόλις 3 στους 16 επέλεξαν το πρωί (ένας γονέας απάντησε 2 φορές). Παράλληλα, οι γονείς ερωτήθηκαν πόσες ώρες το παιδί τους αφιερώνει στο διάβασμα για το σχολείο. Οι γονείς των αγοριών απάντησαν οι περισσότεροι κάτω από 2 ώρες (9 στους 15) , κανέναν δεν απάντησε πάνω από 4 ώρες και 6 στους 15 απάντησα από 2 έως 4 ώρες. Σχεδόν τα ίδια πλαίσια κυμάνθηκαν και οι απαντήσεις των γονέων των κοριτσιών καθώς ούτε εδώ κάποιος γονέας επέλεξε την απάντηση πάνω από 4 ώρες, 8 στους 15 επέλεξαν την απάντηση 2 έως 4 και 7 στους 15 κάτω από 2 ώρες.

Είναι, επίσης, άξιο να αναφερθεί ότι οι γονείς ερωτήθηκαν και για γενικά χαρακτηριστικά της οικογενείας του σεβόμενοι πάντα το απόρρητο καθώς όπως έχει προαναφερθεί τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα. Συγκεκριμένα, ερωτήθηκαν από πόσα παιδιά αποτελείται η οικογένειά τους με σκοπό να καταλάβουμε αν μέσα σε αυτό το περιβάλλον το παιδί έχει κάποιον με κοντινή ηλικία με εκείνο ή αποκλειστικά επικοινωνεί με τους μεγαλύτερους σε ηλικία γονείς του. Εδώ παρατηρήσαμε ότι τα περισσότερα αγόρια ήταν μοναχοπαίδια (11 στα 15) και τα υπόλοιπα είχαν τουλάχιστον ένα αδερφό/αδερφή (4 στα 15) ενώ στα κορίτσια μόνο 5 ήταν δεν είχαν αδερφό/αδερφή και τα υπόλοιπα 10 είχαν τουλάχιστον ένα.

Στη συνέχεια, οι γονείς ερωτήθηκαν για τον τρόπο που χρησιμοποιείται το tablet από το παιδί τους. Εδώ αρκετοί γονείς επέλεξαν παραπάνω από μια απάντηση για αυτό η σύγκριση θα γίνει στα 19 και όχι στα 15 και για τους γονείς των αγοριών και για τους γονείς των κοριτσιών. Πιο συγκεκριμένα, από την πλευρά των γονιών των αγοριών 4 στους 19 απάντησαν για εκπαιδευτικούς λόγους, 11 στους 19 για ηλεκτρονικά παιχνίδια, 2 στους 19 για μέσα κοινωνικής δικτύωσης και 2 στους 19 απλό σερφάρισμα και αναζήτηση πληροφοριών. Από την πλευρά των κοριτσιών, 4 στους 19 απάντησαν εκπαιδευτικούς λόγους, 3 στους 19 εκπαιδευτικά παιχνίδια, 7 στους 19 μέσα κοινωνικής δικτύωσης και 5 στους 19 απλό σερφάρισμα ή αναζήτηση πληροφοριών. Εδώ φανερώνεται μια ακόμη διαφορά στις προτιμήσεις των παιδιών καθώς τα περισσότερα κορίτσια προτιμούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενώ τα περισσότερα αγόρια τα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Επίσης, συμπεριλήφθηκε στο ερωτηματολόγιο και μια ερώτηση που αφορούσε την επίδοση του μαθητή στο σχολείο μέχρι τώρα προκειμένου να δούμε το επίπεδο των παιδιών. Πιο αναλυτικά, οι γονείς των αγοριών απάντησαν 2 στους 15 ότι το παιδί τους είναι άριστος μαθητής, 9 στους 15 ότι είναι καλός μαθητής, 3 στους 15 ότι είναι μέτριος μαθητής και μόλις 1 στους 15 ότι είναι κακός μαθητής. Από την πλευρά των κοριτσιών όμως οι απαντήσεις κατανεμήθηκαν διαφορετικά καθώς κανένας γονιός δεν απάντησε ότι το παιδί του είναι κακή μαθήτρια μόλις 3 απάντησαν ότι είναι μέτρια μαθήτρια, 10 απάντησαν ότι είναι καλή μαθήτρια και 2 ότι είναι άριστη μαθήτρια.

Εξίσου σημαντικές ήταν και οι ερωτήσεις που απάντησαν οι γονείς σχετικά με την κοινωνική αλληλεπίδραση του παιδιού. Αρχικά, οι γονείς τέθηκαν να απαντήσουν αν το παιδί τους έχει φίλους. Στην ερώτηση αυτή, οι γονείς των αγοριών απάντησαν ως επί το πλείστον θετικά με 10 στους 15 να απαντούν ότι

το παιδί τους έχει πάνω από 5 φίλους, 5 στους 15 ότι το παιδί τους έχει από 2 έως 5 φίλους, ενώ κανένας δεν απάντησε ότι το παιδί του έχει λιγότερο από 2 φίλους. Το ίδιο συνέβη και με τις απαντήσεις των γονέων των κοριτσιών αφού κανένας δεν απάντησε κάτω από 2 φίλους, 6 απάντησαν ότι το παιδί τους έχει 5 έως 2 και 9 ότι έχει πάνω από 5 φίλους. Στην ίδια κατηγορία συμπεριλαμβάνεται και η ερώτηση σχετικά με τις εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών. Εδώ οι γονείς των αγοριών απάντησαν 14 στα 15 θετικά και μόλις 1 στα 15 αρνητικά. Ενώ και στους γονείς των κοριτσιών υπερτερούσαν οι θετικές απαντήσεις άλλα με μικρότερη διαφορά (9 θετικές και 6 αρνητικές απαντήσεις)

Η επόμενη κατηγορία ερωτήσεων που περιελάμβανε το δοθέν ερωτηματολόγιο αφορούσαν την λεκτική και πραγματολογική συμπεριφορά του παιδιού κατά την διάρκεια που εκείνο χρησιμοποιεί το tablet. Αρχικά, οι γονείς ερωτήθηκαν τι ακριβώς κάνει το παιδί τους όταν κατά την χρήση του tablet του απευθύνουν τον λόγο. Σ αυτή την ερώτηση οι γονείς των αγοριών απάντησαν ως εξής: 3 στους 15 ότι αδιαφορεί, 2 στους 15 ότι εκνευρίζεται και 10 στους 15 ότι απαντά και τους δίνει σημασία. Όσον αφορά τους γονείς των κοριτσιών 5 στους 15 απάντησαν ότι αδιαφορεί, 1 στους 15 ότι εκνευρίζεται και 9 στους 15 ότι απαντά και τους δίνει σημασία. Επιπλέον οι γονείς ερωτήθηκαν αν έχουν παρατηρήσει ποτέ το παιδί τους να σταματάει να χρησιμοποιεί το tablet από μόνο του χωρίς την δική τους προτροπή. Και οι 2 ομάδες γονέων απάντησαν θετικά στην πλειοψηφία τους. Από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν 10 στους 15 απάντησαν θετικά και από τους γονείς των αγοριών 13 στους 15. Γενικότερα οι γονείς απάντησαν και σε ερωτήσεις σχετικά με το αν παρατηρούν μια γενικότερη αλλαγή στο παιδί τους. Από την πλευρά των αγοριών ναι απάντησαν οι 7 από τους 15 και όχι οι 8 από τους 15. Το αντίθετο απάντησαν οι γονείς των κοριτσιών με 9 στους 15 να απαντούν ναι και 6 στους 15 όχι. Ακόμη, μέσω του ερωτηματολογίου οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν ένα το παιδί αφήνει με προθυμία το tablet όταν εκείνοι του το ζητούν. Συγκεκριμένα 8 από τους 15 γονείς αγοριών και 10 από τους 15 γονείς κοριτσιών ανέφεραν ότι πράγματι αυτό συμβαίνει με προθυμία, ενώ 7 από τους γονείς των αγοριών και 5 από τους γονείς των κοριτσιών ανέφεραν ότι υπάρχουν έντονες αντιδράσεις όταν ζητήσουν από το παιδί τους να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet.

Έπειτα οι γονείς έπρεπε να απαντήσουν ένα το παιδί τους αντιδρά στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος όταν ασχολείται με το tablet, δηλαδή εάν

στρέφει την προσοχή του σε κάποιο λεκτικό αλλά και μη λεκτικό ερέθισμα. Σ αυτή την ερώτηση οι απαντήσεις των δύο πλευρών έμοιαζαν καθώς οι περισσότεροι γονείς και των 2 φύλλων απάντησαν θετικά. Συγκεκριμένα, από τους γονείς των αγοριών απάντησαν οι 10 ναι και οι 5 όχι ενώ από τους γονείς των κοριτσιών οι 8 ναι και οι 7 όχι. Παράλληλα οι γονείς ερωτήθηκαν ένα το παιδί τους ξεκινά μια συζήτηση κατά την διάρκεια που παίζει με το tablet. Από τους γονείς των αγοριών οι 7 απάντησαν ναι και οι 8 όχι. Παρόμοια απάντησαν και οι γονείς των κοριτσιών με 6 από αυτούς να απαντούν ναι και 9 όχι. Τέλος, οι γονείς απάντησαν σε μια πιο εστιασμένη ερώτηση που αφορούσε όταν κατά την διάρκεια ενός λεκτικού ερεθίσματος και στην περίπτωση που το παιδί τους απαντάει, εάν το παιδί έχει βλεμματική επαφή μαζί τους ή διατηρεί το βλέμμα του στην οθόνη. Από την πλευρά των αγοριών, 8 στους 15 γονείς απάντησαν ότι το παιδί τους παραμένει προσηλωμένο στην οθόνη και 5 ότι τους κοιτάει κατά πρόσωπο. Και από την πλευρά των κοριτσιών οι πλειοψηφία των γονέων απάντησε ότι το παιδί τους συνεχίζει να κοιτάει την οθόνη αλλά με μεγαλύτερη διαφορά καθώς 12 από τους 15 απάντησαν θετικά και μόλις 3 στους 15 ότι τους κοιτούσαν μόλις τους απαντούσαν.

Επιπρόσθετα, τα ερωτηματολόγια συμπεριελάμβαναν ερωτήσεις σχετικά με τις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών και κατά πόσο επηρεάζονται από την χρήση tablet. Αρχικά, ερωτήθηκαν οι γονείς αν το παιδί τους γενικά χρησιμοποιεί όρους ευγενείας. Οι απαντήσεις και των δύο ομάδων γονέων ήταν στην πλειοψηφία τους θετικές καθώς από την μεριά των αγοριών 14 στους 15 γονείς απάντησαν ναι και 1 μόλις όχι και από την μεριά των κοριτσιών 15 στους 15 γονείς απάντησαν και εκείνοι ναι. Αμέσως μετά ερωτήθηκαν εάν το παιδί τους συνεχίζει να χρησιμοποιεί όρους ευγενείας όταν χρησιμοποιεί το tablet. Παρατηρήθηκε διαφοροποίηση στις απαντήσεις των γονέων των δυο φύλλων. Αναλυτικότερα, από τους γονείς των αγοριών 10 απάντησαν ότι παρατηρούν αλλαγή στον τρόπο ευγενείας των παιδιών και 5 δεν παρατηρούν, ενώ από τους γονείς των κοριτσιών συνέβη ακριβώς το ανάποδο με 5 να παρατηρούν αλλαγή και 10 να μην παρατηρούν.

Στη συνέχεια, το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικά με την βλεμματική επαφή, την εκτέλεση εντολών και την πιθανή αλλαγή μετά την χρήση του tablet. Πιο συγκριμένα, όσο αφορά γενικότερα την ύπαρξη βλεμματικής επαφής από τους γονείς των αγοριών 2 απάντησαν συνέχεια, 10 αρκετά 3 λίγο και κανένας καθόλου. Από την μεριά των γονέων κοριτσιών επικράτησε ακριβώς η ίδια κατανομή απαντήσεων με εκείνη των γονέων των

αγοριών. Έπειτα, ερωτήθηκαν οι γονείς για την εκτέλεση εντολών και την γενικότερη προθυμία του παιδιού να κάνει κάτι όταν του το ζητάνε. Σ αυτή την ερώτηση οι γονείς των αγοριών απάντησαν ως επί το πλείστον θετικά καθώς 10 στους 15 απάντησαν ναι και 5 στους 15 όχι. Το ίδιο απάντησαν και οι γονείς των κοριτσιών με μεγαλύτερη όμως διαφορά καθώς 14 στους 15 απάντησαν ναι και μόλις 1 όχι. Γενικότερα, οι γονείς ερωτήθηκαν αν έχουν δει κάποια αλλαγή στην συμπεριφορά του παιδιού. 9 από τους 15 γονείς αγοριών και 11 από τους 15 γονείς κοριτσιών απάντησαν αρνητικά και μόλις 6 από τους 15 γονείς αγοριών και 4 από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν θετικά.

Παράλληλα, οι γονείς ερωτήθηκαν, όπως είναι αναμενόμενο, αν το παιδί τους ανταποκρίνεται κατάλληλα στους χαιρετισμούς κατά την αλληλεπίδρασή του με άλλα άτομα. Και οι γονείς των αγοριών και οι γονείς των κοριτσιών απάντησαν ότι το παιδί τους έχει αυτή την ικανότητα (14 στα 15 για τους γονείς των αγοριών και 15 στα 15 για τους γονείς των κοριτσιών). Όσον αφορά την βλεμματική επαφή του παιδιού με τον γονέα κατά την διάρκεια συζήτησης, 9 από τους γονείς των αγοριών και 12 από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν ότι στη διάρκεια μιας συζήτησης μεταξύ τους το παιδί τους κοιτά κατά πρόσωπο, ενώ 6 και 3 αντίστοιχα ανέφεραν ότι το παιδί τους εστιάζει άλλου το βλέμμα του μέσα στον χώρο.

Έπειτα, οι γονείς ερωτήθηκαν σχετικά με την διάθεση έναρξης συζήτησης και την διάθεση πρωτοβουλίας του παιδιού τους να ξεκινήσει να αφηγείται καθημερινά περιστατικά. Και οι δύο ομάδες υπερψήφισαν το «ναι» με 12 από τους γονείς των αγοριών να ψηφίζουν «ναι» και μόνο 3 απάντησαν «όχι» και από τους γονείς των κοριτσιών 14 απάντησαν θετικά και ένας αρνητικά. Στη συνέχεια, μέσα στο ερωτηματολόγιο υπήρξε μία ερώτηση που αφορούσε την διατήρηση του θέματος στη διάρκεια της συζήτησης. Και σε αυτή την ερώτηση υπήρχε ομοιογένεια στις απαντήσεις των 2 ομάδων, καθώς από την μεριά των γονέων των αγοριών 10 απάντησαν ότι το παιδί τους παραμένει συγκεντρωμένο στο θέμα και 5 ότι αποσπάται και ξεχνά την σωστή σειρά των γεγονότων που ήθελε να πει. Το ίδιο σχετικά ισχύει και από την μεριά των γονέων των κοριτσιών με 11 να απαντούν ότι το παιδί τους διατηρεί το θέμα και 4 ότι αποσπάται και ξεχνάει την σειρά. Συμπεριλήφθηκε επίσης και η ερώτηση σχετικά με την διατήρηση των ρόλων στην πορεία της συζήτησης. Σ αυτή την ερώτηση παρατηρήσαμε ότι και οι δύο ομάδες γονέων μοίρασαν τις απαντήσεις τους ακριβώς το ίδιο. Αναλυτικότερα, 8 στους 15 απάντησαν ότι το παιδί μιλάει με την σειρά του και 7 στους 15 ότι διακόπτει τους άλλους και για τα 2 φύλλα.

Στην συνέχεια, συμπεριλήφθηκαν ερωτήσεις που αφορούσαν το γενικότερο λεκτικό επίπεδο των παιδιών. Σε μια από αυτές, που αφορούσε το λεξιλόγιο του παιδιού, οι γονείς των αγοριών μοίρασαν τις απαντήσεις τους με τον εξής τρόπο: 10 απάντησαν ότι έχουν πλούσιο λεξιλόγιο και ανάλογο της ηλικίας τους, 5 ότι είναι αρκετά περιορισμένο και κανένας ότι είναι επηρεασμένο από όσα βλέπει στο tablet. Από την μεριά των γονέων των κοριτσιών οι απαντήσεις μοιράστηκαν ως εξής: 11 απάντησαν ότι θεωρούν ότι το παιδί τους έχει πλούσιο λεξιλόγιο, 4 ότι είναι αρκετά περιορισμένο και κανένας ότι είναι επηρεασμένο από όσα βλέπει στο . tablet Στην συνέχεια, στην ερώτηση σχετικά με τις προτάσεις που σχηματίζει το παιδί τους, 7 από τους γονείς των αγοριών και 5 από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν ότι σχηματίζει απλές προτάσεις και συνήθως ελλιπείς, ενώ 8 από τους γονείς των αγοριών και 10 από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν ότι είναι πλούσιες, χρησιμοποιεί και κύριες και δευτερεύουσες, προσδιορισμούς και προθέσεις.

Στην πορεία του ερωτηματολογίου, τέθηκαν στους γονείς και ερωτήσεις σχετικά με την κατανόηση μεταφορικού λόγου, αλλαγή ύφους όταν αλλάζει ο συνομιλητής και κατανόησης αφηρημένων εννοιών. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση που σχετιζόταν με το αν το παιδί τους αλλάζει τον τρόπο που μιλάει όταν αλλάζει και συνομιλητή (π.χ. πληθυντικός ευγενείας σε άγνωστο ενήλικα) από την μεριά των γονέων των αγοριών 14 απάντησαν «ναι» και 1 «όχι» και από την μεριά των γονέων των κοριτσιών 13 «ναι» και 2 απάντησα «όχι». Επιπλέον, οι γονείς ερωτήθηκαν εάν το παιδί τους κατανοεί αφηρημένες έννοιες. Από την πλευρά των γονέων των αγοριών 10 απάντησαν «ναι» και 5 «όχι» και από την πλευρά των κοριτσιών 11 απάντησαν «ναι» και 4 «όχι». Τα δεδομένα δεν άλλαξαν ιδιαίτερα ούτε στην ερώτηση που αφορούσε την ικανότητα των παιδιών να αντιλαμβάνονται τότε ο συνομιλητής μιλάει κυριολεκτικά και τότε μεταφορικά καθώς οι 13 από τους γονείς των αγοριών απάντησα «ναι» , 2 «όχι» και κανένας «ναι, ειδικά μετά το tablet» , ενώ και οι 14 από τους γονείς των κοριτσιών απάντησαν «ναι», 1 απάντησε «όχι» και κανένας «ναι, ειδικά μετά το tablet». Τέλος, το ερωτηματολόγιο των γονέων έκλεινε με μια γενικού τύπου ερώτηση σχετικά με το αν οι γονείς των δυο φύλλων έχουν την εντύπωση ότι το παιδί τους όσο χρησιμοποιεί το tablet αλλάζει. Εδώ παρατηρήθηκε ότι οι απαντήσεις των γονέων ήταν διαφορετικές στα 2 φύλλα καθώς «ναι» απάντησαν 8 από τους 15 γονείς αγοριών και μόλις 3 από τους 15 γονείς των κοριτσιών, ενώ «όχι» απάντησαν 7 από τους 15 γονείς αγοριών και 12 από τους 15 γονείς κοριτσιών.

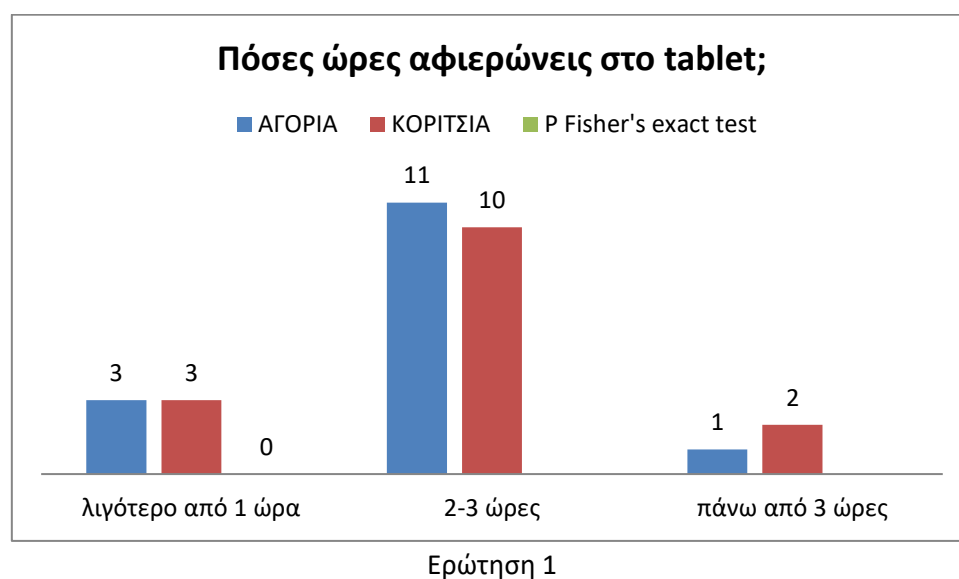
3.2 Στατιστική Ανάλυση

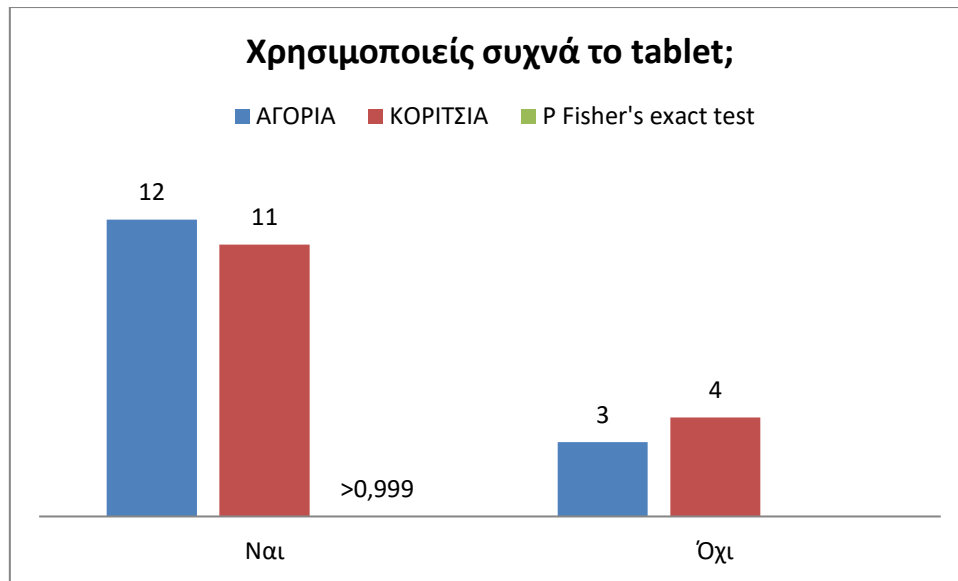
Οι απόλυτες (N) και οι σχετικές (%) συχνότητες χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή των ποιοτικών μεταβλητών. Για τη σύγκριση αναλογιών χρησιμοποιήθηκε το Pearson's χ^2 test ή το Fisher's exact test όπου ήταν απαραίτητο. Τα επίπεδα σημαντικότητας είναι αμφίπλευρα και η στατιστική σημαντικότητα τέθηκε στο 0,05. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα STATA 11.0.

Αποτελέσματα

Η πρώτη ομάδα ελέγχου αποτελείται από 15 αγόρια και 15 κορίτσια. Στους πίνακες που ακολουθούν δίνονται η σύγκριση αγοριών-κοριτσιών.

1^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ

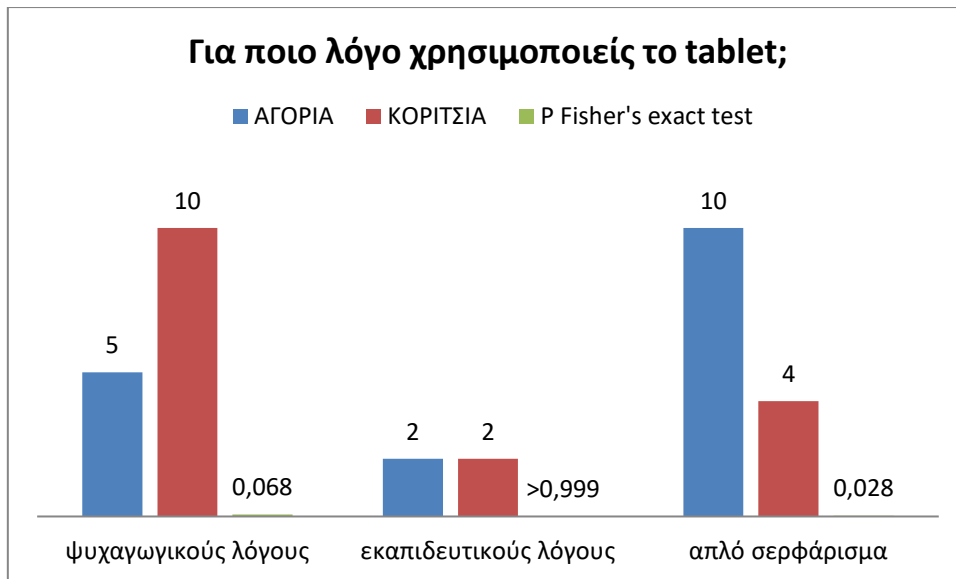

Ερώτηση 21

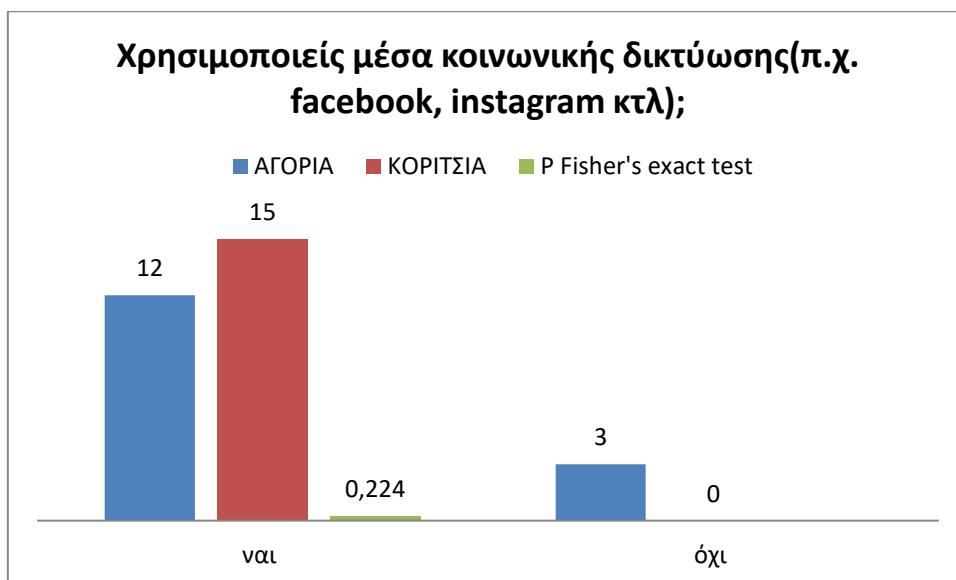
ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ	1	λιγότερο από 1 ώρα	3	20	3	20	>0,999
		2-3 ώρες	11	73,3	10	66,7	
		πάνω από 3 ώρες	1	6,7	2	13,3	
	21	Ναι	12	80	11	73,3	>0,999
		Όχι	3	20	4	26,7	

Σ αυτή την ομάδα ερωτήσεων που αφορούν τον χρόνο χρήσης του tablet βλέπουμε ότι δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά. Το P είναι και στις 2 ερωτήσεις μεγαλύτερο του 0,05. Επομένως, στο συγκεκριμένο ερώτημα συμπεραίνουμε ότι δεν επηρεάζει ο χρόνος χρήσης τις πραγματολογικές ικανότητες.

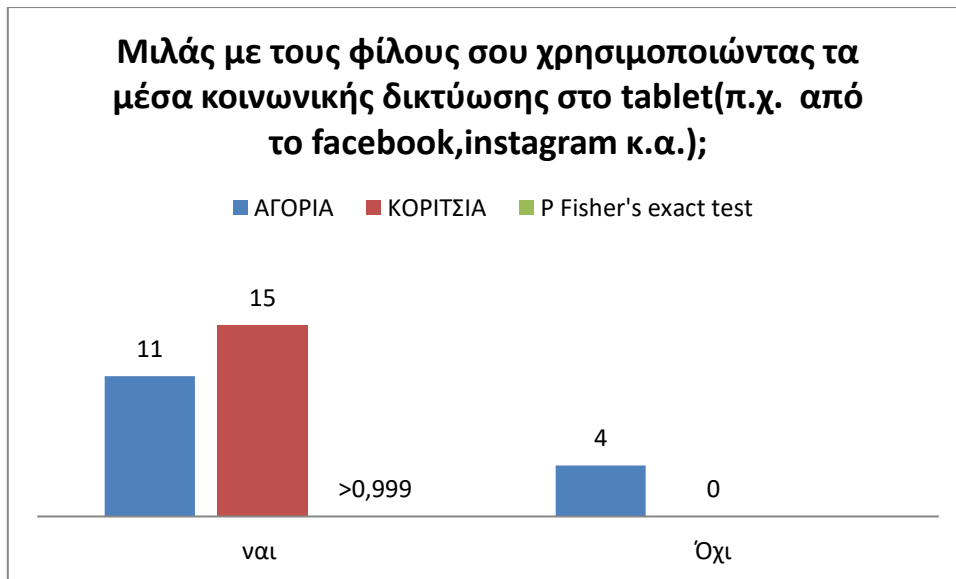
2^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ

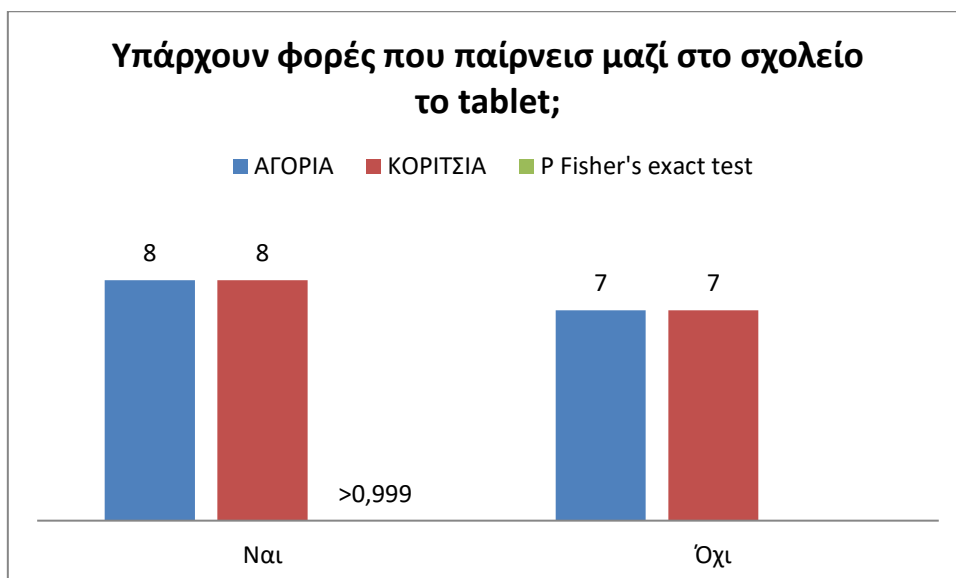
Ερώτηση 3

Ερώτηση 9

Ερώτηση 18

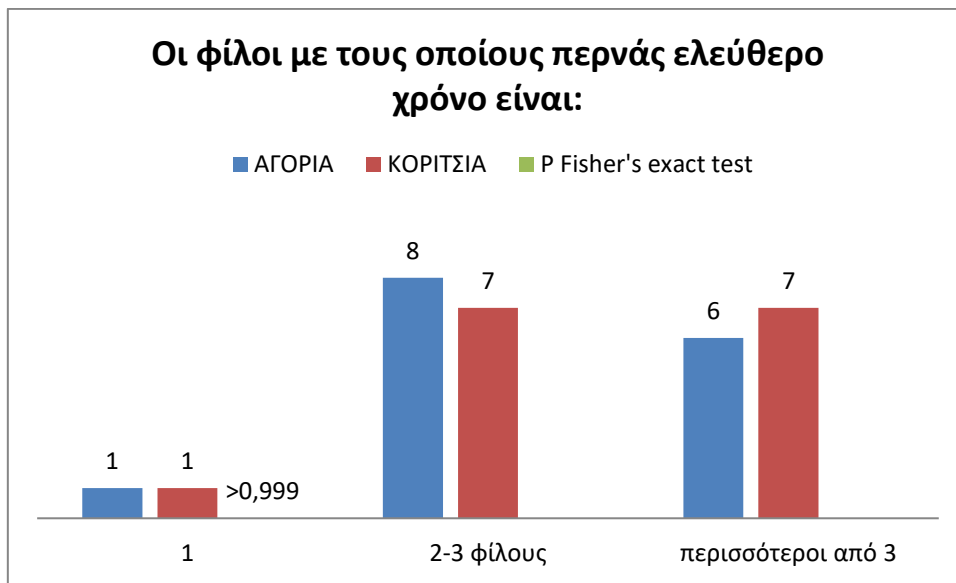

Ερώτηση 10

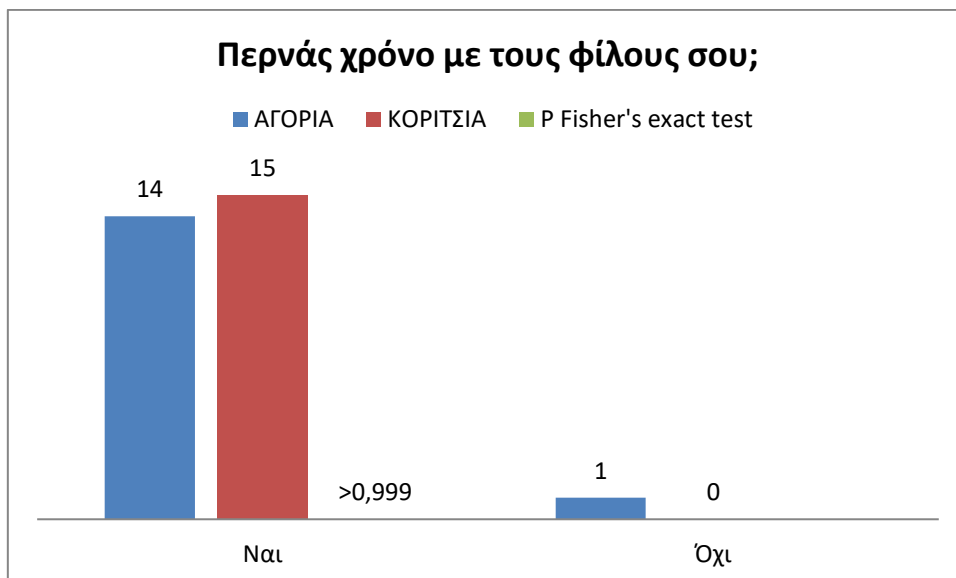
ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ	3	ψυχαγωγικούς λόγους	5	33,3	10	66,7	0,068*
		εκαπιδευτικούς λόγους	2	13,3	2	13,3	>0,999
		απλό σερφάρισμα	10	66,7	4	26,7	0,028*
	9	ναι	12	80	15	100	0,224
		όχι	3	20	0	0	
	18	ναι	11	73,3	15	100	>0,999
		Όχι	4	26,7	0	0	
	10	Ναι	8	53,3	8	53,3	>0,999
		Όχι	7	46,7	7	46,7	

Σ αυτή την κατηγορία εξετάστηκε ο τρόπος χρήσης του tablet από τα αγόρια και τα κορίτσια. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά στην επιλογή «απλό σερφάρισμα». Μόνο, δηλαδή, το ποσοστό χρήσης για απλό σερφάρισμα βρέθηκε να διαφέρει σημαντικά και να είναι μικρότερο στα κορίτσια συγκριτικά με τα αγόρια. Τα υπόλοιπα στοιχεία δεν διέφεραν.

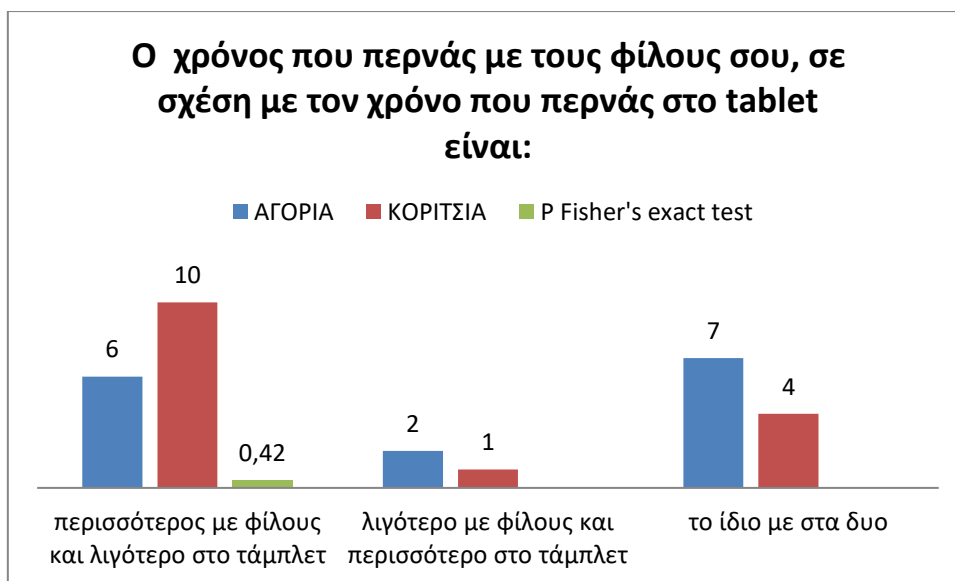
3^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ

Ερώτηση 15

Ερώτηση 20

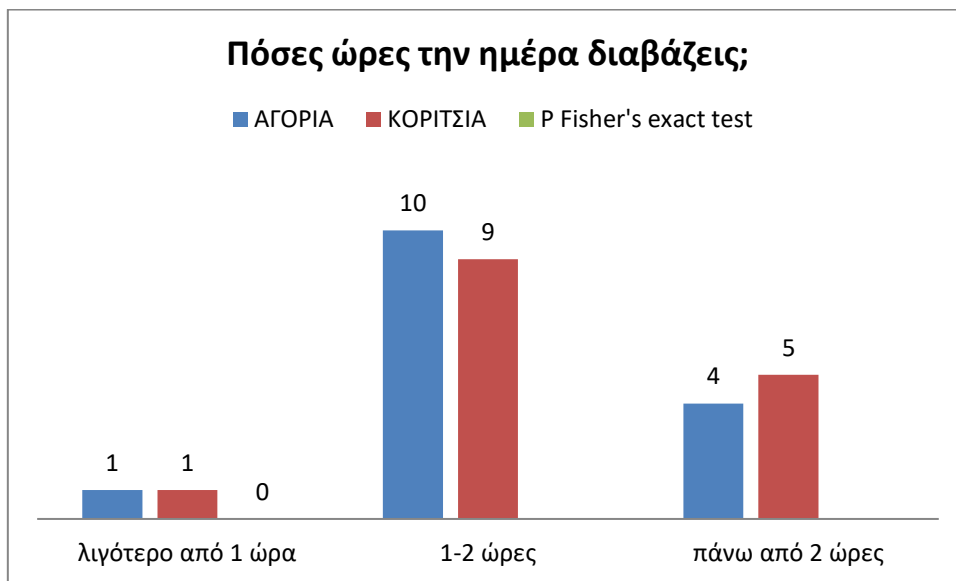

Ερώτηση 22

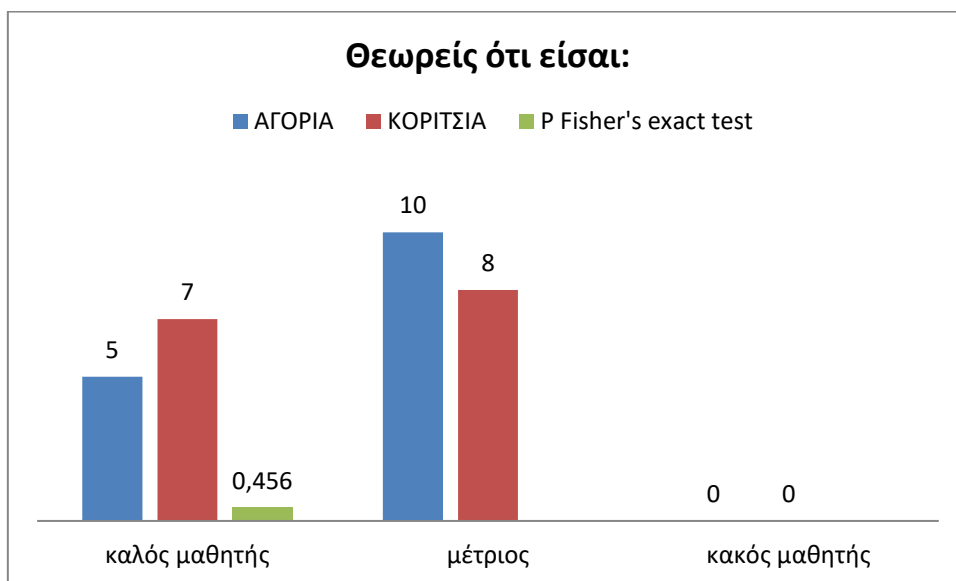
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ	15	1	1	6,7	1	6,7	>0,999
		2-3 φίλους	8	53,3	7	46,7	
		περισσότεροι από 3	6	40	7	46,7	
	20	Ναι	14	93,3	15	100	>0,999
		Όχι	1	6,7	0	0	
	22	περισσότερος με φίλους και λιγότερο στο τάμπλετ	6	40	10	66,7	0,42
		λιγότερο με φίλους και περισσότερο στο τάμπλετ	2	13,3	1	6,7	
	το ίδιο με στα δυο	7	46,7	4	26,7		

Σ αυτή την κατηγορία ερωτήσεων, ερευνήθηκε εάν η κοινωνικοποίηση των παιδιών αρνητικά επηρεάζεται από τη χρήση του tablet. Παρατηρήθηκε ότι δεν υπάρχει καμία στατιστικώς σημαντική διαφορά καθώς τα P είναι όλα μεγαλύτερα του 0,05. Επομένως, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι κατά μεγάλο ποσοστό επηρεάζει θετικά την κοινωνική αλληλεπίδραση των παιδιών.

4^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ

Ερώτηση 5

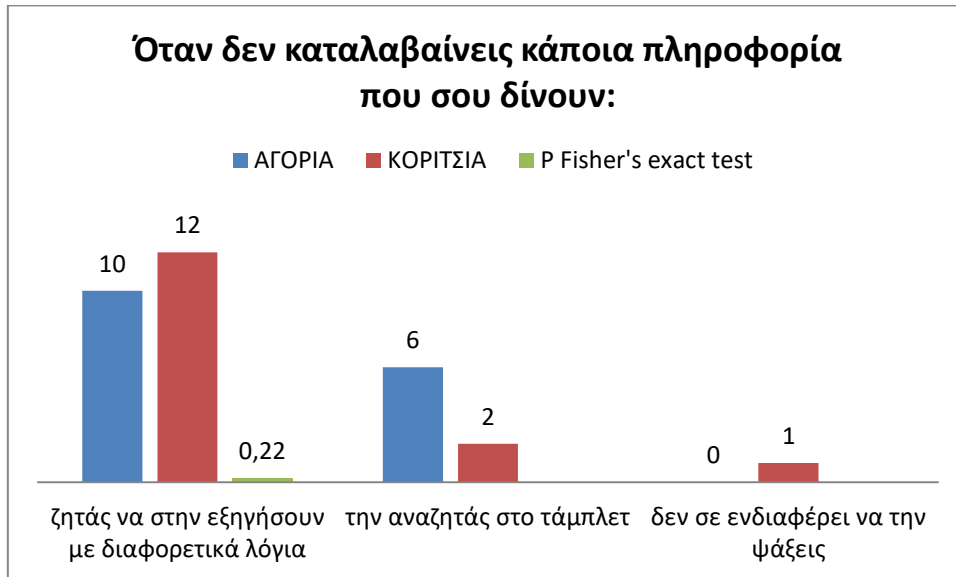

Ερώτηση 6

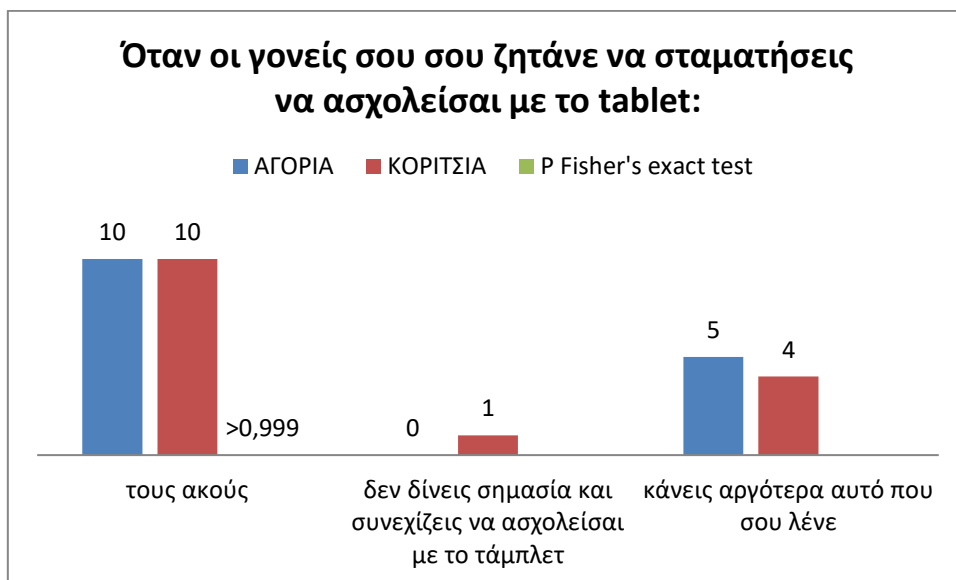
ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ	5	λιγότερο από 1 ώρα	1	6,7	1	6,7	>0,999
		1-2 ώρες	10	66,7	9	60	
		πάνω από 2 ώρες	4	26,7	5	33,3	
	6	καλός μαθητής	5	33,3	7	46,7	0,456*
		μέτριος	10	66,7	8	53,3	
		κακός μαθητής	0	0	0	0	

Η συγκεκριμένη κατηγορία εστιάζει στην σχολική επίδοση των αγοριών και των κοριτσιών. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι δεν υπάρχει κάποια διαφορά επομένως, η χρήση tablet δεν επηρεάζει την σχολική επίδοση των παιδιών.

5^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Ερώτηση 19

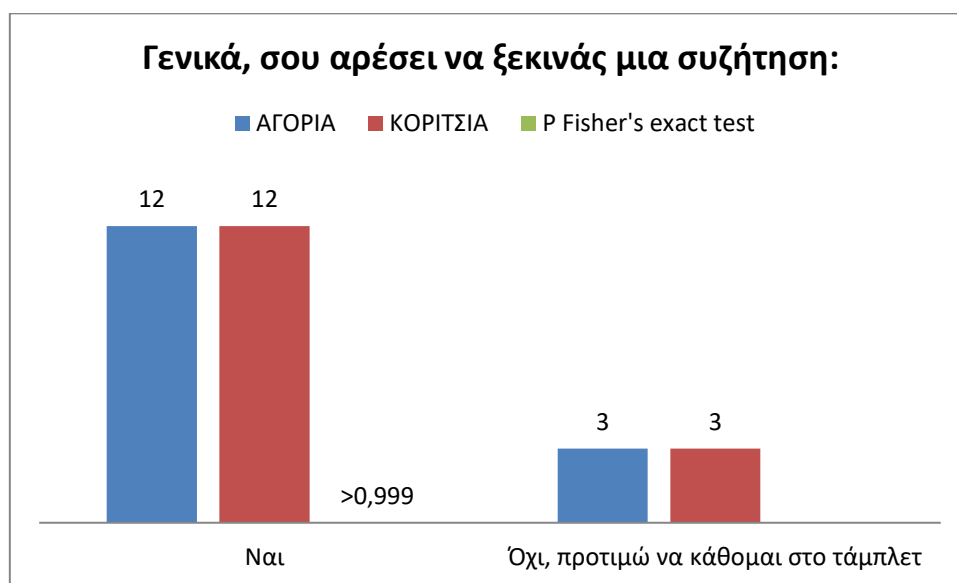

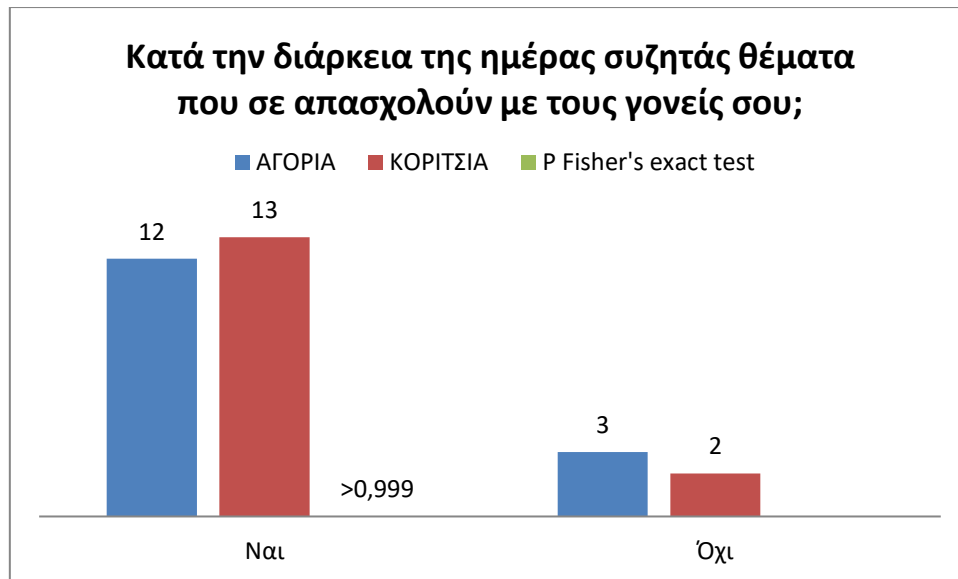
Ερώτηση 11

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	19	ζητάς να στην εξηγήσουν με διαφορετικά λόγια	10	66,7	12	80	0,22
		την αναζητάς στο τάμπλετ	6	40	2	13,3	
		δεν σε ενδιαφέρει να την ψάξεις	0	0	1	6,7	
			(1 παιδί απάντησε και 1ο και το 2ο)				
	11	τους ακούς	10	66,7	10	66,7	>0,999
		δεν δίνεις σημασία και συνεχίζεις να ασχολείσαι με το τάμπλετ	0	0	1	6,7	
		κάνεις αργότερα αυτό που σου λένε	5	33,3	4	26,7	

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω διαγράμματα, δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά σχετικά με την επιρροή του tablet στις γενικές πραγματολογικές ικανότητες.

6^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

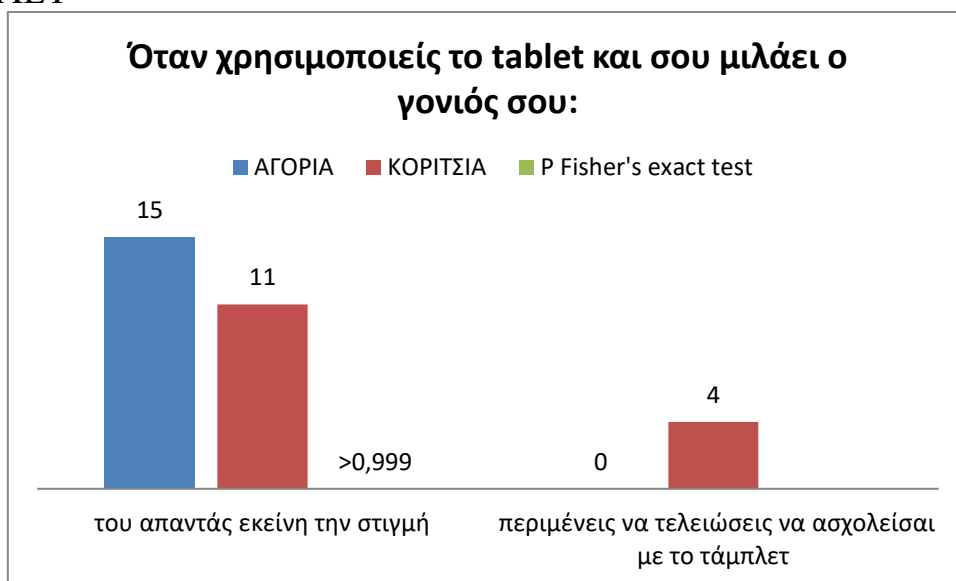

Ερώτηση 13

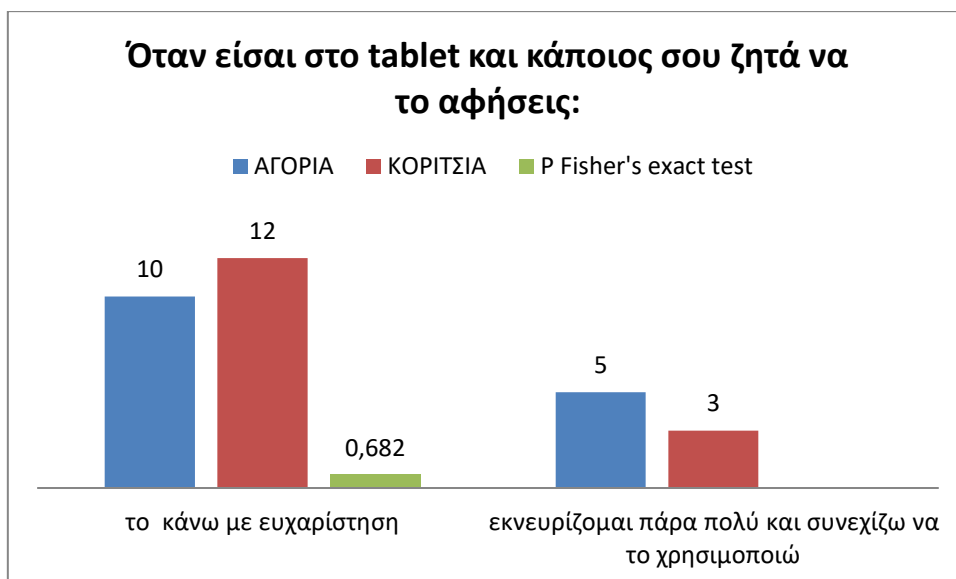
ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ	24	Ναι	12	80	12	80	>0,999
		Όχι, προτιμώ να κάθομαι στο τάμπλετ	3	20	3	20	
	13	Ναι	12	80	13	86,7	>0,999
		Όχι	3	20	2	13,3	

Επομένως, εφόσον το P είναι μεγαλύτερο από 0,05 δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά στην επιρροή των πραγματολογικών ικανοτήτων συζήτησης.

7^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΛΕΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ

Ερώτηση 8

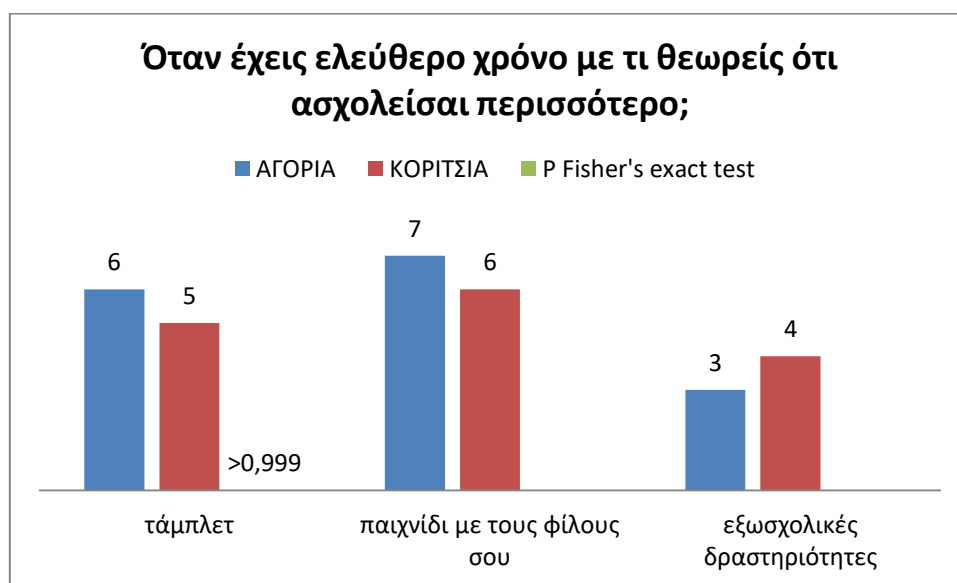
Ερώτηση 23

ΛΕΚΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ	8	του απαντάς εκείνη την στιγμή	15	100	11	73,3	>0,999
			περιμένεις να τελειώσεις να ασχολείσαι με το τάμπλετ	0	0	4	26,7

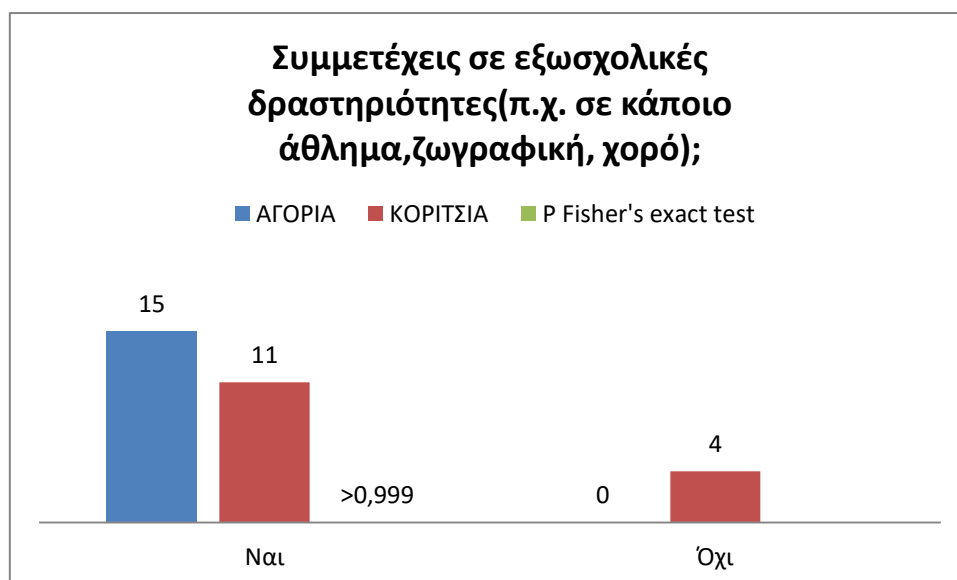
ΤΑΜΠΛΕΤ	23	το κάνω με ευχαρίστηση	10	66,7	12	80	0,682
		εκνευρίζομαι πάρα πολύ και συνεχίζω να το χρησιμοποιώ	5	33,3	3	20	

Και σε αυτή την κατηγορία ερωτήσεων δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά. Επομένως, φαίνεται ότι δεν επηρεάζονται ούτε οι λεκτικές συμπεριφορές κατά την χρήση του tablet.

8^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Ερώτηση 16

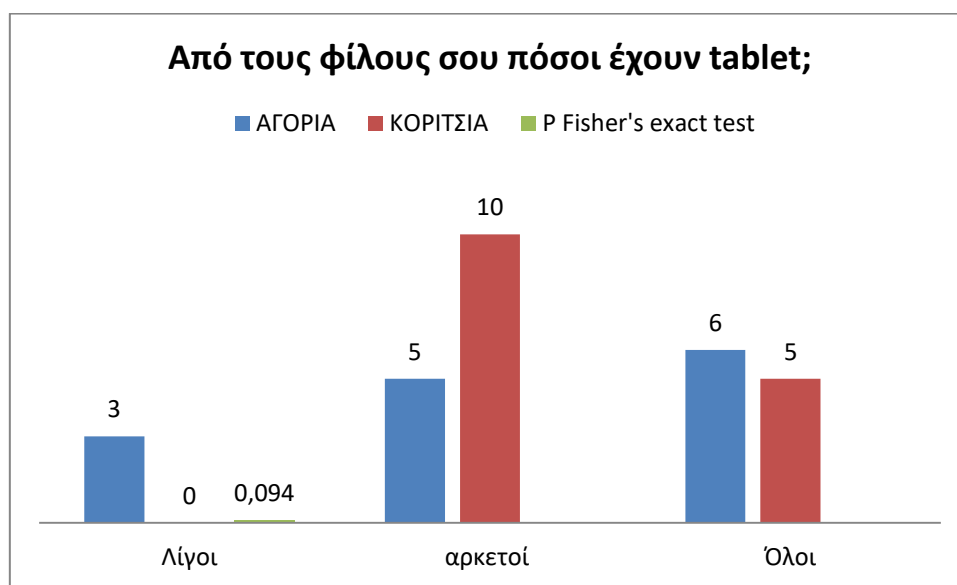

Ερώτηση 14

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ	16	τάμπλετ	6	40	5	33,3	>0,999
		παιχνίδι με τους φίλους σου	7	46,7	6	40	
		εξωσχολικές δραστηριότητες	3	20	4	26,7	
	14	Ναι	15	100	11	73,3	>0,999
		Όχι	0	0	4	26,7	

Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορούσε τον ελεύθερο χρόνο κι πως αξιοποιείται από τα αγόρια και τα κορίτσια. Παρατηρήθηκε ότι το P είναι μεγαλύτερο του 0,05 επομένως δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά ανά ο ελεύθερος χρόνος δεν επηρεάζεται.

9^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΦΙΛΟΙ ΚΑΙ ΤΑΜΠΛΕΤ

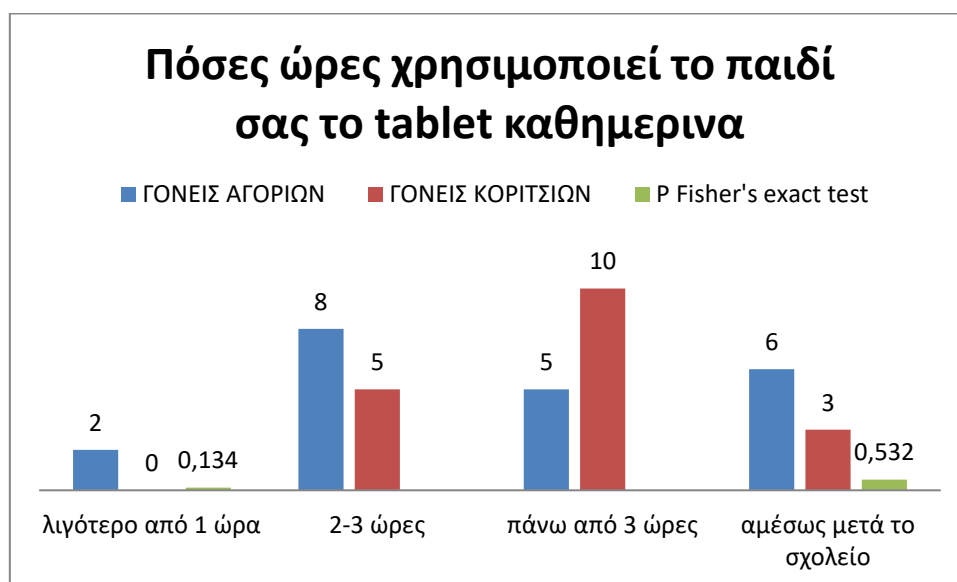
Ερώτηση 17

ΦΙΛΟΙ+ΤΑΜΠΛΕΤ	17	Λίγοι	3	20	0	0	0,094
		αρκετοί	5	33,3	10	66,7	

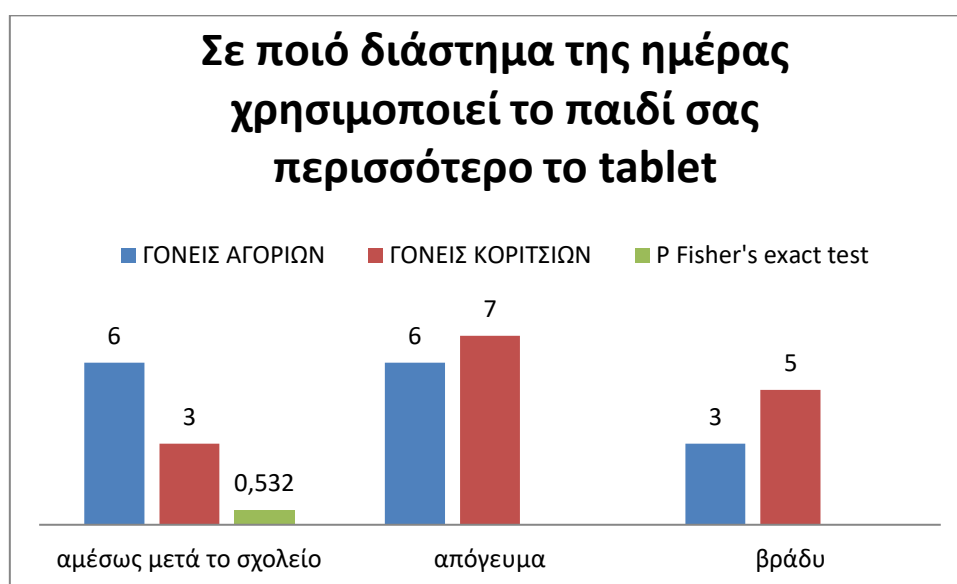
Και εδώ παρατηρείται ότι δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά, επομένως ούτε η χρήση tablet σχετίζεται με τους φίλους.

Η δεύτερη ομάδα ελέγχου αποτελείται από 15 γονείς κοριτσιών και 15 γονείς αγοριών. Στους παρακάτω πίνακες ακολουθεί η σύγκριση των δύο υπο-ομάδων.

1^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ

Ερώτηση 1

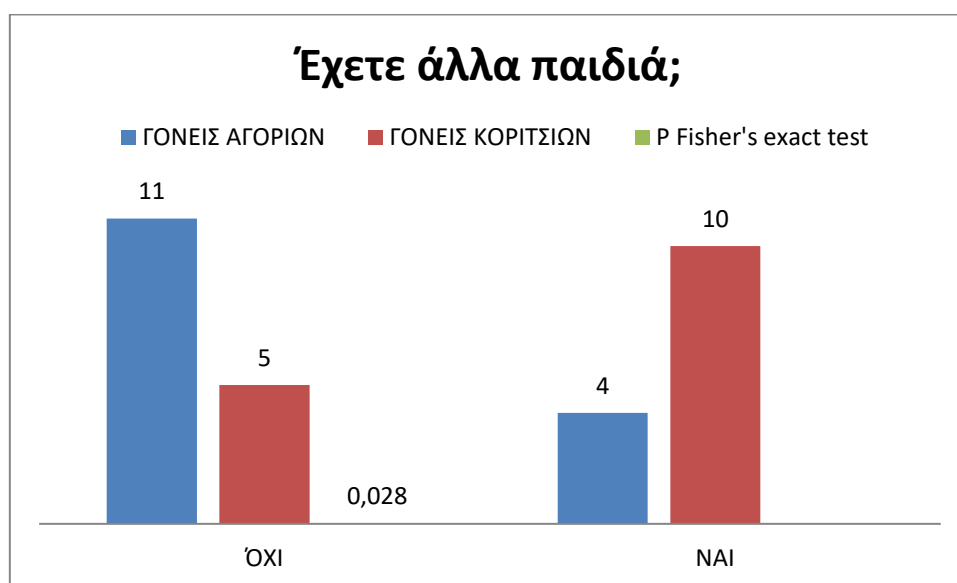
Ερώτηση 5

ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ	1	2	3	4	5	6	7
λιγότερο από 1 ώρα	2	13,3	0	0,0	0,134		
2-3 ώρες	8	53,3	5	33,3			
πάνω από 3 ώρες	5	33,3	10	66,7			

	5	αμέσως μετά το σχολείο	6	40,0	3	20,0	0,532
		απόγευμα	6	40,0	7	46,7	
		βράδυ	3	20,0	5	33,3	

Παρατηρείται ότι ούτε εδώ υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά. Επομένως, δεν επηρεάζει ο χρόνος χρήσης.

2^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΑΔΕΡΦΙΑ

Ερώτηση 3

ΑΔΕΡΦΙΑ	3	Όχι	11	73,3	5	33,3	0,028*
		Ναι	4	26,7	10	66,7	

3^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ

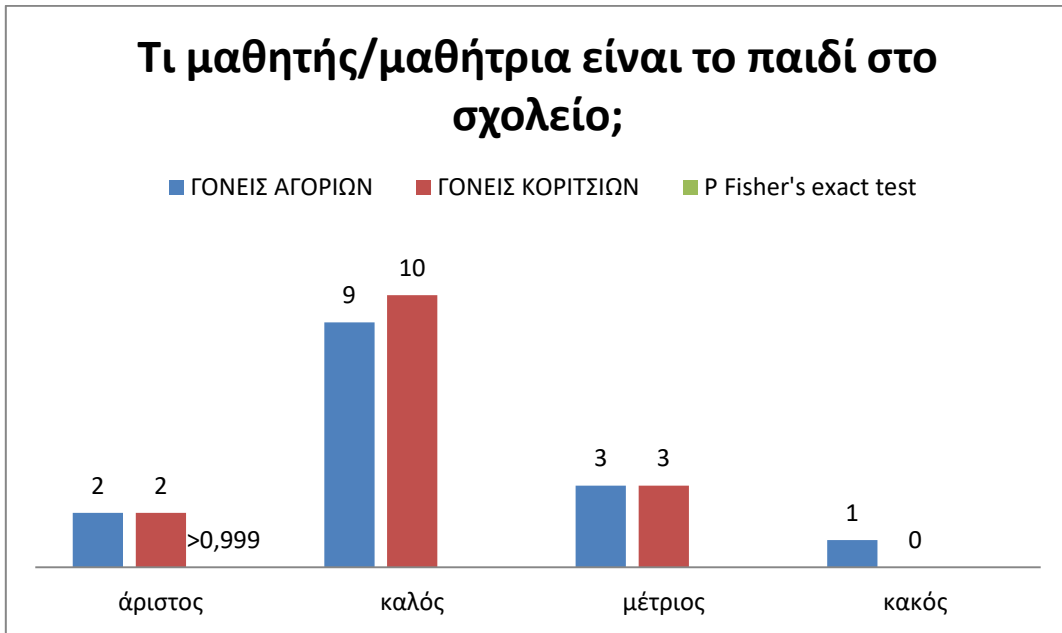

Ερώτηση 4

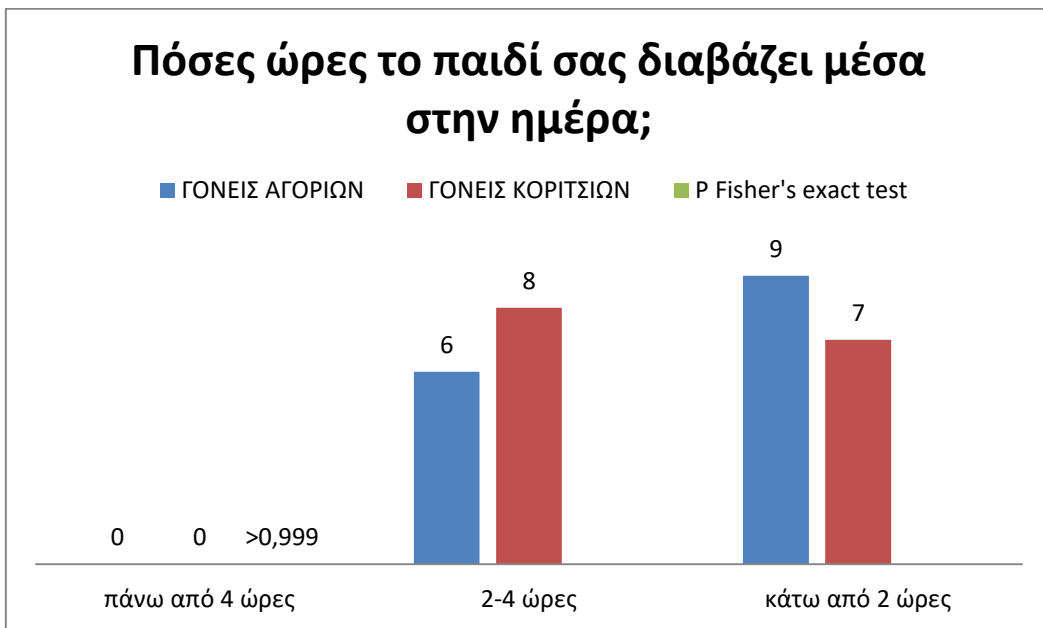
ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ	4	εκπαιδευτικοί λόγοι	4	26,7	4	26,7	>0,999
		ηλεκτρονικά παιχνίδια	10	66,7	3	20,0	0,010
		Μέσα κοινωνικής δικτύωσης	2	13,3	7	46,7	0,109
		απλό σερφάρισμα / αναζήτηση	2	13,3	5	33,3	0,390

Σ' αυτή την κατηγορία ερωτήσεων παρατηρήθηκε μια στατιστικώς σημαντική διαφορά. Οι γονείς δήλωσαν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ότι τα αγόρια το χρησιμοποιούν για ηλεκτρονικά παιχνίδια συγκριτικά με τα κορίτσια.

4^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ

Ερώτηση 6

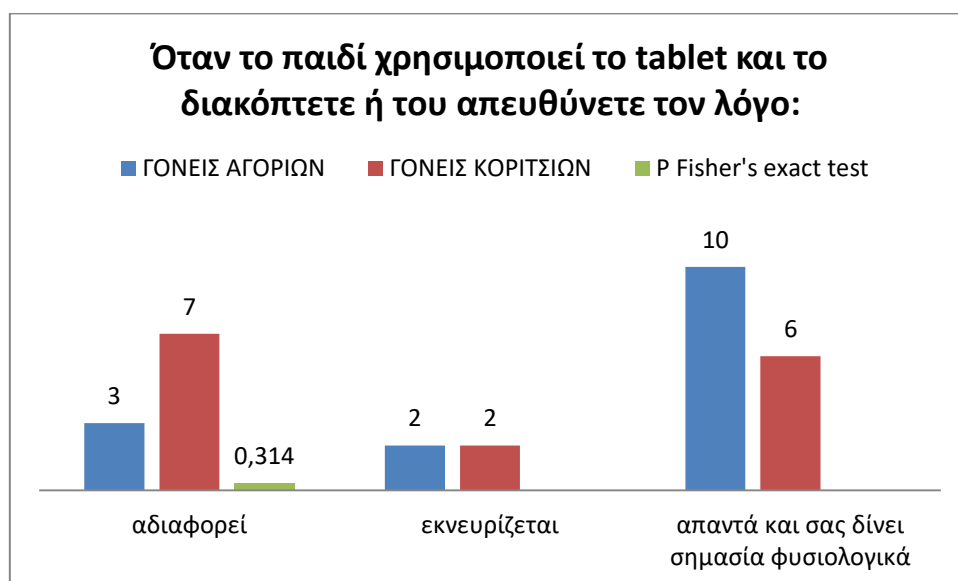
Ερώτηση 7

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΔΟΣΗ	6	άριστος	2	13,3	2	13,3	>0,999
		καλός	9	60,0	10	66,7	
		μέτριος	3	20,0	3	20,0	
		κακός	1	6,7	0	0,0	
	7	πάνω από 4 ώρες	0	0,0	0	0,0	>0,999

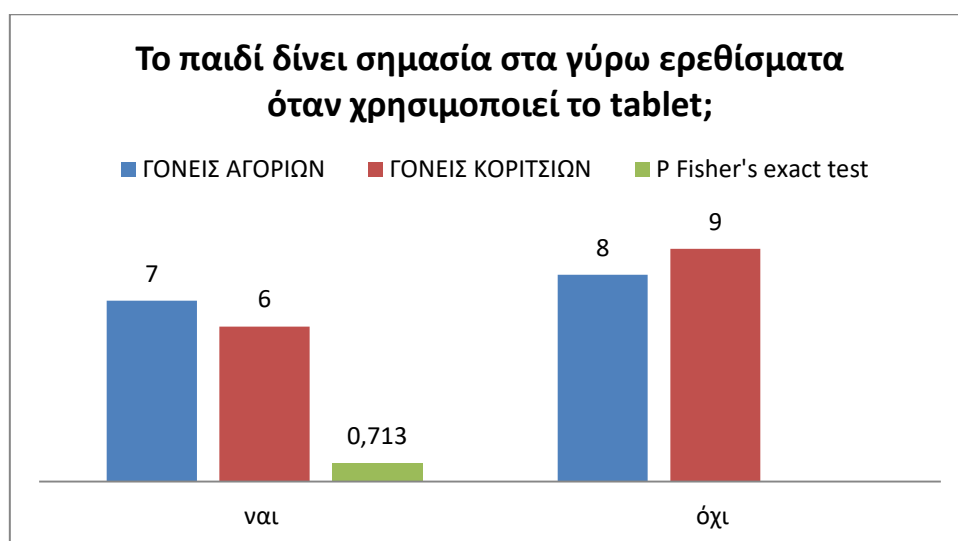
	2-4 ώρες	6	40,0	8	53,3	
	κάτω από 2 ώρες	9	60,0	7	46,7	

Σ αυτή την κατηγορία τοποθετήθηκαν οι ερωτήσεις που αφορούν την σχολική επίδοση των παιδιών από την οπτική γωνία των γονιών. Δεν υπάρχει κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά, επομένως, δεν επηρεάζει το tablet την σχολική επίδοση των παιδιών.

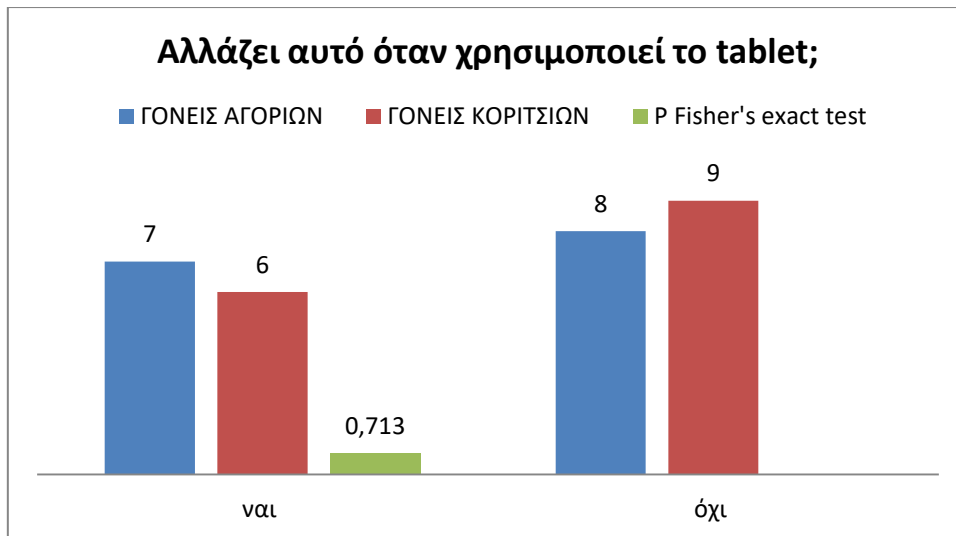
5^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ

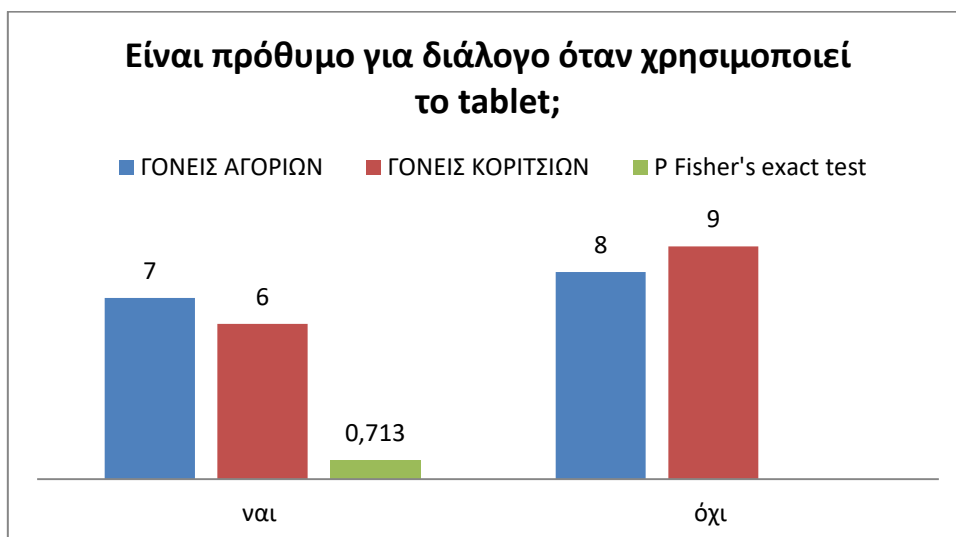
Ερώτηση 8

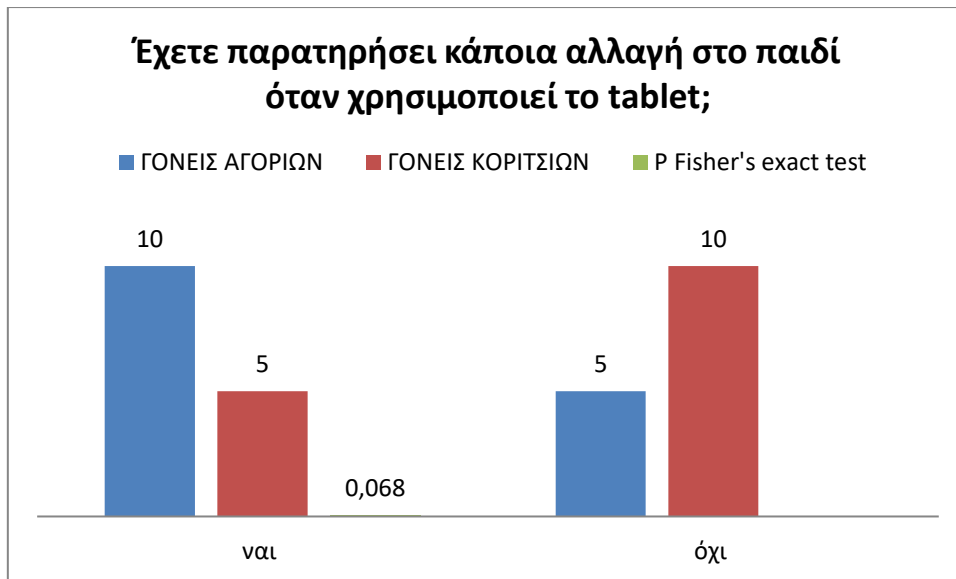
Ερώτηση 13

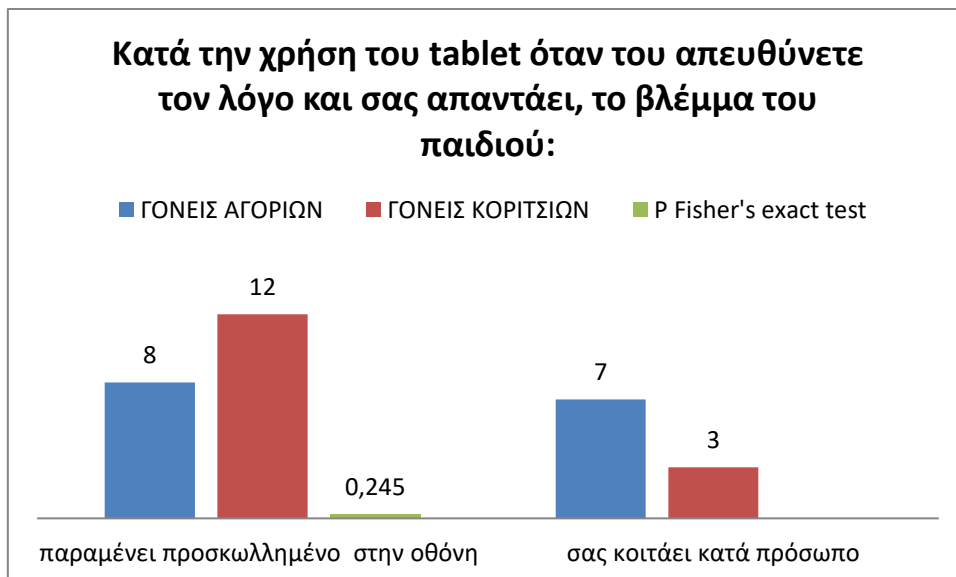
Ερώτηση 16

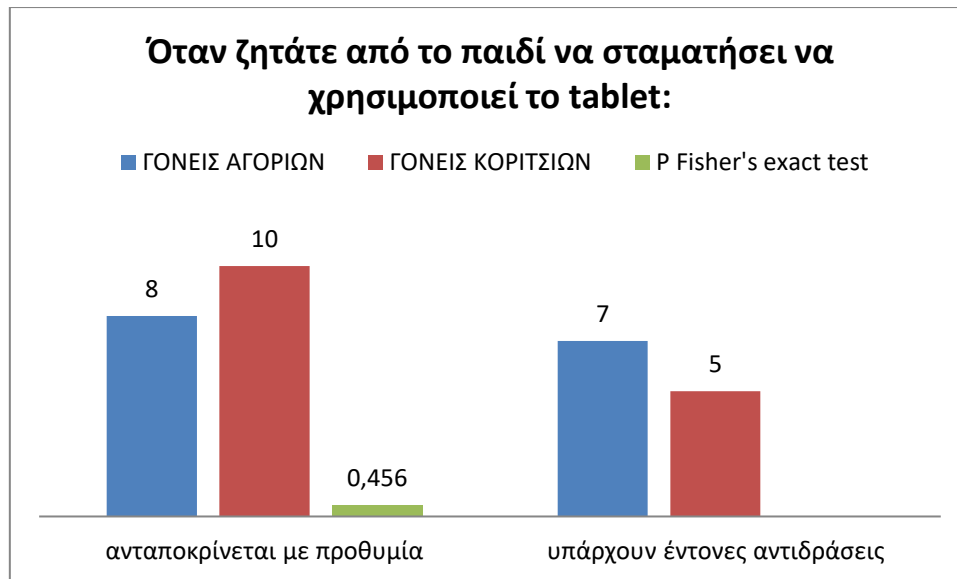
Ερώτηση 18

Ερώτηση 21

Ερώτηση 22

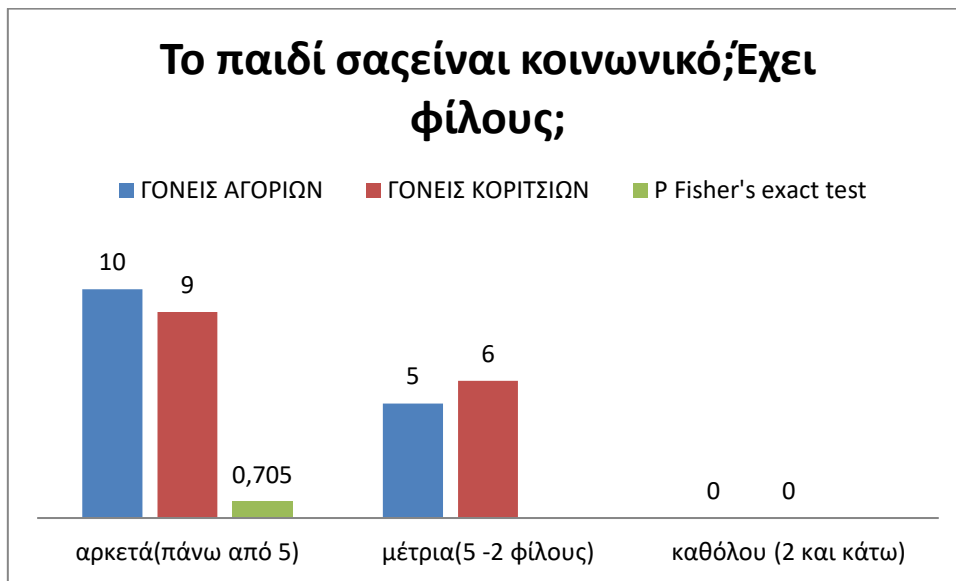

Ερώτηση 9

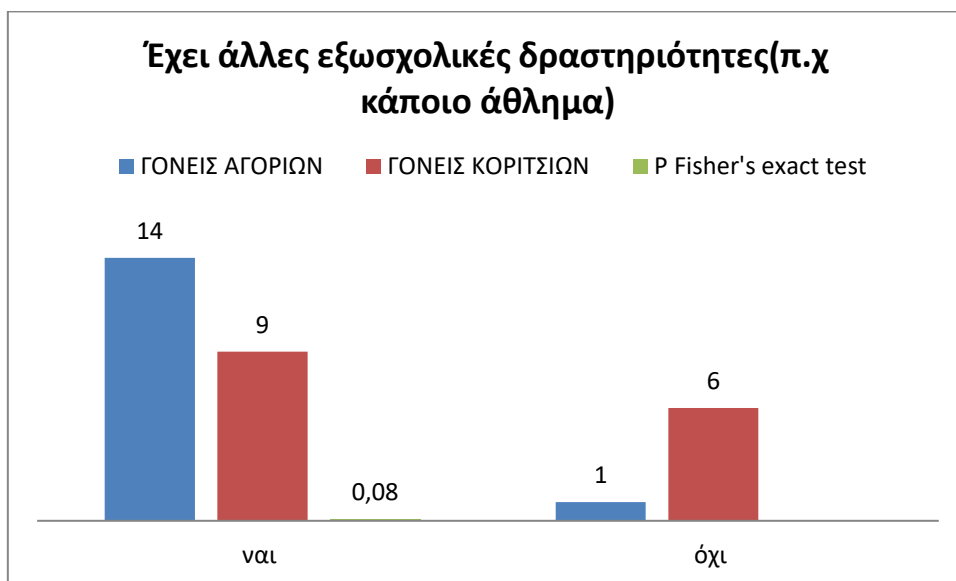
ΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ	8	αδιαφορεί	3	20,0	7	46,7	0,314
ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΑΜΠΛΕΤ		εκνευρίζεται	2	13,3	2	13,3	
		απαντά και σας δίνει σημασία φυσιολογικά	10	66,7	6	40,0	
	13	ναι	10	66,7	8	53,3	0,710
		όχι	5	33,3	7	46,7	
	16	ναι	7	46,7	9	60,0	0,464*
		όχι	8	53,3	6	40,0	
	18	ναι	7	46,7	6	40,0	0,713*
		όχι	8	53,3	9	60,0	
	21	ναι	10	66,7	5	33,3	0,068*
		όχι	5	33,3	10	66,7	
	22	παραμένει προσκωλημένο στην οθόνη	8	53,3	12	80,0	0,245*
		σας κοιτάει κατά πρόσωπο	7	46,7	3	20,0	
	9	ανταποκρίνεται με προθυμία	8	53,3	10	66,7	0,456*
		υπάρχουν έντονες αντιδράσεις	7	46,7	5	33,3	

Σχετικά με την συγκεκριμένη κατηγορία των ερωτήσεων δεν υπάρχει κάποια διαφορά στατιστικώς σημαντική, συνεπώς η χρήση tablet, σύμφωνα με την οπτική γωνία των γονέων, δεν επηρεάζει τις λεκτικές και πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών.

6^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ

Ερώτηση 11

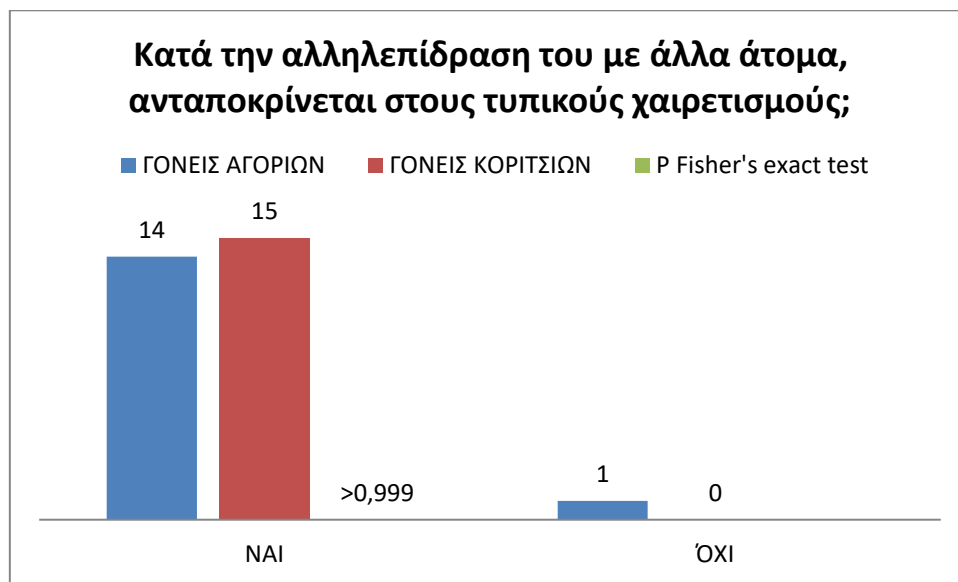

Ερώτηση 12

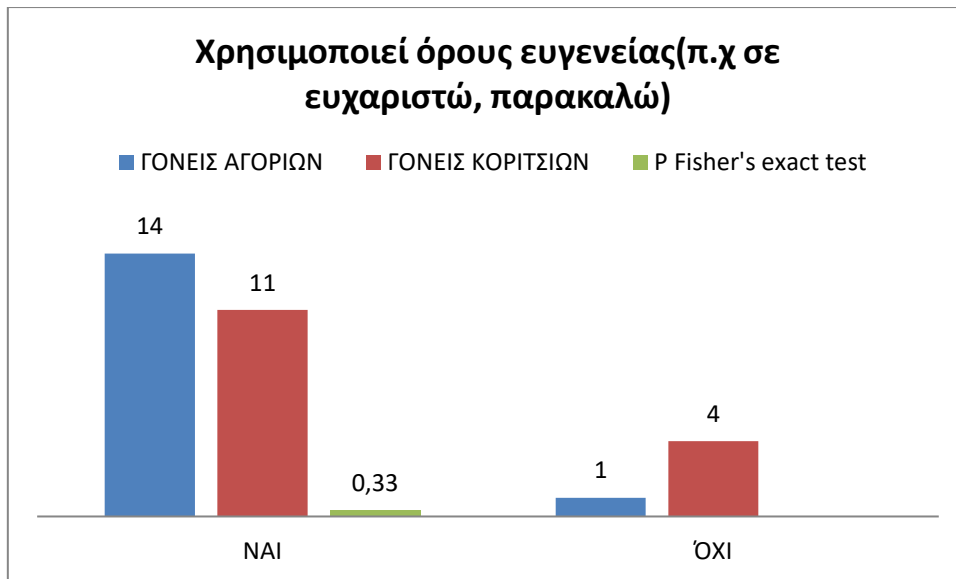
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΤΗΤΑ	11	αρκετά (πάνω από 5)	10	66,7	9	60,0	0,705*
		μέτρια(5 -2 φίλους)	5	33,3	6	40,0	
		καθόλου (2 και κάτω)	0	0,0	0	0,0	
	12	ναι	14	93,3	9	60,0	0,080
		όχι	1	6,7	6	40,0	

Η συγκεκριμένη κατηγορία αφορά την κοινωνικοποίηση των παιδιών, σύμφωνα με όσα ανέφεραν οι γονείς. Ούτε εδώ παρατηρείται κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά, επομένως δεν επηρεάζει η καθημερινή χρήση tablet την κοινωνικότητα των παιδιών.

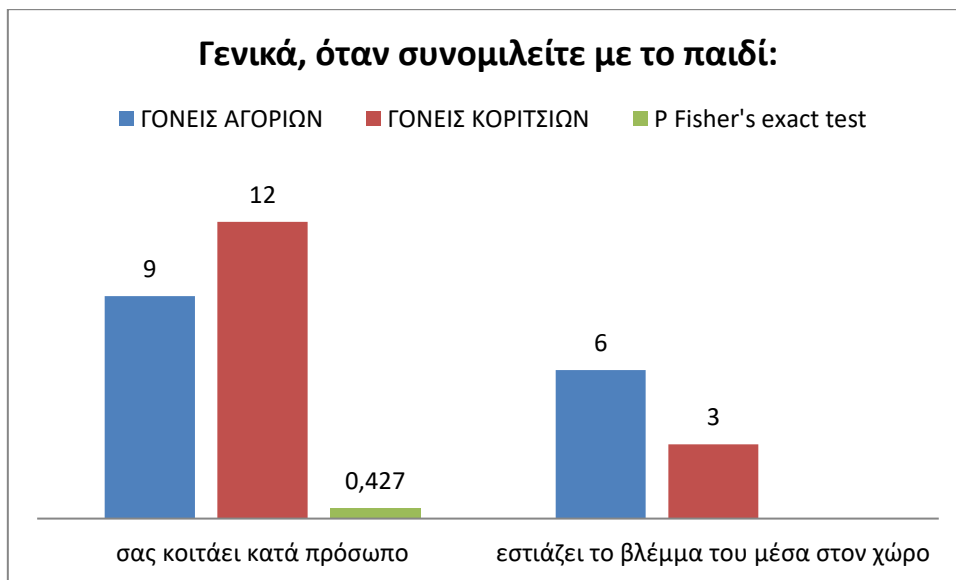
7^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

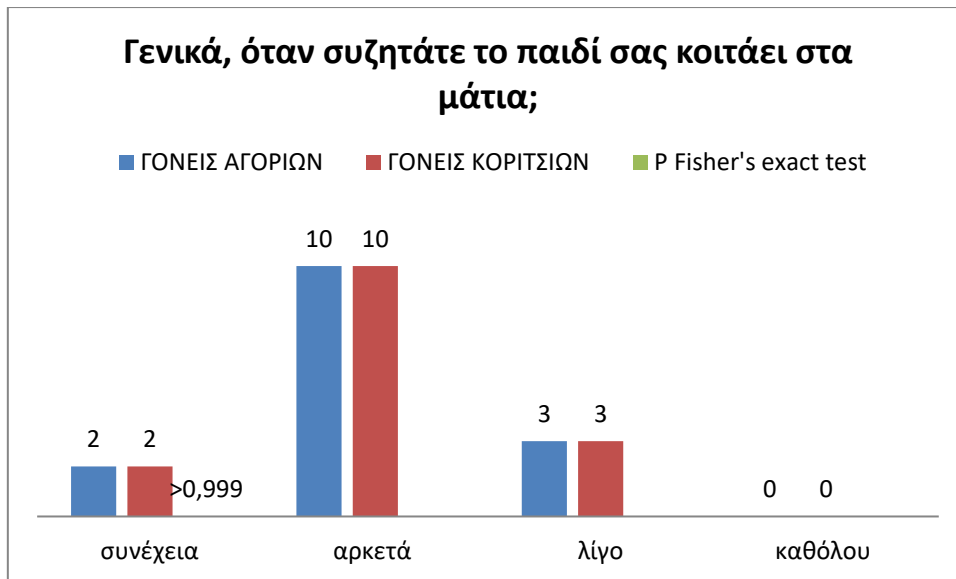
Ερώτηση 19

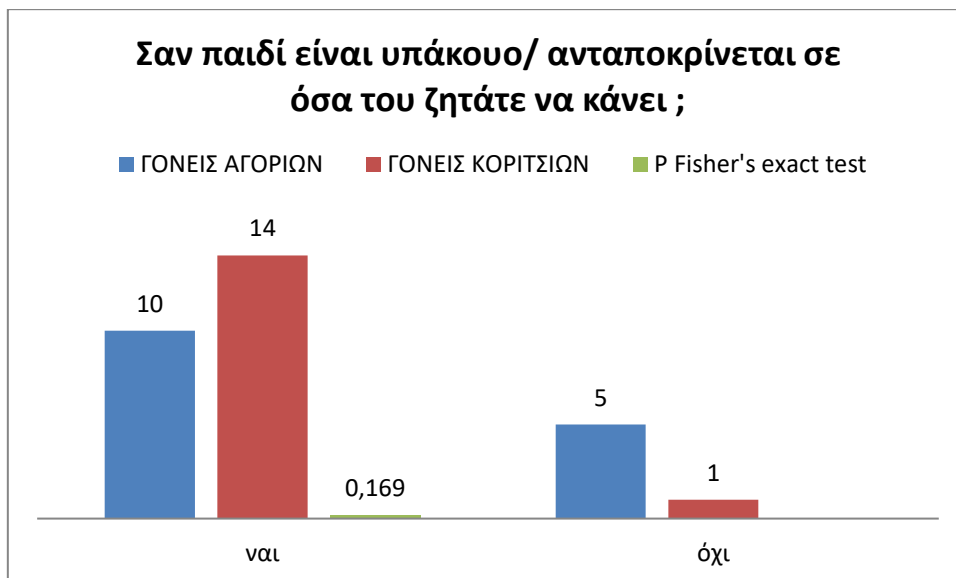
Ερώτηση 20

Ερώτηση 23

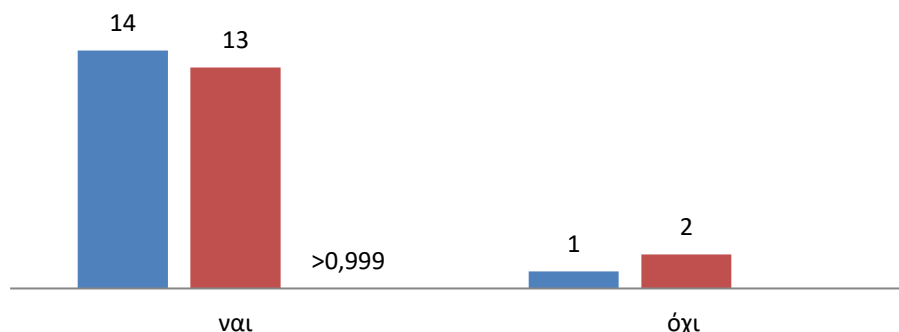
Ερώτηση 24

Ερώτηση 25

Αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο μιλάει ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται ; (π.χ Συνομήλικος, ενήλικας)

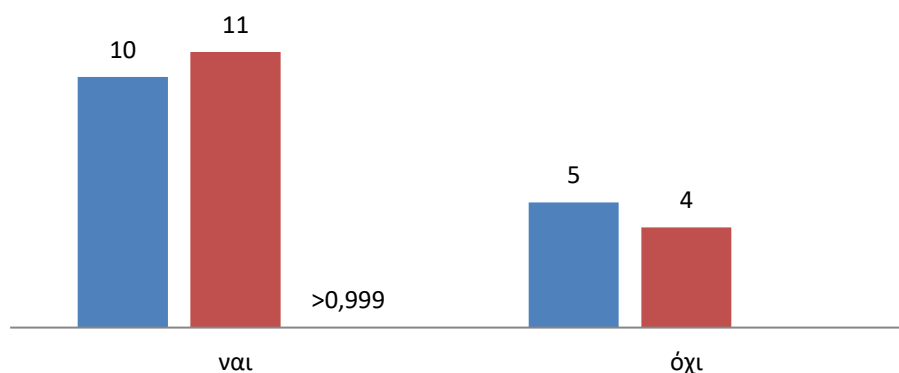
■ ΓΟΝΕΙΣ ΑΓΟΡΙΩΝ ■ ΓΟΝΕΙΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ■ P Fisher's exact test

Ερώτηση 27

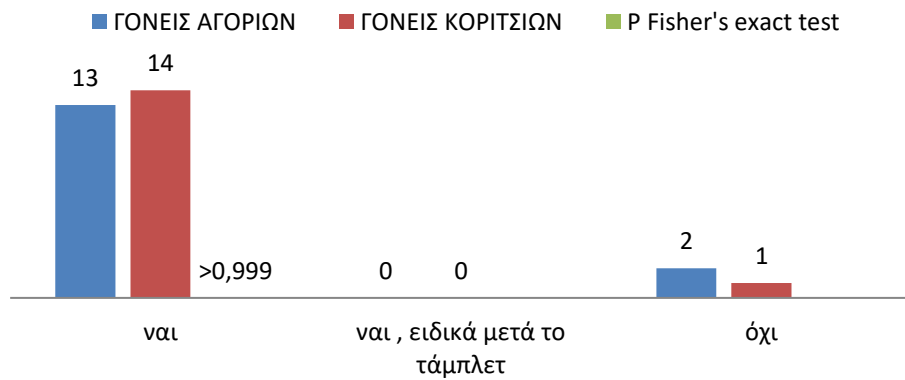
Μπορεί το παιδί να κατανοήσει αφηρημένες έννοιες(π.χ δημοκρατία, ελευθερία)

■ ΓΟΝΕΙΣ ΑΓΟΡΙΩΝ ■ ΓΟΝΕΙΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ ■ P Fisher's exact test

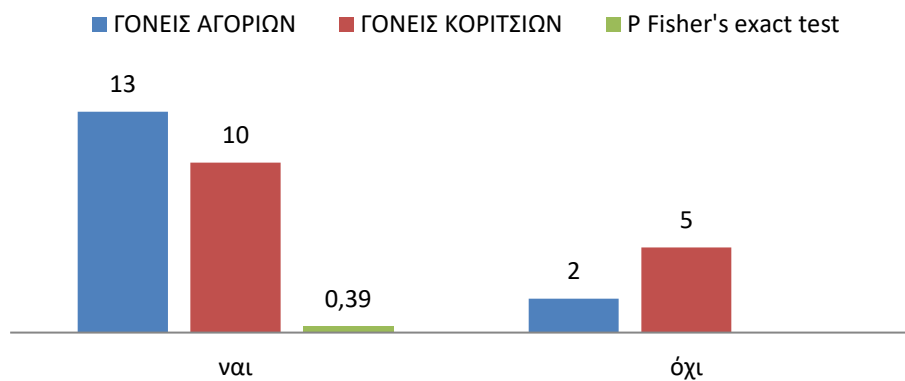
Ερώτηση 30

Το παιδί έχει την ικανότητα να αντιληφθεί πότε του μιλάτε κυριολεκτικά και πότε μεταφορικά;(π.χ. παρομοιώσεις και χιούμορ)

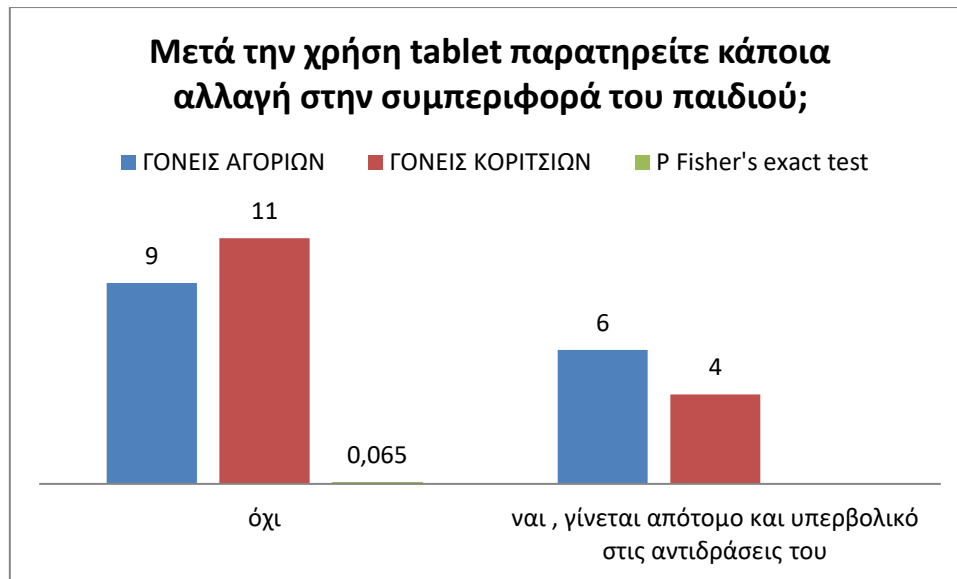

Ερώτηση 31

Έχετε παρατηρήσει ποτέ το παιδί σας να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet χωρίς την δική σας προτροπή;

Ερώτηση 10

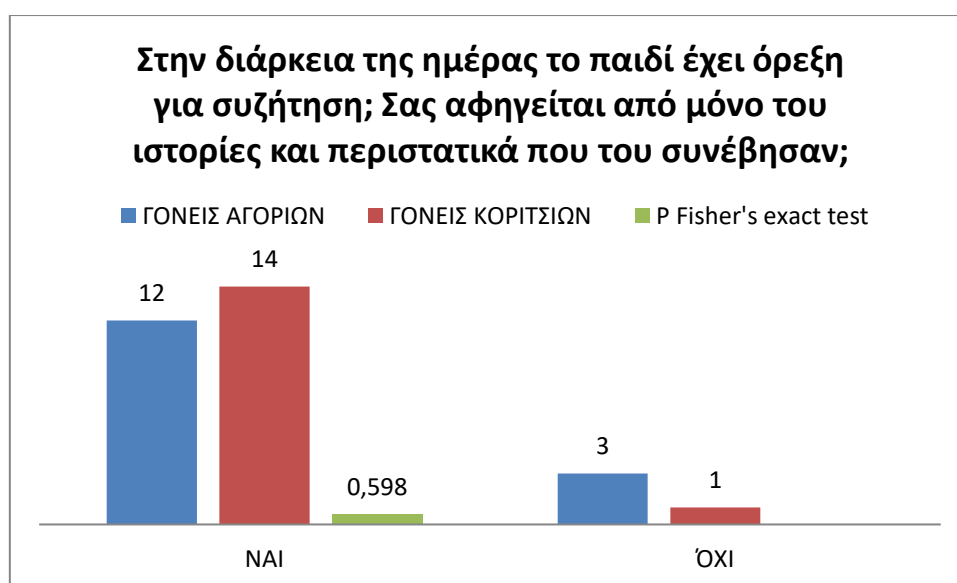
Ερώτηση 26

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	19	ΝΑΙ	14	93,3	15	100,0	>0,999
		ΌΧΙ	1	6,7	0	0,0	
	20	ΝΑΙ	14	93,3	11	73,3	0,330
		ΌΧΙ	1	6,7	4	26,7	
	23	σας κοιτάει κατά πρόσωπο	9	60,0	12	80,0	0,427
		εστιάζει το βλέμμα του μέσα στον χώρο	6	40,0	3	20,0	
	24	συνέχεια	2	13,3	2	13,3	>0,999
		αρκετά	10	66,7	10	66,7	
		λίγο	3	20,0	3	20,0	
		καθόλου	0	0,0	0	0,0	
	25	ναι	10	66,7	14	93,3	0,169
		όχι	5	33,3	1	6,7	
	27	ναι	14	93,3	13	86,7	>0,999
		όχι	1	6,7	2	13,3	
	30	ναι	10	66,7	11	73,3	>0,999
		όχι	5	33,3	4	26,7	
	31	ναι	13	86,7	14	93,3	>0,999
		ναι , ειδικά μετά το τάμπλετ	0	0,0	0	0,0	
		όχι	2	13,3	1	6,7	
	10	ναι	13	86,7	10	66,7	0,390
		όχι	2	13,3	5	33,3	
	26	όχι	9	60,0	11	73,3	0,065*

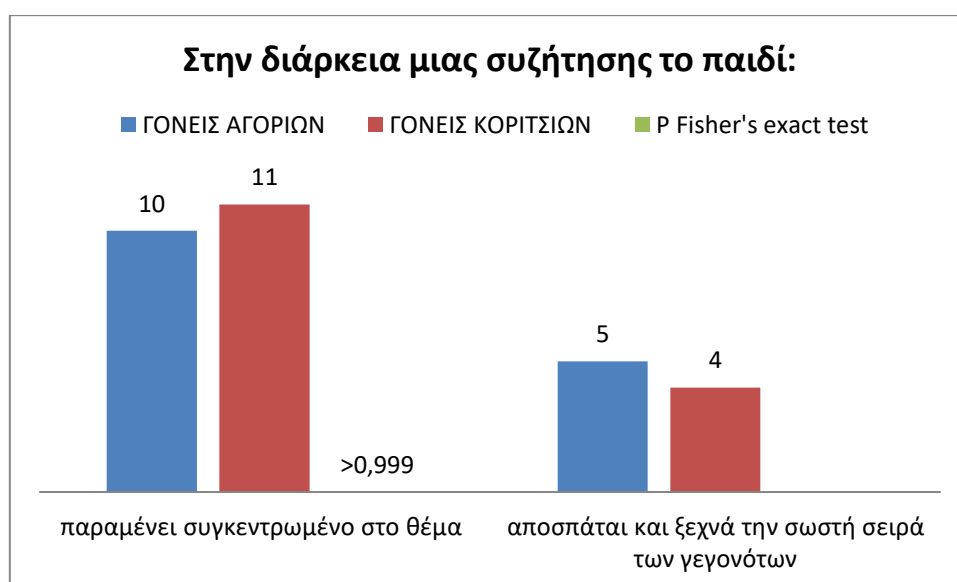
		ναι , γίνεται απότομο και υπερβολικό στις αντιδράσεις του	6	40,0	4	26,7	
--	--	---	---	------	---	------	--

Η στατιστική ανάλυση σχετικά με τις γενικές πραγματολογικές ικανότητες δεν έδειξε κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά μιας και το P σε καμία ερώτηση δεν ήταν μικρότερο του 0,05.

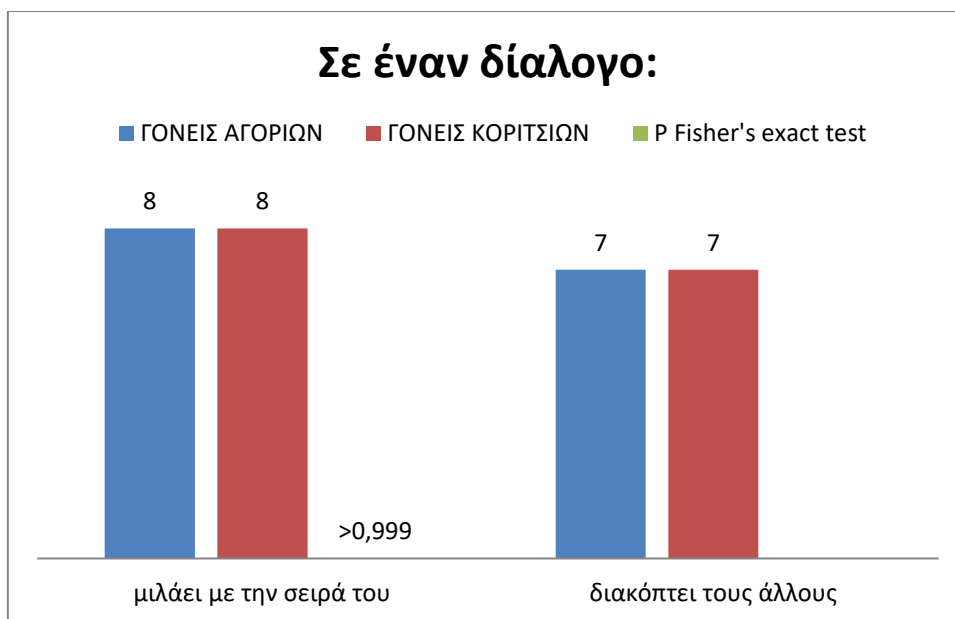
8^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Ερώτηση 14

Ερώτηση 15

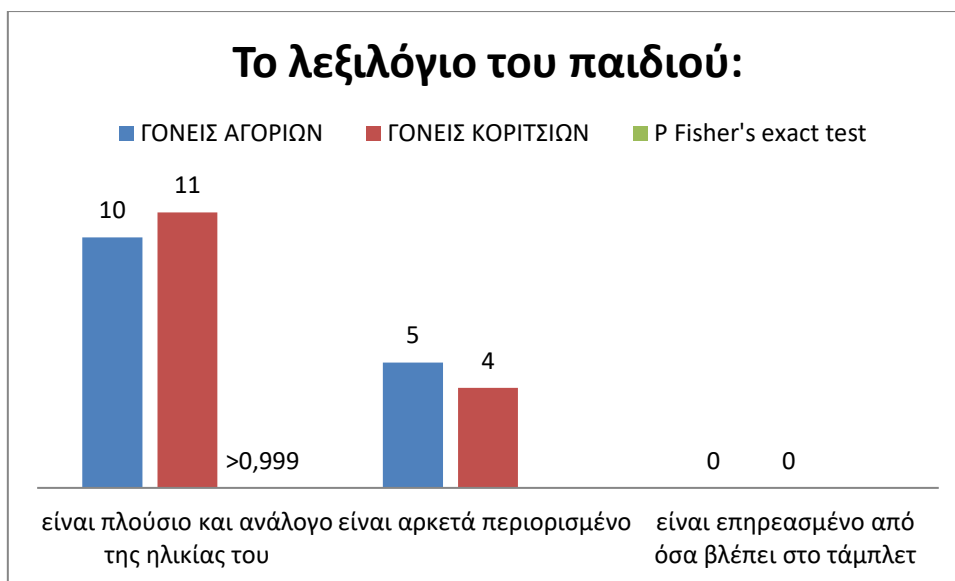

Ερώτηση 17

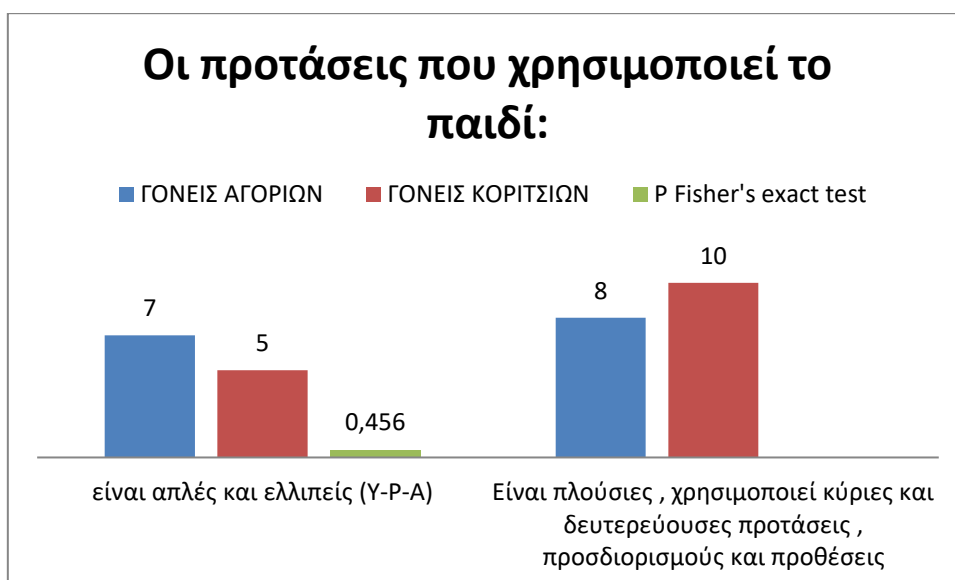
ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ	14	ΝΑΙ	12	80,0	14	93,3	0,598
		ΌΧΙ	3	20,0	1	6,7	
	15	παραμένει συγκεντρωμένο στο θέμα	10	66,7	11	73,3	>0,999
		αποσπάται και ξεχνά την σωστή σειρά των γεγονότων	5	33,3	4	26,7	
	17	μιλάει με την σειρά του	8	53,3	8	53,3	>0,999
		διακόπτει τους άλλους	7	46,7	7	46,7	

Η ανάλυση της συγκεκριμένης κατηγορίας δεν έδειξε κάποια στατιστικώς σημαντική διαφορά σχετικά με την επιρροή των πραγματολογικών ικανοτήτων συζήτησης .

9^η ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ: ΛΕΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ερώτηση 28

Ερώτηση 29

ΛΕΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	28	είναι πλούσιο και ανάλογο της ηλικίας του	10	66,7	11	73,3	>0,999
		είναι αρκετά περιορισμένο	5	33,3	4	26,7	
		είναι επηρεασμένο από όσα βλέπει στο τάμπλετ	0	0,0	0	0,0	
	29	είναι απλές και ελλιπείς (Y-P-A)	7	46,7	5	33,3	0,456*
		Είναι πλούσιες , χρησιμοποιεί κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις , προσδιορισμούς και προθέσεις	8	53,3	10	66,7	

Συμπερασματικά, η στατιστική ανάλυση δείχνει ότι δεν υπάρχει κάποια στατιστική διαφορά σε κάποιο κομμάτι της πραγματολογίας. Το μόνο που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι γονείς δήλωσαν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό ότι τα αγόρια το χρησιμοποιούν για ηλεκτρονικά παιχνίδια συγκριτικά με τα κορίτσια. Από την ομάδα ελέγχου των παιδιών, προέκυψε όπως αναφέρθηκε παραπάνω ότι το ποσοστό χρήσης για απλό σερφάρισμα βρέθηκε να διαφέρει σημαντικά και να είναι μικρότερο στα κορίτσια συγκριτικά με τα αγόρια. Τα υπόλοιπα στοιχεία δεν διέφεραν. Τα υπόλοιπα στοιχεία δεν διέφεραν καθώς το P Fisher's exact test δεν έδειξε κάποια άλλη ερώτηση η οποία να είναι κάτω από 0,05.

Κεφάλαιο 4: Συζήτηση αποτελεσμάτων

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, κύριος σκοπός ήταν να διαπιστωθεί αν η χρήση tablet επιδρά στις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης ηλικίας δώδεκα ετών, για τον σκοπό αυτό τέθηκαν κάποια ερευνητικά ερωτήματα μέσα από τα οποία εξάγονται τα αντίστοιχα συμπεράσματα.

Αρχικά έπρεπε να διευκρινιστεί αν το διάστημα χρήσης του tablet διαδραματίζει κάποιον ρόλο στον αρχικό προβληματισμό της έρευνας. Από την στατιστική ανάλυση προέκυψε πως δεν επηρεάζεται η πραγματολογική ικανότητα από τον χρονικό διάστημα που ένα παιδί χρησιμοποιεί το tablet επομένως το συγκεκριμένο ερώτημα απαντάτε αρνητικά. Εν συνεχεία διερευνήθηκε αν ο τρόπος χρήσης επηρεάζει την πραγματολογική ικανότητα. Το μόνο στοιχείο που προκύπτει είναι πως το απλό σερφάρισμα ως τρόπος χρήσης καταλαμβάνει μικρότερο ποσοστό στα κορίτσια και μεγαλύτερο στα αγόρια. Επομένως το στοιχείο αυτό φανερώνει μία μεγαλύτερη προτίμηση των αγοριών στα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Από την άλλη πλευρά από τις απαντήσεις των γονέων προκύπτει πως τα αγόρια χρησιμοποιούν το tablet για να παίζουν ηλεκτρονικά παιχνίδια, αντίθετα με τα κορίτσια.

Ένα ακόμα σημαντικό ερευνητικό ερώτημα ήταν εάν η χρήση του tablet επηρεάζει αρνητικά την κοινωνικοποίηση των παιδιών, ωστόσο από τις απαντήσεις των παιδιών προκύπτει πως η κοινωνικοποίηση επηρεάζεται θετικά. Τα ίδια ευρήματα προκύπτουν και από τις απαντήσεις των γονέων. Επιπροσθέτως, τέθηκε σκόπιμο να εξετασθεί αν επηρεάζεται η σχολική επίδοση στα παιδιά που χρησιμοποιούν tablet και αν αυτό διαφέρει από φύλλο σε φύλλο και τα ευρήματα ήταν αρνητικά, έδειξαν δηλαδή πως η σχολική επίδοση παραμένει ανεπηρέαστη. Από τις απαντήσεις των γονέων προκύπτουν τα ίδια αποτελέσματα.

Επόμενος στόχος ήταν οι γενικές λεκτικές και πραγματολογικές συμπεριφορές του παιδιού και αν αυτές μεταβάλλονται από την χρήση του tablet. Τα αποτελέσματα στα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα έδειξαν πως δεν παρατηρείται κάποιου είδους επίδραση και πως οι γενικές λεκτικές αλλά και οι πραγματολογικές ικανότητες μένουν ανεπηρέαστες. Ομοίως, τα ίδια αποτελέσματα προκύπτουν και από τις απαντήσεις των γονέων.

Τέλος, μέσα από τις συγκεκριμένες υποθέσεις προκύπτει και το πιο σημαντικό ερευνητικό ερώτημα το οποίο στην ουσία δίνει μία απάντηση στον σκοπό της έρευνας καθώς το ερώτημα είναι εάν επηρεάζεται συνολικά η πραγματολογία ενός παιδιού τυπικής ανάπτυξης ηλικίας δώδεκα ετών και από την στατιστική ανάλυση προκύπτει πως η πραγματολογία δεν επηρεάζεται, στοιχείο που επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις των γονέων.

Κεφάλαιο 5: Περιορισμοί/Συστάσεις

5.1 Περιορισμοί

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης έρευνας σχηματίστηκαν ορισμένες προϋποθέσεις και προέκυψαν περιορισμοί. Σημαντική προϋπόθεση ήταν να δοθεί έγκριση από τον διευθυντή του σχολείου που να επιτρέπει την χορήγηση ερωτηματολογίων στα παιδιά και στους γονείς, σηματοδοτώντας με αυτό τον τρόπο την έναρξη της έρευνας. Αυστηρή οριοθέτηση ήταν πως τα παιδιά που έλαβαν μέρος στην έρευνα έπρεπε να είναι αποκλειστικά δώδεκα ετών. Μία ακόμα προϋπόθεση ήταν πως τα ερωτηματολόγια έπρεπε απαραιτήτως να απαντηθούν από το παιδί καθώς και από έναν από τους δύο γονείς τους. Από αυτά τα στοιχεία που αναφέρθηκαν προκύπτουν ορισμένοι περιορισμοί για την έρευνα. Αν και το δείγμα ενδείκνυται να είναι μεγαλύτερο, εφόσον τα ερωτηματολόγια αφορούσαν συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα καθώς και παιδιά τυπικής ανάπτυξης εν τέλει συλλέχθηκε μικρός αριθμός δείγματος. Ένα άλλο περιοριστικό στοιχείο της παρούσας έρευνας είναι ότι τα ερωτηματολόγια δημιουργήθηκαν αποκλειστικά σε έντυπη μορφή και όχι σε ηλεκτρονική καθώς δεν υπήρχε επιπλέον χρονικό περιθώριο διερεύνησης αν όλοι οι μαθητές έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο.

Επιπροσθέτως, ο σημαντικότερος ίσως περιορισμός ήταν ότι δεν πραγματοποιήθηκε πιλοτική μελέτη που να βοηθάει στην ορθή δημιουργία των ερωτηματολογίων καθώς έπειτα από διερεύνηση δεν υπάρχουν αντίστοιχες έρευνες που να εξετάζουν τον τομέα της τεχνολογίας και της πραγματολογίας συνδυαστικά, ως προς την επιρροή του tablet στις πραγματολογικές ικανότητες των παιδιών τυπικής ανάπτυξης και ηλικίας δώδεκα ετών. Τα ερωτηματολόγια δομήθηκαν από τις ίδιες τις φοιτήτριες και το γεγονός ότι δεν υπήρχε αντίστοιχη έρευνα ήταν αρκετά περιοριστικό στοιχείο για την δυνατότητα σύγκρισης, τροποποίησης ή και βελτίωσης των ερωτημάτων. Η έρευνα πιθανόν να χαρακτηρίζεται από αρκετά ακατέργαστη μορφή λόγω μη ανεύρεσης αντίστοιχης βιβλιογραφίας.

5.2 Συστάσεις

Η συγκεκριμένη έρευνα που διεξήχθη είναι ελλιπής ως προς την βιβλιογραφία καθώς παρατηρήθηκε πως δεν έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες ώστε να ελεγχθεί αν και κατά πόσο είναι υπαρκτή η επίδραση ενός τεχνολογικού επιτεύγματος όπως είναι το tablet στην πραγματολογία των παιδιών. Έρευνες,

επίσης, δεν βρέθηκαν και για την αξιοπιστία των πληροφοριών που δίνουν οι γονείς κατά την συμμετοχή τους σε μια έρευνα.

Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι εν τέλει δεν επηρεάζεται η πραγματολογία, πιθανότατα η δημιουργία και η χρήση ενός σταθμισμένου test να βοηθούσε στην γενίκευση.

Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη αυτόν τον πολύ σημαντικό παράγοντα, συστήνεται:

- ✓ Διερεύνηση αν και κατά πόσο είναι υπαρκτή η επίδραση της τεχνολογίας στην πραγματολογία.
- ✓ Διερεύνηση αν και κατά πόσο οι φορητές συσκευές όπως τα tablet είναι περιοριστικά ως προς την συνολική πραγματολογική εικόνα ενός παιδιού.
- ✓ Να πραγματοποιηθούν έρευνες με σκοπό την ενημέρωση των παιδιών, γονέων και εκπαιδευτικών ως προς τον χρόνο και τον τρόπο διαχείρισης του tablet από ένα παιδί .
- ✓ Να υπάρχει ενημέρωση των παιδιών ώστε να χρησιμοποιούν με συγκεκριμένο χρονικό όριο και για συγκεκριμένο λόγο το tablet, καθώς η κατάχρηση αυτού αντενδείκνυται και πιθανόν να επιφέρει τα ακριβώς αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που προέκυψαν στην στατιστική ανάλυση.

Βιβλιογραφία

- Bells M.: «The history of communication», http://inventors.about.com/library/inventors/bl_history_of_communication
- Belinda Hill & Associates, (2008), Pragmatic Language, (online) (cited 12-3-2019)
- Bells M.: «The history of communication», http://inventors.about.com/library/inventors/bl_history_of_communication.htm+history+of+communication&hl=el . Ανάκτηση 8/3/2019
- Bishop, D. V., Bishop, D. V. M., & Leonard, L. B. (2000). Pragmatic language impairment: A correlate of SLI, a distinct subgroup, or part of the autistic continuum. *Speech and language impairments in children: Causes, characteristics, intervention and outcome*, 99-113.
- Camarata M.S. , & Gibson T.(1999) . Pragmatic language deficits in attention-defocit hyperactivity disorder . *Mental Retardation and Developmental Disabilities* ,5, 207-214
- Carston, Robyn (2002) *Thoughts and Utterances: The Pragmatics of Explicit Communication*. Oxford: Blackwell.
- Γιαννακοπούλου Ε. (2015) . Πραγματολογικές διαταραχές . Ανάκτηση 10-3-2019 από <https://www.lifemade.gr>
- «Επικοινωνία μέσω υπολογιστή» <http://www.disabled.gr/grarts/29hleyrlogistes.html>, προσπ. 22/12/2004
- «Η γλώσσα του σώματος».Ανάκτηση 9-3-2019 από <http://www.tyxikos.gr/03-1-24.html>
- Η Καθημερινή (2017). Η χρήση tablets και κινητών τηλεφώνων , περιορίζει την ανάπτυξη του λόγου στα παιδιά. Ανάκτηση 21-3-2019 από <http://www.kathimerini.gr/934616/article/must/lifestyle/h-xrhsh-tablets-kai-kinhtwn-thlefwnwn-periorizei-thn-anapty3h-toy-logoy-sta-paidia>
- Harley T. (2008).Η ψυχολογία της γλώσσας. Από την θεωρία στην πράξη. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων και Περιοδικών UNIVERSITY STUDIO PRESS (2008)
- Κανάκης Κ.(2007). Εισαγωγή στην Πραγματολογία. Αθήνα. Εκδόσεις του εικοστού πρώτου

- Καραμήτσου Χ. και Βογινδρούκας, Ι.(1998). Γλωσσικό πρόγραμμα ΜΑΚΑΤΟΝ. Πρακτικά 7ου Συνεδρίου Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών
- Κέντρο Λογοθεραπείας "Λόγου Πράξεις", Νικόλαος Βενιέρης, (2012), Τί είναι η πραγματολογία; (online) (cited 12/03/2019)
- Leinonen, E., & Kerbel, D. (1999). Relevance theory and pragmatic impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 34(4), 367-390.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics* (Cambridge textbooks in linguistics).
- Μετάφραση και προσαρμογή αποσπάσματος του βιβλίου της Jenny Thomas, (1995), *Meaning in Interaction: An Introduction to Pragmatics*, Λονδίνο: Longman από τον Κ. Κανάκη, (online) (cited 4/07/2014) <http://www.aegean.gr/socialanthropology/canakis/Courses%20offered/Pragmatics/J.%20Thomaschapter%201.htm>
- Mueller, N. (1988) .In press *Pragmatics* London :Blackwell
- Νικολόπουλος Δ. (2008). *Γλωσσική Ανάπτυξη και Διαταραχές*. Αθήνα, Εκδόσεις Τόπος και Νικολόπουλος Δ.
- Ομάδα ikid (2012) .Η χρήση της Κοινωνικής Γλώσσας (πραγματολογία). Ανάκτηση 10-3-2019 ,από <http://www.ikidcenters.com/>
- Παππάς, Θ. (2002), Αθήνα. Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες. Εκδόσεις Καρδαμίτσα
- Παρασκευόπουλος Ι. (1999), Αθήνα, Ερωτηματολόγιο διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής προσαρμογής, *Ελληνικά Γράμματα*.
- Pease, A. & B. 2006. *The Definitive Book of Body Language*, Publisher: Bantam, pp 8-11, 120, 131, 222-225
- Prutting, C., & Kirchner, D. (1983). *Applied pragmatics*. In T. M. Gallagher & C. A. Prutting (Eds.), *Pragmatic assessment and intervention issues in language* (pp. 29-68). San Diego, CA: College-Hill Press.
- Prutting, C., & Kirchner, D. (1987). A clinical appraisal of the pragmatic aspects of language. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 52, 105-119.
- Sohlberg, M. M., Perlewitz, P. G., Johansen, A., Schultz, J., Johnson, L., & Hartry, A. (1992). *Improving pragmatic skills in persons with head injury*. Tucson, AZ: Communication Skill Builders.
- Σαμαράκη, Χ. 2008. Πως Να Κατακτήσεις Τα Μυστικά Της Γλώσσας Του Σώματος, Εκδ. Ψυχογιός, Σελ. 8, 10, 13, 16, 128-135, 137 – 158

- The telegraph (2016) . Smartphones and tablets in bedrooms disrupt sleep even when switched off .Ανάκτηση 19-3-2019 από <https://www.telegraph.co.uk/science/2016/10/31/smartphones-and-tablets-in-bedrooms-disrupt-sleep-even-when-swit/>
- W.L. Heward - Pearson Allyn Bacon Prentice Hall, (2014), Characteristics of Children with Mental Retardation, (online) (cited 12-3-2019) <http://www.education.com/reference/article/characteristics-children-mentalretardation/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο παράρτημα παρατίθενται τα δυο ερωτηματολόγια όπως ακριβώς δόθηκαν στους μαθητές και στους γονείς τους. Για λόγους προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων παρουσιάζονται κενά.

Ερωτηματολόγιο Γονέων

Το παρών ερωτηματολόγιο δίνεται με σκοπό να διερευνηθεί αν και κατά πόσο η χρήση τάμπλετ επηρεάζει την λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά των παιδιών, στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας του ΤΕΙ λογοθεραπείας για την πιθανή ύπαρξη πραγματολογικών διαταραχών μετά την πολύωρη χρήση tablet. Συμπληρώστε με X δίπλα από την συμπεριφορά που παρατηρείται στο παιδί σας.

1. Πόσες ώρες χρησιμοποιεί το παιδί σας με το tablet καθημερινά;
 λιγότερο από 1 ώρα 1 ώρα πάνω από 2 ώρες
2. Ποιο είναι το φύλο του παιδιού σας;
 Αγόρι Κορίτσι
3. Έχετε άλλα παιδιά;
 Ναι Όχι
4. Για ποιο λόγο χρησιμοποιεί το παιδί σας το tablet;
 εκπαιδευτικοί λόγοι μέσα κοινωνικής δικτύωσης
 ηλεκτρονικά παιχνίδια απλό σερφάρισμα/αναζήτηση
5. Σε ποιο διάστημα της μέρας χρησιμοποιεί το παιδί περισσότερο το tablet;
 αμέσως μετά το σχολείο απόγευμα βράδυ
6. Τι μαθητής/μαθήτρια είναι το παιδί στο σχολείο;
 Άριστος καλός μέτριος κακός
7. Πόσες ώρες το παιδί σας διαβάζει μέσα στην μέρα;
 Πάνω από 4 2-4 κάτω από 2
8. Όταν το παιδί χρησιμοποιεί το tablet και το διακόπτετε ή του απευθύνετε τον λόγο:
 Αδιαφορεί εκνευρίζεται απαντά και σας δίνει σημασία φυσιολογικά

9. Όταν ζητάτε από το παιδί να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet:

Ανταποκρίνεται με προθυμία Υπάρχουν έντονες αντιδράσεις

10. Έχετε παρατηρήσει ποτέ το παιδί σας να σταματήσει να χρησιμοποιεί το tablet χωρίς την δική σας προτροπή;

Ναι Όχι

11. Το παιδί σας είναι κοινωνικό; Έχει φίλους;

Αρκετά (πάνω από 5) μέτρια(5-2 φίλους) καθόλου (2 και κάτω)

12. Έχει άλλες εξωσχολικές δραστηριότητες (π.χ. κάποιο άθλημα);

Ναι Όχι

13. Το παιδί δίνει σημασία στα γύρω ερεθίσματα όταν χρησιμοποιεί το tablet;

Ναι Όχι

14. Στην διάρκεια της ημέρας, το παιδί έχει όρεξη για συζήτηση; Σας αφηγείται από μόνο του ιστορίες και περιστατικά που του συνέβησαν;

Ναι Όχι

15. Στην διάρκεια μιας συζήτησης το παιδί:

Παραμένει συγκεντρωμένο στο θέμα
 Αποσπάται και ξεχνά την σωστή σειρά των γεγονότων

16. Αλλάζει αυτό όταν χρησιμοποιεί το tablet;

Ναι Όχι

17. Σε ένα διάλογο:

Μιλάει με την σειρά του διακόπτει τους άλλους

18. Είναι πρόθυμο για διάλογο όταν χρησιμοποιεί το tablet;

Ναι Όχι

19. Κατά την αλληλεπίδραση του με άλλα άτομα, ανταποκρίνεται στους τυπικούς χαιρετισμούς;

Ναι Όχι

20. Χρησιμοποιεί όρους ευγενείας; (π.χ. σε ευχαριστώ, παρακαλώ)

Ναι Όχι

21. Έχετε παρατηρήσει κάποια αλλαγή σε αυτό όταν χρησιμοποιεί το tablet;

Ναι Όχι

22. Κατά την χρήση του tablet, όταν του απευθύνετε τον λόγο και σας απαντάει, το βλέμμα του παιδιού:

Παραμένει προσκολλημένο στην οθόνη

Σας κοιτάει κατά πρόσωπο

23. Γενικά, όταν συνομιλείτε με το παιδί:

Σας κοιτάει κατά πρόσωπο

Εστιάζει το βλέμμα του αλλού μέσα στον χώρο

24. Γενικά, όταν συζητάτε το παιδί σας κοιτάει στα μάτια;

Συνέχεια Αρκετά Λίγο Καθόλου

25. Σαν παιδί είναι υπάκουο/ ανταποκρίνεται σε όσα του ζητάτε να κάνει;

Ναι Όχι

26. Μετά την χρήση tablet παρατηρείτε κάποια αλλαγή στην συμπεριφορά του παιδιού;

Όχι Ναι, γίνεται πιο απότομο και υπερβολικό στις αντιδράσεις του

27. Αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο μιλάει ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται; (πχ. Συνομήλικος, ενήλικας)

Ναι Όχι

28. Το λεξιλόγιο του παιδιού:

Είναι πλούσιο και ανάλογο της ηλικίας του

Είναι αρκετά περιορισμένο

Είναι επηρεασμένο από όσα βλέπει στο τάμπλετ

29. Οι προτάσεις που χρησιμοποιεί το παιδί:

Είναι απλές και συνήθως ελλιπείς (Y-P-A)

Είναι πλούσιες, χρησιμοποιεί κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις, προσδιορισμούς και προθέσεις

30. Μπορεί το παιδί να κατανοήσει αφηρημένες έννοιες (π.χ. δημοκρατία , ελευθερία)

Ναι Όχι

31. Το παιδί έχει την ικανότητα να αντιληφθεί πότε του μιλάτε κυριολεκτικά και πότε μεταφορικά; (πχ. Παρομοιώσεις και χιούμορ)

Ναι όχι

32. Γενικά, όσο βρίσκεται στο τάμπλετ σας δίνει την εντύπωση ότι «γίνεται ένα διαφορετικό παιδί» ;

Ναι Όχι

Ερωτηματολόγιο Παιδιών

Συμπληρώστε με X δίπλα από την συμπεριφορά που συνήθως κάνεις ή σου ταιριάζει περισσότερο.

1. Πόσες ώρες αφιερώνεις στο tablet;

λιγότερο από 1 ώρα 2-3 πάνω από 3 ώρες

2. Τι φύλο είσαι;

Αγόρι κορίτσι

3. Για ποιον λόγο χρησιμοποιείς το tablet;

ψυχαγωγικούς λόγους (παιχνίδι)
 εκπαιδευτικούς λόγους(αναζήτηση για μαθήματα του σχολείου)
 απλό σερφάρισμα

4. Όταν έρχεσαι από το σχολείο:

Τρως διαβάζεις χρησιμοποιείς το τάμπλετ σου

5. Πόσες ώρες την ημέρα διαβάζεις;

λιγότερο από 1 1-2 ώρες πάνω από 2 ώρες

6. Θεωρείς ότι είσαι:

καλός μαθητής μέτριος κακός μαθητής

7. Ο τρόπος που μιλάς σε μία τάξη είναι διαφορετικός από αυτόν που μιλάς όταν είσαι σε έναν εξωτερικό χώρο με τους φίλους σου;

ναι όχι

8. Όταν χρησιμοποιείς το tablet και σου μιλάει ο γονιός σου:

του απαντάς εκείνη την στιγμή
 περιμένεις να τελειώσεις να ασχολείσαι με το τάμπλετ

9. Χρησιμοποιείς μέσα κοινωνικής δικτύωσης (π.χ facebook , instagram κτλ);

ναι όχι

10. Υπάρχουν φορές που παίρνεις μαζί στο σχολείο σου το tablet;

ναι όχι

11. Όταν οι γονείς σου σου ζητάνε να σταματήσεις να ασχολείσαι με το tablet:

τους ακούς

δεν δίνεις σημασία και συνεχίζεις να ασχολείσαι με το τάμπλετ)

κάνεις αργότερα αυτό που σου λένε

12. θεωρείς πως μαθαίνεις πιο χρήσιμα πράγματα :

διαβάζοντας

χρησιμοποιώντας το tablet

13. Κατά την διάρκεια της ημέρας συζητάς θέματα που σε απασχολούν με τους γονείς σου;

ναι όχι

14. Συμμετέχεις σε εξωσχολικές δραστηριότητες (π.χ. σε κάποιο άθλημα, ζωγραφική, χορό);

ναι όχι

15. Οι φίλοι με τους οποίους περνάς ελεύθερο χρόνο είναι:

1

2-3

περισσότεροι από 3

16. Όταν έχεις ελεύθερο χρόνο με τι θεωρείς ότι ασχολείσαι περισσότερο;

tablet

παιχνίδι με τους φίλους σου

εξωσχολικές δραστηριότητες

17. Από τους φίλους σου πόσοι έχουν tablet;

λίγοι αρκετοί όλοι

18. Μιλάς με τους φίλους χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο tablet (π.χ. από το facebook , instagram κ.α.);

ναι όχι

19. Όταν δεν καταλαβαίνεις κάποια πληροφορία που σου δίνουν :

- ζητάς να στην εξηγήσουν με διαφορετικά λόγια
- την αναζητάς στο tablet
- δεν σε ενδιαφέρει να την ψάξεις

20. Περνάς χρόνο με τους φίλους σου;

ναι όχι

21. Χρησιμοποιείς καθημερινά το tablet;

ναι όχι

22. ο χρόνος που περνάς με τους φίλους σου , σε σχέση με τον χρόνο που περνάς στο tablet είναι:

- περισσότερος με φίλους και λιγότερο στο tablet
- λιγότερο με φίλους και περισσότερο στο tablet
- το ίδιο με στα δυο

23. όταν είσαι στο tablet και κάποιος σου ζητά να το αφήσεις:

- το κάνω με ευχαρίστηση
- εκνευρίζομαι πάρα πολύ και συνεχίζω να το χρησιμοποιώ

24. γενικά, σου αρέσει να ξεκινάς μια συζήτηση;

ναι

όχι, προτιμώ να κάθομαι στο tablet

25. θεωρείς ότι είναι χρήσιμο το tablet;

όχι ιδιαίτερα

ναι, γιατί.....

26. Συνοπτικά, τι σου αρέσει να κάνεις όταν είσαι στο tablet; Τι βλέπεις συνήθως; Ποιες είναι οι αγαπημένες εφαρμογές που χρησιμοποιείς;

.....
.....
.....
.....